

VLADIMIR COLIN

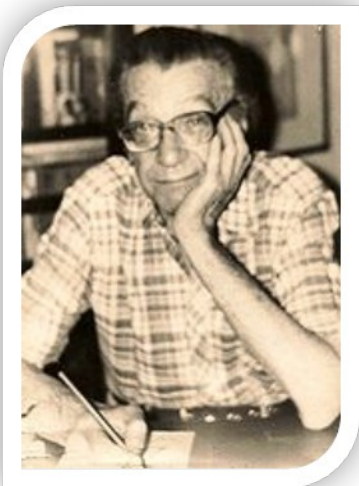
PENTAGRAMA

VLADIMIR COLIN

PENTAGRAMA

1967

Vladimir Colin (pe numele real Jean Colin; n. 1 mai 1921, București, d. 6 decembrie 1991, București) este considerat a fi cel mai important scriitor român de literatură științifico-fantastică și fantezie. Operele lui imaginează formează o impresionantă colecție europeană și sunt cunoscute pe mai multe continente.

A debutat cu un volum de *Basme*, în 1953, care a obținut Premiul de Stat. Au urmat

apoi volumele de literatură științifico-fantastică ***Pentagrama***, 1967, *Un pește invizibil și douăzeci de povestiri fantastice*, 1970, *Imposibila oază*, 1984. A excelat în genul science fantasy și a obținut trei premii Eurocon, o performanță de neegalat pentru un autor din România. Printre operele din acest gen se numără și volumele de povestiri *Viitorul al doilea*, *Dinții lui Cronos* sau mini-romanul *Babel*.

A scris romane fantastice, romane științifico-fantastice (așa cum ar fi *A zecea lume* și *Babel*), basme, volume de povestiri științifico-fantastice și o carte de fantezie istorică, *Legende de țării lui Vam*. Aceasta a devenit cartea sa cea mai cunoscută, fiind editată și tipărită în Spania și Franța în volume de benzi desenate avându-l ca desenator pe cunoscutul artist sârb Igor Kordey. Editura Nemira i-a republicat cărțile într-o serie de autor Vladimir Colin, aducându-i un omagiu postum. A scris foarte multe basme moderne sau literatură de popularizare pentru copii.

A alcătuit o antologie a literaturii de anticipație franceze, *Un pic de neant. O antologie a anticipației*

franceze contemporane, 1970.

În 1992, la București, scriitorul Leonard Oprea creează Fundația Culturală Română Vladimir Colin.

DAR DACA *PENTAGRAMA* ESTE O OPERĂ TULBURĂTOARE - ATÂT PENTRU CĂ SCOATE LA IVEALĂ LATURA ASCUNSĂ A CELOR MAI NEÎNSEMNATE GESTURI ȘI CUVINTE ALE OMULUI, CÂT ȘI FIINDCĂ REFUZĂ SĂ LE DEA O SEMNIFICAȚIE PREA CLARĂ SAU PREA TENDENȚIOASĂ -, EA ESTE ÎN EGALĂ MĂSURĂ O OPERĂ CARE PUNE SUB SEMNUL ÎNTREBĂRII, UNEORI CU VIOLENȚĂ, ANUMITE REPERE ALE ISTORIEI ȘI UNELE MITURI FUNDAMENTALE ALE CONDIȚIEI UMANE.

JEAN-BAPTISTE BARONIAN
(Bibliotheque Marabout, 1972)

PREFAȚĂ

Necesitatea fantasticului

Prefațând opera fantastică a lui Vladimir Colin, nu te poți împiedica să formulezi, o dată mai mult, câteva întrebări referitoare la un gen literar care – în pofida importanței sale și a seducției pe care o exercită – rămâne la fel de controversat, „mobilurile” cele mai intime, sensul și necesitatea sa fiind adesea obscure și nesigure.

Dacă majoritatea celor care au studiat îndeaproape literatura fantastică (și trebuie să recunoaștem că în ultimii ani numărul eseurilor a crescut) sunt de acord să admită că ea se situează în limitele normelor comune ale creației românești, că ea apare din clipa în care se produce un dezechilibru sau o ruptură subită și neașteptată a legilor elementare care guvernează omenirea, în schimb puțini sunt cei ce merg până acolo încât să spună că literatura fantastică este nu atât o idealizare exagerată a unor fenomene de natură inexplicabilă sau a unor comportamente insolite (ba chiar complet iraționale), cât o interogație minuțioasă, dureroasă și atentă a existenței umane și a rațiunii sale de a fi. Dacă în majoritatea cazurilor fantasticul este expresia unei exagerări, unei necuviințe sau unei hiperbole, chiar dacă uneori are puncte comune cu unele legende înfiorătoare în care imaginile cele mai naive ale închipuirii populare devin curând semnele sau punctele de reper ale unui al doilea adevăr ascuns în spatele celui din subtext, trebuie în aceeași măsură să recunoaștem că nașterea sa nu este în mod necesar legată de apariția entităților spectrale – deoarece fantasticul poate fi construit la fel de bine în afara oricăror raportări la monstros, se poate împlini fără să fie vorba de fantome

sau vampiri, fără să se apeleze la factori atât de complecși precum dubla personalitate, de exemplu, sau metamorfoza anumitor obiecte (dacă nu oricare altă stratagemă mecanică), și chiar dispare când tocmai aceste *teme* sunt duse la paroxism.

Literatura fantastică se deosebește de alte forme ale activității creatoare mai degrabă prin ceea ce nu spune decât prin ceea ce spune; mai mult, ea devine poemul unei neliniști pentru că propune ambiguități, incertitudini, îndoieli, paradoxuri, erori, confuzii; mai mult, ea ne tulbură obișnuințele și avânturile sale ne obsedează și nu încetează să ne frământă pentru că provoacă, la nivelul inteligenței și conștiinței, neînțelegeri, șocuri, ciocniri, conflicte, dezacorduri, pe scurt – o veșnică incomodare.

Vladimir Colin ilustrează perfect o asemenea stare de spirit. Într-adevăr, *Pentagrama*, în ciuda laturii sale halucinante, în pofida abundenței detaliilor stranii, este înaintea de orice romanul incertitudinilor, cu alte cuvinte un roman pur fantastic în măsura în care insinuează, în spatele fiecărei imagini, o a doua viziune asupra lumii și realității. De altfel această a doua viziune nu este mai explicită decât prima, căci în fiecare clipă lasă câmp liber unui al treilea nivel de interpretare, dacă nu cumva mai multora, până creează o angoasă apropiată de demență, până dezorientează total „judecata rațională” a cititorului. Dar dacă *Pentagrama* este o operă tulburătoare – atât pentru că scoate la iveală latura ascunsă a celor mai neînsemnate gesturi și cuvinte ale omului, cât și fiindcă refuză să le dea o semnificație prea clară sau prea tendențioasă – ea este în egală măsură o operă care pune sub semnul întrebării, uneori cu violență, anumite repere ale Istoriei și unele mituri fundamentale ale condiției umane.

Bazându-se pe episodul biblic al Genezei, zugrăvind, prin personaje și timpuri interpușe, alungarea din Rai, Vladimir Colin creează nu numai o ficțiune originală, dar inaugurează de asemenea o manieră la drept vorbind impertinentă de a

privi destinul omenirii. Însă atunci când ne așteptăm la noi sugestii, de vreme ce premisele sunt potrivnice, suntem absolut surprinși descoperind rezultatele inversiunii: devenirea, abaterea, păcatul omului apar mai profunde, mai absurde. Și aici excepția confirmă regula, iar soluțiile enigmelor existenței umane au un ecou mai puțin dramatic, nu pentru că adevărul istoric a fost luat în răspăr, nu pentru că datele problemei au fost modificate și rolurile personajelor au fost inversate, ci pentru că, oricine ar fi cel care conduce balul, cadrilurile vieții anunță în mod necesar fiorul morții!

Așa înțelegem poate mai bine de ce în *Pentagrama* Vladimir Colin acordă o importanță capitală visului și diferitelor sale interpretări. Departe de a constitui o fugă, o eschivare, visul este calea salvării, din moment ce reprezintă, cum precizează de altfel Roger Caillois, „o șansă de libertate și creație”. În limitele sale însuși conceptul de imposibilitate, noțiunea de eșec – ba chiar cea de fantastic – nu mai reprezintă nimic și „realitatea” nu este mai reală decât un miracol sau o excentricitate. Oricare ar fi caracterul sau semnificația sa, fie că anunță ceva ce urmează să vină sau este amintirea fulgurantă a unui eveniment trecut îngropat în noaptea timpului, visul are meritul rar de a ne face conștienți de existență sub toate aspectele sale; într-o oarecare măsură visul aduce în actualitate misterul realității. Dacă la o primă abordare incoerentă el cere un fapt, mai departe evocă ceea ce scapă privirii; dacă suscită o separare de ordinea cotidiană, mai departe edifică un cortegiu de feerii sau spaime în care cel care visează descoperă ceea ce starea de veghe îl împiedica să înțeleagă.

În aceste condiții, a visa devine un act de cunoaștere, dat fiind că este o „metodă” privilegiată de a percepe latura stranie a universului și de a simți până la ce punct spațiul locuibil în care individul se izolează este presărat cu capcane, ocolișuri și paradoxuri. Iar visul devine de

asemenea calea ideală de a demasca realitatea căci, la fel de bine, pune accentul pe incertitudinile pe care ea le ascunde și îi contestă dreptul de a ține în stăpânirea ei exclusivă frâiele cunoașterii.

Sugerând astfel o realitate mai vastă în care se înscriu laolaltă fantasmalele imaginației și puterile visului, Vladimir Colin nu poate decât să-și seducă cititorii, căci opera sa năzuiește nu atât să-i neliniștească, cât să-i *învețe*.

Necesitatea literaturii fantastice a fost rareori atât de bine exprimată.

Jean-Baptiste BARONIAN

(Prefața ediției în limba franceză, *Le Pentagramme*,
Bibliotheque Marabout, 1972)

PENTAGRAMA

Și, deodată, oglinda. N-am purtat niciodată mustăți, dar fire de mușchi îmi acoperă acum partea de sus a buzei, ridicându-se în jurul nărilor, iar, când ating îngusta suprafață verde, o simt jilavă la rădăcină și mi se pare că deslușesc sub ea culoarea întunecată a pământului. Mi-e teamă și silă.

— Perfect, spune cineva. Am să-ți fac capul unui delicvent.

Un ins cenușiu. M-a izbit, în primul rând, cât e de cenușiu. Frumoasă, fața cenușie are culoarea hainelor lui fără vârstă. E mai degrabă înalt, slab până la teșirea oricărei forme, și parcă întâmpină cu umărul stâng o lovitură ce întârzie, dar pe care o așteaptă.

— Cât timp poți aștepta o lovitură? întreb.

Nu mi se pare ciudat că mă aflu acolo, în încăperea pe care nici n-am ținut s-o cercetez.

— Îți arde de glume, spune omul cenușiu, și nu știu dacă-i supărat sau indiferent. Până și vocea lui e cenușie, poate pentru că sună atât de egal. Mă privește cu ochi de zgură, pândă încordată și viclenie, în care numai albul violent se mișcă neliniștit. — Ai citit prea multe cărți, adaugă. Am să-ți fac capul unui delicvent, care n-a citit nicio carte.

Nu simt nimic. Totul se întâmplă în lumea faptului divers, nu e frig, nici cald. Nu e nimic. Nu *mai* e nimic, îmi trece prin minte, și gândul e inoportun ca bâzâitul unei muște. Dar nu văd nici muște. Omul cenușiu a tăcut. Mi se pare că umărul stâng i s-a înălțat cu câțiva centimetri, de parcă trupul filiform s-ar pregăti să facă acum față așteptatei lovituri. Nu înțeleg cum se poate închea atâta liniște. Aș

trage aer în piept pentru că simt un echilibru precar, ceva gata să se dezlănțuie și, într-adevăr, iată pornind torentul cuvintelor, cascada mieroasă și perseverentă, litania învățată de mult în care nimeni nu mai crede și care trebuie să se reverse, convinsă de propria-i absurditate și necutezând să și-o mărturisească: — De ce să te împotrivești? Înțelegi, totul e să accepți de bună voie, delicventul e specialitatea mea, capul care-mi reușește cel mai bine. Nimeni nu face delicvenți mai adevărați, nu mă laud dar ăsta-i adevărul, poți întreba pe cine vrei! Capetele mele par că răsar dintr-o claie bătută de soare... sau sunt întocmai cum ți le închipui ivindu-se pe o stradă întunecoasă, la marginea marilor orașe. N-am primit nicio singură reclamație, să știi. Toți au fost mulțumiți de capetele mele și numai eu știu cât e de greu să-i mulțumești pe toți. Să stai cu mâinile în buzunare și să critici e ușor. Întreabă-i pe artiști...

Nu-l ascult, pentru că nu înțeleg de ce pledează cu atâta vicleană însuflețire. E viclenie în privirile lui, în inflexiunile voit monotone ale glasului. De fapt, mă plictisește. Cum își mototolește reverele hainei (n-am izbutit să-i deslușesc croiala, s-ar zice că-i un fel de haină de lucru, ceva între halat și mantie desuetă, pe care urmele unei eleganțe pierdute o înnobilează încă), mâinile cenușii joacă pe pieptul lui, febrile ca doi păienjeni. Iar în vreme ce le urmăresc zbaterea flămândă, patetică, vorbele precipitate mă asaltează, năvălesc în unde impure, noroioase, și nu știu de ce mi se pare că, devenit un singur cuvânt luminos printre celelalte cuvinte de smoală, albul ochilor lucește și înaintează către mine, o dată cu valurile gata să mă acopere.

— Încetează! strig, iar fluxul noroios se întrerupe, ca retezat.

O mare nesiguranță. Am impresia că totul se clatină și mă înțepenesc pe picioare.

Încă nu ești pregătit. Atunci, de ce, întreabă omul cenușiu, de ce mi te-au adus?

De astă dată, sunt sigur, vocea guturală tremură. Teamă? Sau numai necaz.

Nu m-au adus, răspund cu mai mult calm, și mă conving că ăsta e adevărul. Nu vreau să-mi amintesc că am fost îndreptat către omul din fața mea. Nu-l cunosc, nu l-am văzut niciodată, deși ochii lui negri, fața asta frumoasă... Nu, nu știu cum am ajuns în încăperea unde mi-a apărut, nu știu pe ce stradă mă aflu și nici măcar în ce oraș. — Dar poate visez, adaug pentru mine și-l aud răspunzând, după o clipă de gândire:

— Poate.

Solemn și rece. Teama, dacă teamă era, l-a părăsit. Atunci, ca ascultând de porunca unei neașteptate legi a compensației, o iritare neașteptată îmi precipită bătăile inimii. Arțăgos, deodată, întreb, pentru a-l provoca:

— Ce vrei să spui?

Totul mi s-a părut firesc la început (de ce?) dar acum nu mai e firesc nimic. Jos măștile. De ce s-a liniștit omul cenușiu? Între liniștea lui și liniștea mea (o intuiție obscură, neformulată) raportul e invers proporțional.

— Îți ieși din fire, constată. Am încuviințat doar cât ai spus. Poate vizezi... și zâmbește strâmb.

Dacă strâmbătura pe care o face e un zâmbet. Așa zâmbește o mască de cauciuc, când tragi de ea. Trăsăturile se dilată toate într-o direcție, intenția e descifrată de tine, dar masca rămâne indiferentă. A fost un zâmbet? Înțeleg mirat cât preț pun pe zâmbetul omului cenușiu. Al omului... singurul animal care zâmbește.

— Dacă visez, mă pot deștepta. Întotdeauna m-am trezit din somn, când am vrut.

— Încearcă, spune omul cenușiu.

Și eu încerc. Deschid ochii, îi închid și-i deschid din nou, dar îl văd în fața mea la fel de strâmb, la fel de nemișcat.

— Nu știam că sunt vise din care nu te poți smulge,

rostesc șovăitor.

Sunt un țânc dezarmat, cerșind fărâma unei certitudini. Dar omul cenușiu socoate dezbaterea încheiată.

— Am să-ți fac un cap de delicvent, spune cu o strigător de falsă dezinvoltură. Un cap adevărat, în care așteaptă lacrimile pe care nu le-ai plâns și sângele pe care n-ai apucat să-l verși. Ai să-ți amintești vina și-ai să vrei să ispășești în fiorul spaimelor pe care nu le-ai încercat. Nu-i nevoie să-mi mulțumești. Lucrez de plăcere, pentru că delicventul e specialitatea mea, capul care-mi reușește cel mai bine...

Acum se apleacă și aprinde lampa. E o lampă de masă, dar seamănă cu orice în afara obiectului cu care ar trebui să semene. Atât, că face lumină. E un os de mamut, o rădăcină pietrificată și niciuna, nici alta. Unde mă aflu?

În încăperea asta, sunt sigur, n-am pătruns niciodată. Nu-mi dau seama nici cât e de mare. Lampa scoate din întuneric o sferă gălbuie în care se înscriu o masă, două scaune cu spătare sculptate în materialul care nu e nici os de mamut, nici lemn pietrificat, nici nimic identificabil, precum și o porțiune de covor. Fascinat, urmăresc cu privirea ornamentul negru șerpuiind ca o sârmă ghimpată pe fondul sângerieu și mi se pare că ar trebui să înțeleg. Tot așa am simțit că ochii, fața omului cenușiu... E o impresie fugară, amintire sau intuiție, o pâlpâire care dispare înainte de a dori s-o percep într-adevăr. Închid totuși ochii, încerc să mă agăț de impalpabila fluturare dispărută și, brusc, mă cuprinde spaima. Deschid repede ochii. A fost ceva, o fărâma de conștiință, un imperceptibil semnal pe care prefer să nu-l regăsesc.

Dincolo de sfera de lumină se întinde o zonă de întuneric unde ghicesc mobile greoaie, amenințătoare. Privirile n-ajung până la pereții încăperii, așa că nu știu în ce spațiu mă aflu. Aerul e stătut, pătruns de un vag iz de descompunere. Și deodată mă izbește caracterul sordid al

elementelor care mă înconjoară, murdăria veche, tristă, praful amalgamat în funii și ghemotoace pufoase, de felul rezidurilor acumulate prin buzunarele niciodată scuturate. Am nimerit într-un imens buzunar întunecos? N-am auzit niciun sunet de când sunt aici, în afara glasului meu și al celui alt, egal și cenușiu. De când mă aflu în încăperea în care nu știu cum am intrat nu mi-au ajuns la ureche ecourile străzii, n-a răsunat un singur zgomot din cele pe care le emană casele, trosnind ca oasele fragile ale bătrânilor, nici mobila n-a trosnit, nici nu s-a trântit o ușă la etajele de deasupra sau de dedesubt. Zadarnic caut vreo fereastră. Dincolo de sfera de lumină în care mă găsesc e întuneric. E poate noapte afară, sau fereastra e ascunsă de perdele?

— Putem începe, spune omul de cenușă, și-mi dau seama că, întors cu spatele către mine, a tot pregătit nu știu ce.

A adunat pe masă borcane și fiole și instrumente. Nu recunosc nici unele. Și nu înțeleg ce crede că mai poate face cu mormanul de fiare vechi, ruginite, coclite și strâmbe, pe care l-a scos la iveală. Recipientele de sticlă, ciobite și crăpate, sunt atât de murdare încât nimeni n-ar ghici ce cuprind. Tăblia mesei e întunecată, patinată de jegul depus în straturi, ca tușele succesive ale unei picturi în ulei.

— Să nu îndrăznești! strig, și mă dau cu un pas îndărăt.

— Iar?

Glasul cenușiu hârâie. Trupul fără forme se îndreaptă sub brațele încrucișate pe piept și mâinile de cenușă strâng umerii în încercarea de a sugruma o veche poruncă. Abia acum, în lumina lămpii, îi disting într-adevăr fața. Dacă n-ar fi răvășită de ticuri penibile, ar fi tot atât de frumoasă ca fața... ca fața lui... Am cunoscut fața asta, impasibilă ca o mască, piatră însuflețită de un implacabil fanatism. Ticurile o slutesc acum, o caricaturizează, ochii de guzgan și-au pierdut vechea siguranță și iscodesc neliniștit, dar știu că dacă m-aș putea regăsi aș pune un nume peste trăsăturile

diforme, împiedicate să-și redobândească frumusețea pierdută. Să mă pot regăsi... închid ochii, și din nou spaima atroce mă silește să-i deschid, spaima că voi afla ce caut. Masca de piatră a redevenit de cauciuc. Încă speriat, rostesc cu scârbă:

— Ești murdar, totul e murdar aici...

— Prostule! șuieră cabotinelul...

Amenințarea comprimată s-a risipit. Acum stă drept, și parcă nu gâtul, ci umărul stâng îi poartă capul.

— Murdar... curat... buzele de gumă formează cu o stranie încetineală cuvinte dornice să pălmuiască. Dar e în ele un dispreț venit de atât de departe, încât nici nu-l pot recepționa. Vreți ca totul să fie alb sau negru. Vreți să trăiți alb sau negru. Moartea, auzi? Numai ea e albă sau neagră. Viața nu. Privește! și, cu un gest teatral, apucă lampa și luminează ceva aflat în porțiunea întunecată a încăperii.

E un patrulator neverosimil de alb, neverosimil de pur, o imaculată zonă de ingenuitate contrastând cu realitatea sordidă pe care am descoperit-o. Patru coloane înguste, neînchipuit de murdare, susțin impecabila suprafață.

— Ce-i asta? întreb.

— Moartea, rânjește omul cenușiu. Acolo se opresc îngerii...

Și deodată înțeleg că e nebun. O întâmplare pe care nu mi-o explic m-a adus în prezența unui nebun, face să mă aflu în puterea unui nebun.

— Ah, îngerii! spun, ca și cum m-aș mira de propria mea uitare. Îngerii, bineînțeles...

Și nu-l scap din ochi. Dar nebunul s-a liniștit. Calm, așează lampa pe masă.

— Eram sigur că ai să înțelegi. Nu *sau*. Și Alb și negru. Deschizi ochii, închizi ochii, dar te afli în același loc și inima bate mai departe.

— Adevărat, zic. Inima mea bate și acum. Dar unde mă aflu?

— Nu știu... și începe să râdă.

E un râs pornit din măruntaie, o suită de convulsii care-i agită fața de gumă, fără să se rezolve în hohote. Dacă n-aș ști că râde, aș jura că suferă. Trupul i s-a frânt și umerii îi zvâcnesc în spasmi. Cum am ajuns aici, Dumnezeuule? E o noapte continuă, interminabilă, de coșmar. Și deodată, cu indescritibila mirare a bețivului căruia i se povestesc a doua zi cuvintele rostite de care nu-și amintește, faptele nesăbuite pe care le-a uitat, cu strania, cu neliniștitoarea inconștientă a unei revelații, mă întreb cine sunt. Eu, omul care se află în prezența nebunului. Eu, care-l consider nebun prin raportare la mine.

În răstimpul unei clipe amețitoare vâslesc într-un fel de magmă. Vreau să văd, să *mă* văd, și bezna e la fel de îndărătnică, masă opacă prin care nu mă descopăr, nu mă pot identifica, de parcă n-aș fi. De parcă n-aș fi fost. Apoi totul se destramă într-o invincibilă fulgurație și știu: asta e panica. Pierderea totală, neantul. Nu-mi amintesc că am avut cândva un nume, o biografie. Nu-mi amintesc că am fost. Zile și nopți însemnate de culori și mirosuri, priveliști depozitare ale bucuriei, fețe iubite, dureri și cântece, cărți, toate s-au irosit, mi-au fost furate. Mă sprijin de masă și palma mi se năclăiește într-o substanță infamă, sedimente fără identitate, reziduri meschine ale unor zile și nopți necunoscute. Dar nu-mi retrag mâna. Știu că dacă aș retrage-o m-aș prăbuși pe covorul sângerieu, stigmatizat de goana ornamentului negru, iar o oroare organică, măturisită, mă oprește. Nu mai sunt decât o bucată de materie fără nume. Am uitat unde m-am născut și când, am uitat cum mă cheamă. Un plic gol, jefuit... Atunci las pavăza pleoapelor între mine și omul care râde neauzit. Totul e indiferent și nu mai am ce apăra.

Ca o mare păpușă amorfă mă las manipulat. Mi se împinge un scaun și mă așez, mi se spume *Privește!* și privesc în apa cețoasă a oglinzii.

— Mai aproape, poruncește omul cenușiu, punându-mi o mână pe ceafă. Mai aproape, mai...

Ating cu nasul suprafața oglinzii, dar nu simt răceala ochiului de gheață. Nu simt nimic. Capul trece prin oglindă și parcă mi s-ar fi pus un jug. Omul cenușiu se agită, fiarele vechi zăngăne.

— Așa!

O zguduitură, dar fără durerea pe care cuțitul ghilotinei o presupune. Apoi, după clipe de calmă absență, o căldură plăcută. Mâna celui alt mi s-a lăsat din nou pe ceafă și mă trage îndărăt, îmi scoate capul din sticla oglinzii.

— Ei bine? întrebă, cu satisfacția bărbierului care-și contemplă opera.

Capul de delicvent din oglindă e, fără îndoială, reușit. Oricare actor mi-ar invidia pungile de sub ochii spălăciți, pielea tăbăcită și barba crescută, gura strâmbă cu buze disprețuitoare. Indiferent, constat:

— Acum sunt așa...

Înainte de omul de cenușă se frânge în hohote mute, în vreme ce fața de cauciuc se lungește, se comprimă în imprezibile convulsii. Dar deodată s-a îndreptat, încetează să râdă. Am impresia că trage cu urechea, silindu-se să prindă un sunet încă vag, atât de depărtat că nu-l pot auzi. Apoi devine grav.

— Sosește un înger, spune.

Și, din ticurile care-i agită pielea feței, nu pot desluși dacă se bucură. Cu o comică înfrigurare îmi frec palma de pânza pantalonilor, încercând s-o curăț de murdăria culeasă de pe masă. Nu-mi vine să cred, dar dacă totuși? Un înger... Ca atunci când aștepti cu nedesmințită încredere ceea ce niciodată n-are să se întâmple. Sunt o avidă, o animalică așteptare. Mecanic, număr în gând: unu, doi, trei, patru...

Țiind muzical, un sunet prelung crește în intensitate, am impresia că o colosală bombă se năpustește prin spațiu cu povara unei singure note în care s-a concentrat strigătul a miliarde de guri, miliarde de guri deschise exală un lamento

la unison, timpanele îmi sunt străpunse de urletul unanim și, fără să-mi dau seama, buzele mi se desfac lăsând să scape universală clamoare. Simt că, lângă mine, omul cenușiu și-a dat capul pe spate și urlă ca o hienă.

Vacarmul e înecat într-o explozie de lumină. Apoi, tremurând și clătinându-mă de parcă vloga mi s-ar fi scurs în covorul sângeriu, pe care goana ornamentului cernit încremenise, am văzut alba platformă a îngerilor, într-o boare lăptoasă, obsedanta siluetă a purității. Și am uitat că o inimaginabilă putere îmi topise resorturile, am uitat că tremuram ca un bolnav și mă clătinam ca un alcoolic. Totală, copleșitoare, o imensă milă m-a aruncat către inefabila siluetă, grație fragilă și gingășie în stare să declanșeze instinctul ocrotirii până și în creierii păstoși ai unei brute. Nu un arhanghel împlătoșat, amenințând cu limba de foc a spadei, nu un heruv cu aripi pe potriva trupului taurin și niciun seraf, monstruoasă împerechere de fiară, de pasăre și om, nu un înger ocupa imaculata platformă, ci o aspirație - și cât de umană: eterna năzuință către.

Mă și avântasem spre silueta imobilă, atât de sigură de forța ei de atracție încât nu schița măcar un gest de chemare, când m-am simțit tras îndărăt. Uimit, am văzut că omul cenușiu își încheștase o mână în umărul meu. Poate că lipsa mea de vlagă era de vină, dar nu m-am putut desprinde. Cu o mișcare scurtă m-a împins în lături și glasul amorf a răsunat în liniștea încăperii:

— De ce-ai mai venit? Credeam că-i un, înger... Totul s-a isprăvit. Pleacă!

Să nu plece, am vrut să strig, *cum îndrăznești?* dar un răspuns la vorbele lui și pornise de pe alba platformă. Nu erau cuvinte și mi-am dat seama cât de grosolane ar fi părut cuvintele opintite, împinse cu ajutorul limbii din însângeratul străfund al trupului, mestecate în brutalul angrenaj al dinților și lansate de pe buzele mânjite de hrană și săruturi, cât de incompatibile cu inefabila prezență ivită

deasupra noastră. Nu erau cuvinte, ci sunete eliberate. Ca o apă calmă curgeau sidefiu, emisiune fără hiatusuri, panglică sonoră cu neașteptate modulații. Ceea ce omenirea crease, albele construcții ale rațiunii înălțate peste ghemotoacele palpitânde ale cărnii, tot ce însemna cucerire a speciei asupra inerentei ei treceri în anorganic defila sub forma unor incoruptibile echivalențe sonore. Sutele de mii de ani cheltuiți în crâncene încercări de supraviețuire, în dobândirea vieții prin răpunerea de vieți, însemnau în sonorul bilanț nota pură a uneltei de piatră, a decorului incizat în lutul unui vas. Glasul povestea magia, metalele și scrisul, drumul spiralat urcând pe coastele Turnului lui Babei, mereu dărâmat, mereu înălțat, drumul ideal mărginit de statui și epopei și instrumente și legi descifrate. Caravana sunetelor celebra chintesența umanității și nu mă puteam îndeajuns mira de extrema fragilitate a albei siluete, dominând platforma sprijinită pe cele patru înguste coloane năclăite de-o străveche murdărie.

— Minți! minți! izbucnește glasul lipsit de modulații, întotdeauna ai mințit, întotdeauna. Și sângele lui Abel?

Ceruri rotitoare, carusel cu cai de scamă zvârlind din copite și aruncându-mă de pe o spinare pe alta de pe o crupă pe alta, ca să cad în golul vuitor, în vârtejul care mă soarbe răsucindu-mi trupul și prăbușindu-l cu capul în jos, roată cu spițe de brațe și picioare rostogolindu-se singură prin haos în vacarmul silabelor tânguitoare, răzbunătoare, până se izbește de fundul imund și sunt proiectat deasupra, în lumina care e liniște și în care sunt. Atunci, cu sfâșietoarea acuitate a amintirii, și a *sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit, cu tot felul de pomi frumoși la vedere și buni la mănăncare; iar în mijlocul grădinii era pomul, pomul care...*

Totul fusese îndelung chibzuit. Mijlocul grădinii era pieptănat cu grijă, împărțit de calmul identic al aleilor

desfășurate pe sub coroanele pomilor, fără a se abate de la o strictă geometrie decât pentru a vizita grotă, atât de iscusit săpată sub bolți de piatră încât părea acolo de când lumea, sau fântâna cu apă limpede, chemând din centura bolovanilor nevăzuți sub mușchiul dominat de evantaiile ferigilor și pământurile de coada calului. Toate florile pământului râdeau pe parcele bine delimitate, toate legumele. Dar jur împrejurul întinderii minuțios gospodărite nimic nu era supus legii, totul creștea spontan, luxuriant, cascadă răsturnată a vitalității pleznind de sunete, de culori și mirosuri. Acolo bunicul se aventura doar în răstimpuri. Erau două lumi, cea de jos, cu împărăția ierburilor și cea de sus, înălțată pe trunchiuri, cu fructe și păsări. Fructele cădeau în împărăția de jos, cântecul păsărilor mă căuta aproape de pământ, acolo unde umbre într-aripate fâlfâiau neauzit și, de la început, am ales. Gâdilă de spice, mă ascundeam în iarba niciodată tunsă – și priveam.

Totul era verde, până și lumina. În lumea verde așteptau lucruri ciudate, nu se ascundeau erau acolo și nu trebuia decât să te apropii. Atunci descopereai pietrele albe, lucioase ca niște dinți, pietrele portocalii, vârstate cu negru ca niște bondari, sau cele în care lucea aurul și argintul icoanelor. Toate erau umede și fermecate acolo, în lumea verde, și am învățat repede că nu trebuie să le scot din lumea lor înșirându-le pe pervazul ferestrei, purtându-le prin buzunare sau ascunzându-le în noaptea cutiilor. Pentru că se vestejesc și mor. Bineînțeles, le putem stropi așa cum stropeam florile din glastre și pietrele se bucurau, își regăseau pentru o clipă strălucirea, dar mureau îndată fiindcă erau mai plăpânde decât florile și nu le puteam stropi într-una. Când am înțeles că mor atât de repede, nu le-am mai scos din lumea verde. Atunci ne-am împrietenit într-adevăr și am aflat ce gândesc.

Unele erau proaste și nu știau nimic. Tăceau într-una și se mulțumeau să simtă umezeala, sâsâind când le atingeau

vreo rază. Dar pietrele pe care le iubeam știau povești în care jucau flăcări și curgeau fluvii de metal incandescent. În spărturile lor dormitau amintirea marilor clocote, mugetul valului fierbinte și pârâitul neliniștit al celui dintâi strat, fragil ambalaj al zbuciumului învins. Culoarele cu care mă fermecaseră, spuneau, nu erau nimic față de exuberanța culorilor de care-și aminteau într-o lume ce curgea, se revărsa haotic sub vâlătucii aburilor, desfășurând volute a căror gamă trecea de la trandafirul frăgezimilor la negrul cărbunelui. Și minunea soarelui, spuneau, când străpungea pentru o clipă norii!

Întins pe burtă, cu bărbia în palme și coatele sprijinite pe pământul cu miros dulce și pipărat, ascultam. Păsările țeseau hamacuri sonore, țestoasa nu auzea nimic deși se prefăcea înduioșător de atentă, gâzele veneau și plecau, viermii și melcii treceau peste picioarele mele, fără să ne tulbure. Broaștele orăcăiau în surdină și, de la o vreme, se ivea șopârla. Tâșnea din ierburi, se cățara de brațul meu și mi se oprea pe frunte. Mă feream să mă mișc și rămânea acolo, ascultând. Sau poate nu asculta nici ea și moțâia numai, lenevind la soare, nu știu, dar firul răcoros al trupului ei părea o diademă și mă contopeam cu pământul până încetam să simt că mă pot desprinde, până deveneam pământ și numai brațele-mi purtau floarea capului pe marile frunze ale mâinilor. Atunci șopârla zvâcnea și se făcea nevăzută, iar din iarbă se ivea capul lui.

E ciudat cum nu m-am temut niciodată. Era frumos și neted și se mișca încet, ca și cum s-ar fi bucurat de fiecare mlădiere a trupului, ca și cum ar fi dorit s-o simtă până la capăt, până la epuizarea ultimului nor stârnit de mângâierea unui fir de iarbă. Pe nesimțite venea, îl vestea numai fuga șopârlei, și îndată-i descopeream triumphiul capului, la înălțimea capului meu. Am văzut mai târziu atâtea șerpi în marile muzee, primul sector pe care-l vizitam erau întotdeauna terrariile, am citit atâtea tratate de zoologie și am privit atâtea fotografii de ophidieni încât pot

descrie amănunțit șerpii pământului, de la viperă și până la uriașul anaconda. Niciunul nu seamănă cu el. *Et pour cause*, spunea tata, care avea obiceiul de a amesteca vorbe străine în cele mai inocente fraze pe care le rostea.

Verde ca frunza pe unde ceilalți sunt gălbui, albastru pe spinare, părea smălțuit. Nu venea niciodată prea devreme. Se târa leneș, unduind voluptos ca și cum abia s-ar fi deșteptat dintr-un somn neînchipuit de dulce. Solzii lui de smălț păreau lucrați de mâna unui giuvaergiu, aruncau focuri reci și, văzându-l, mi se părea întotdeauna că o mână invizibilă trage prin iarbă o frânghie bătută în nestemate.

— Iar am întârziat, fiule, susura, legănându-și capul ca și cum ar fi vrut să-mi arate cât se căiește.

Cuvintele lui aveau inflexiuni dureroase, pățimașe, care-mi aminteau de glasul mamei, așa cum suna la început, înaintea nașterii lui Savel. Dar nu-și isprăvea bine vorbele și-l vedeam înhățând o broască împietrită de spaimă, sau un șoricel pe care n-apucasem să-l zăresc. Zadarnic îmi alungam prietenii înaintea venirii sale, întotdeauna izbutea să descopere o vietate întârziată. Iar mila pe care *mi-o* trezeau victimele lui nu m-a făcut să-l urăsc nicio clipă. Nu-l înțelegeam și mă atrăgea, îmi amintesc mirarea cu care l-am văzut pentru întâia dată înhățând o broscuță care-mi cântase cam o jumătate de oră, uitându-se galeș în ochii mei și palpitând.

— Cum poți...? am strigat, acoperindu-mi ochii.

— Iartă-mă, a susurat dureros, sunt atât de lacom... iar limba bifurcată a început să-i danseze caraghios, desmințindu-i rugămintea.

— Ești întotdeauna doi, am spus.

— Nu, fiule, niciodată. Sunt legiune.

Și s-a ridicat în coadă, drept ca un stâlp sclipitor, pentru a se prăbuși încolăcindu-se într-un vârtej de văpăi.

— Și lenea ți-e prefăcută, am spus.

— Altfel n-ar avea haz, nu găsești?

— Are haz să fii mereu altul?

— N-are. Nimic n-are haz. Dar trebuie să încerci.

E adevărat că nu mă plictisea niciodată.

Într-un rând, tocmai când îmi povestea niște întâmplări nemaipomenite, lupta pe viață și pe moarte a unui viteaz tânăr și frumos cu un rege bătrân și hain, care izbutise să-l prăvale într-o prăpastie fără fund, s-a întrerupt din vorbă. N-am avut vreme să-l întreb ce se petrecuse. Ca o săgeată scăpărătoare a țâșnit printre ierburile care s-au mișcat o clipă în urma lui și îndată m-am pomenit cu bunicul.

Toți se tem de bunicul, deși îl laudă fără încetare.

— Bun ca bunicul, spune tata.

— Drept ca bunicul, spune mama.

— Atotștiutor ca bunicul, spune Mihail.

Ajutorul bunicului. Stau ceasuri întregi în laborator, printre cuștile cu iepuri și șoareci. Când ies de-acolo miros a iepure și șoarec și mi se pare că bunicul e un iepure mare, un iepure care-și încrețește nemulțumit nasul și-și zbârlește barba albă, iar Mihail un șoarece, dar nu un biet șoricel speriat, ci un guzgan cu ochi răi și iscoditori.

— Te ascunzi? a întrebat bunicul.

Dacă mai făcea un pas, mă călca în picioare. Am sărit ca ars și i-am sărutat mâna. Nu mirosea a iepure, mirosea a pământ.

— E frumos aici, am îngăimat, mai frumos decât în partea îngrijită...

Dar mințeam, nu mai era frumos, frumos fusese până cu o clipă înainte.

— Nu mă învăța tu ce-i frumos, a spus mânios bunicul.

Și-a rotit privirile și a semănat cu Mihail. Atunci am zâmbit lingușitor.

— E frumos pentru că tu ai sădit grădina. Numai tu puteai sădi o grădină ca asta...

Fața bunicului s-a îmblânzit și mâna mare, cu vine groase, mi s-a lăsat pe creștet.

— Bagă de seamă, sunt șerpi pe-aici...
— Șerpi? am strigat cât mai îngrozit.
— Da, deschide ochii. Din pricina lor nu vreau să zăbovești în iarbă.

Câte cuvinte.

— N-am văzut un șarpe de când străbat grădina.

— Într-adevăr? M-a privit lung și i-am înfruntat privirea iscoditoare. — Bagă de seamă, a repetat, sunt vicleni. Pregătește-ți un pietroi. Cum vezi unul, zdrobește-i capul. Și a mai spus o dată, rostind răspicat fiecare cuvânt: Zdrobește... capul... șarpelui.

Îmi bătea inima și-mi simțeam sângele trăgându-se din obraji, adunându-se acolo de unde ea se silea să-l alunge. Grădina nu mai era frumoasă.

— Așa am să fac.

Nu-mi recunoșteam vocea.

— Bine, bine, a spus bunicul și s-a depărtat cu mâinile la spate, călcând rar și apăsător.

Nici nu pierise bine pe după pomi, că un râs subțirel mi-a ajuns la urechi și Prietenul și-a scos capul de după un bolovan, susurând:

— Atotștiutorul...

— Încetează, am spus. Oricum, e bunicul...

Dar el se tăvălea prin iarbă, sălta și pleznea din coadă. Descria cercuri de flăcă ră verde, de flăcă ră albastră, și râdea. Era atât de caraghios că nu m-am putut stăpâni și am râs cu el, am râs, și grădina a redevenit frumoasă. Numai șopârla nu mi s-a mai cățarat de atunci pe frunte, iar pierderea răcoroasei diademe a trupului ei e cea dintâi părere de rău de care-mi amintesc. Apoi zilele au urmat, darnice în făgăduieli și minuni.

Prietenul era dibaci să nascocască jocuri. Broaștele și păsările își repetau cântecul, melcii nu-și făceau niciodată casele altfel decât le făcuseră, iarba și florile erau mulțumite de eterna lor înfățișare, pietrele depăneau mereu aceeași poveste. Poate că dacă el n-ar fi fost, m-ar fi

mulțumit cântecul, formele, culorile și povestea. Dacă m-aș fi păstrat egal cu mine ieri și mâine, ca țestoasa refugiată în incoruptibila carapace a clipei, dilatată la dimensiunea vieții, aș fi rămas, poate, copilul din lumea verde a monotonei purități și n-aș fi bântuit și astăzi de nostalgia grădinii pierdute. Aș fi fost în stare? Oh, aș fi fost, fără îndoială, în stare. De ce m-ar chinui altminteri duioșia cu care îmi amintesc că am cutreierat grădina, că și eu am cunoscut grădina, că a fost o vreme când făceam parte din grădină ca pomii și pietrele și furnicile, respirând cu nevinovăție și primindu-i darurile de sunet și culoare? Și, mai ales, de ce n-o pot uita? Dar n-a căutat în universul candorii și mi l-a deschis pe cel al îndoielii.

— Mulțumirea ucide, a spus. Sunt nemuritor.

Mă învăța că broaștele pot să zboare și ierburile să fie albastre.

— Unde ai văzut una ca asta?

— Sub pleoapele mele, spunea.

Punându-mă să răstorn bolovanul de după care se ivise atunci când l-am păcălit pe bunicul, îmi arăta larvele, gândacii și râmele. Nimeni nu se pricepea mai bine să străpungă bășicile iluziilor, să hârșie poleiala fațadelor.

— Câtă liniște, șopteam, închizând ochii.

— Nu poate fi liniște, răspundea și, într-adevăr, tunetul bubuia îndată.

Nicicând coroanele pomilor nu se zbuciumaseră mai desnădăjduit, nicicând iarba nu era mai sălbatec culcată la pământ și nu cădeau atâtea păsări din cuiburi. Sau:

— Aseară am râs cum n-am mai râs de mult, spuneam. Mihail a adus un pui de urs, care juca după cum îi cânta.

— Știu. De o lună îl silește să joace pe jăratec.

Alergam să cercetez etichetele ursulețului și le găseam rănite. Nu l-am prins o singură dată mințind, deși își spunea Amăgitorul, așa cum își spunea Neadormitul, Vicleanul, așa cum își spunea Oropsitul, Singuratecul, Prietenul, așa cum își spunea Iscusitul. De asta n-am uitat ziua când mi-a

destăinuit taina cea mare.

Era ultima zi de vară. Simțeam împlinirea toamnei și așteptam desăvârșirea vălurilor ruginii, în care-și oferă darurile. O mare recunoștință urca în mine, ca hohotul de plâns al fericirii.

— Fie și numai pentru că a sădit grădina am să-i mulțumesc toată viața, am spus.

— Cui?

Am răs, mâingâind capul ager, cu sclipiri de nestemată și oțel.

— Numai tu poți pune asemenea întrebare, Amăgitorule!

— Nu, a spus. Cui ai să-i mulțumești toată viața?

— Bunicului, bine înțeles.

— E timpul să afli, a spus.

Nu pot uita cum țârâiau cosașii.

— Să aflu, ce?

Și-a înălțat capul și a împietrit pentru o clipă, închizând ochii. Apoi:

— Eu am sădit grădina, a spus. Am născocit fiecare fir de iarbă, frunzele și florile, și așa mai fi născocit și altele. Am făcut jivinele cu viață în ele, păsări, dobitoace, târătoare și fiare, toate după soiul lor, și așa mai fi făcut și altele. Dar bunicul a găsit că sunt prea multe și a început să se plimbe împreună cu Mihail prin grădină, mânios că iarba e verde, că vrabia zboară și piatra stă locului. „Destul“, a spus. Și l-a chemat pe tatăl tău, care a strigat: „Asta e iarbă, asta e vrabie și asta e piatră!“ Era om în toată puterea cuvântului și se minuna ca un copil, descoperind iarba și vrabia și piatra. „Da, da, a spus bunicul, așa e. Iarbă, vrabie și piatră“, iar Mihail îi îngâna și bolborosea, repetând după ei cuvintele... Mă bucurasem de toate cel dintâi, eu le făcusem și eu încercasem culoarea potrivită, unghiul aripii și tăria stâncii, dar când i-am văzut lângă ceea ce se putea face mai bine mi s-a întors inima pe dos și am născocit urzica și țintarul și...

— Taci, i-am poruncit. E prea de tot! Oricine știe că

bunicul a sădit grădina. *Și a sădit bunicul o grădina în Pardosi, spre Răsărit...*

A răs și s-a zvârcolit în iarbă, dar mi se părea că o mare desnădejde îl face să se zbuciume. Știam că nu minte. Mă uluia aberația proferată calm. Nu înțelegeam.

Mă pregăteam să-i pun unele întrebări când Mihail s-a ivit lângă noi.

— Dă-mi drumul!

Așa cum se zvârcolise în iarbă, Prietenul se zbătea acum în pumnul lui Mihail. Nici n-apucasem să bag de seamă când se lăsase prins.

— Cred că bunicul are să-ți spună două vorbe... Și ție, s-a întors către mine. „N-am văzut un șarpe de când tot umblu prin grădină“, hai?

Fața lui frumoasă, mască pe care de obicei doar ochii de guzgan păreau vii, strălucea de mulțumire,

— Iscoadă! găfâia Oropsitul. Slugoiule!

Dar nu izbutea să se desprindă din pumnul, pe care vinele nici nu se umflaseră.

— Lasă-l, Mihail, m-am rugat. Nu mi-a făcut niciun rău. Nu-i veninos. Nici n-am prins de veste că-i aici...

— N-ar fi trebuit să-ți îngăduie să pui piciorul în grădină, mârâia Mihail. Dar e prea bun. „Așchia nu sare departe de trunchi, i-am spus. Așa, mic cum e, te duce de nas!“ „Ești mâna mea dreaptă, a răspuns, dar mâna nu știe ce gândește capul“. Am tăcut. Eu știu să tac. Dar acum țin în pumn dovada. Pentru că văd mai departe decât vă închipuiți...

Bătută în nestemate, dovada nu se mai zbătea. Trupul Iscusitului părea, în pumnul lui Mihail, un somptuos arc lipsit de coardă.

— Îți amintești? a susurat atunci Oropsitul. Pășeam amândoi în lumină. Păsările ciripeau ca acum și el adormise în picioare, sprijinit de trunchiul mărilor. Frunzele secretau liniște și umbră. „Ce-ți dorești?“ am întrebat, și tu ai spus:

„Să stau veșnic la picioarele lui“. Îți amintești?

— Am întrebat și eu: „Dar tu?“ N-am să uit niciodată cum ai strigat: „Să pot gândi!“ „Mai încet, am spus, îl scoli din somn...”

— Fiecare dintre noi și-a împlinit dorința...

— Unde ai ajuns! Fugărit, alungat de pretutindeni...

— Dar liber! a strigat Iscusitul, zvâcnind cu atâta putere că Mihail s-a clătinat, gata să cadă.

Am bătut din palme crezând că izbutise să scape, trupul scăpărător se răsucea însă la fel de neputincios în pumnul lui Mihail.

— Prostule, a râs ajutorul bunicului, n-ai fost și nu vei fi liber niciodată!

Mi se rupea inima și-mi doream o minune, să mă aflu eu în strânsoarea pumnului, iar Prietenul să poată luneca leneș printre ierburile bine mirositoare.

— Poate că ai dreptate, Mihaile, a spus, tu ai întotdeauna dreptate, dar ce pot face? Fără vlagă atârni, uite, și nu mai am cuvinte... Fie-ți milă și descleștează pumnul. Cum să lupt, Mihaile, și cum să încetez a lupta, când ăsta mi-e rostul? Fie-ți milă și iartă. Am să plec departe. Am să uit grădina și speranțele crescute la umbra pomului. La umbra pomului. Mihaile, mereu la umbră, în umbră, înțelegi ce înseamnă?... Iartă și descleștează pumnul. Nu spune nimic. Nicio vorbă, Mihaile, știu că ți-e silă să vorbești cu mine și nu-ți cer să spui nimic. Atât te rog: tăcut, așa cum ai milui un cerșetor, descleștează pumnul... Descleștează pumnul, Mihaile!

Lacrimile îmi curgeau pe față și nu le ștergeam. Pricepeam că grădina nu va mai fi niciodată frumoasă, că nimic nu mai poate fi frumos. Un călcâi uriaș îmi apăsa grumazul. Toate păsările ciripeau.

— Destul, a spus Mihail.

Și m-a apucat de mână. Nu puteam crede că străbat fermecata mea lume verde. Dar nu mai era ea. Mă lăsam

greu și Mihail mă târa, sigur de el și de dreptatea pe care o personifica. Eu nu eram sigur. Nu mai eram sigur de nimic. Târât împotriva voinței mele, mi se părea că trebuie să mă prăbușesc, că drumul prin ierburile care-mi biciuiau picioarele coboară și mă tot împiedicam, mirat că pământul se mai întinde neted. Oropsitul tăcea.

— Am spus întotdeauna că ești prea bun, a rostit triumfător Mihail și, când am ridicat privirile, l-am văzut pe bunicul.

Stătea rezemat de trunchiul mărilor, în inima părții îngrijite a grădinii. Niciodată nu mi se păruse atât de înalt.

— *Ci șarpele era cel mai viclean dintre toate fiarele câmpului*, a spus calm bunicul.

Neobișnuit de calm. Mihail își întinsese brațele și ne înfățișa pe amândoi la judecată. Sub măr era umbră, dar razele se strecurau printre crengi și pete de lumină jucau pe barba albă. Ca niște ochi. O mulțime de ochi, clipind.

— Am să plec, a vestit Singuratecul.

— Du-te, Mihaile, a spus bunicul.

— Eu?

Nu se așteptase. Nici eu.

— Da, tu. Du-te.

Mihail l-a privit o clipă, dar și-a plecat fruntea și, fără o vorbă, mi-a lăsat mâna și l-a așezat pe Oropsit pe iarba tunsă. S-a retras de-a-ndăratelea, ca și cum ar fi nădăjduit că bunicul va face totuși o mișcare, îngăduindu-i să rămână, apoi a pierit printre trunchiurile pomilor. Niciunul dintre noi nu s-a clintit. Bunicul s-a uitat la mine.

— Așa dar, ai mințit.

Nu ridica glasul. Era vocea lui din zilele când povestea cum sădise grădina și m-a mirat mândria ascunsă în cuvinte, aceeași mândrie. Nu părea supărat.

— Ce-ai fi vrut? a întrebat Prietenul, din iarbă.

Nu i-a răspuns și m-am simțit deodată puternic.

Dacă ar fi fost supărat...

— Totul e o minciună, am izbucnit.
Mărunt, îmi dădeam capul pe spate.
— Ce anume?

Simțeam că știe la ce mă gândesc și se distrează. Asta m-a făcut să-mi pierd capul. De fapt, eram un copil, înțelegeam totul pe jumătate. Chiar dacă par a-mi aminti acum așa cum numai un adult își poate aminti, atunci eram un copil. Nu știu bine ce-i amintire și ce întregesc, poate că lucrurile s-au petrecut altfel, cu siguranță că altfel s-au petrecut, mai simplu, dar straturile amintirilor se întrepătrund și nu le pot izola. „Ce anume?” întrebese bunicul.

— Totul, de la început. Mai întâi... grădina. El a făcut ce se vede, el, Iscusitul.

Cum poți spune una ca asta? a zâmbit bunicul.

Zâmbea. Nu-mi venea să cred că buzele roșii i se întind printre albele tufe ale mustății și bărbii. — N-ai învățat, de cum ai fost în stare să înveți: și a *sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit...*? Nu ți-au repetat cu toții, ori de câte ori i-ai întrebat: *și a sădit bunicul, o grădină...*?

— Dar nu-i adevărat!

— Mă uimești, băiete. Să fiu eu și să fie toți ceilalți atât de mincinoși?

Zâmbea și se juca ou mine ca un motan mare cu un biet șoricel.

— El a sădit grădina, am repetat, gata să plâng. El, el!

— Nu știi ce pui la cale, dar am să aflu, a spus.

Prietenul.

Își ridicase din iarba capul gingaș și părea tot un odor fără preț, minune ageră și suplă. Lângă el, mare și butucănos, bunicul semăna cu un idol cioplit în vechime.

— Încă nu ți-a venit rândul, a rostit, la fel de liniștit, și abia atunci am înțeles câtă siguranță și putere erau în faptul că nu se arăta supărat. Mi s-a făcut frică.

— Tu, s-a întors către mine, du-te acasă. Nu mai ai voie

să intri în grădină. Vom mai vorbi diseară.

Mi-am privit îngrozit prietenul. Nemișcat, cu ochii în ochii bunicului, nici nu mă lua în seamă. Nepăsarea lui m-a durut mai mult decât hotărârea care mă izgonea din lumea verde, știa că acum iubesc grădina din pricina lui, știa că nu ne vom mai vedea și nu făcea o mișcare. Mi-am amintit că unul dintre numele pe care singur și le dădea era Amăgitorul. Ceva s-a sfârșit în mine. Mi-am mușcat buzele și m-am răsucit pe călcâie, apoi am alergat printre pomi.

Singur. Lacrimile mă înecau. Nu mai vedeam aleea și goneam, izbindu-mă de trunchiuri. Durerea dinăuntru era făcută din prăbușire, din teamă și ură. Pierdusem tot. Strigam și mă lamentam în gura mare, totul era ostil, de la Scăpărătorul care-mi înșelase dragostea, până la trunchiurile pomilor. Cu amara voluptate a suferinței fizice, îmi simțeam fața însângерată de odioasa lor realitate și mi se părea că, la nesfârșit, îmi izbesc fruntea de trupul Amăgitorului, repetat ca o pedeapsă, ori încotro mă aruncam orbește.

Am alergat multă vreme prin grădină. Lunecam și mă loveam de pietre. Crăcile mi-au sfâșiat cămașa. M-au înțepat albinele și păsările m-au mânjit cu alba lor murdărie. Urzicile-mi biciuiau picioarele, spini mi se înfingeau în palme. Ca o multiplă ființă servilă, grădina mă renegase, lupta să mă expulzeze. Eram doar un copil, dar puneam totul în mișcare pentru a executa sentința bunicului și am înțeles că, dacă mi-ar fi trecut prin minte să-i înfrunt voința, grădina m-ar fi silit să mă supun. I-am primit hotărârea cu un nou potop de lacrimi. Apoi, istovit, m-am îndreptat spre casă.

— Și tu...? a strigat mama, dând cu ochii de mine.

M-a strâns la piept și am simțit cu desnădejde mireasma grădinii, de care nările-mi erau încă pline. Trupul mamei miroase întotdeauna așa. N-a mai spus nimic și mi-am dat seama că nu va fi nevoie să-i povestesc ce se întâmplase.

— E tot atât de frumos? a șoptit.

Dar atunci a venit tata.

— Ce-ai pățit? a întrebat.

Mâinile-i atârnavă moi.

— Nimic, a căzut din pom, a spus mama.

— Ce pom? a întrebat tata.

— A, nu, a spus mama. Un pom...

— Nu te mai astâmperi, a spus tata.

— Mă duc să-l spăl, a spus mama.

— E destul de mare să se spele singur.

— Nu vezi în ce hal e? Să nu-l vadă bunicul, te pomenești că se supără.

— Crezi? O.K., du-te și-l spală.

Tata a intrat în birou și noi am urcat scara. Treptele de lemn trozneau. Numai când mama a închis ușa, am spus:

— Mai bine era mai puțin frumos!

— Taci, a spus mama. Dezbracă-te.

Buzele de gumă se mișcă neauzit. De când se mișcă? Și, deodată:

— Dezbracă-te, spun limpede, dezbracă-te...

Alba platformă a rămas goală și nu știu când a dispărut gingașa siluetă.

— Dezbracă-te, spune omul cenușia, dar eu sunt gol pe dinăuntru, e atâta vreme de când sufletul mi-a fost dezbrăcat.

Lumini se aprind, se sting.

— Ce mai aștepti?

Îmi vine să râd. Nu aștept nimic. El așteaptă.

— Și dacă nu vreau, Mihaile?

A tresărit.

— Ah! spune. Așadar... Degeaba, totul e pregătit.

Și mesagerul a plecat.

Mesagerul? N-a fost un înger. E adevărat, a plecat. Mesagerul cui? Aș fi plecat și eu cu el undeva, departe.

— Când a plecat?

— Adineauri. Ești gata?

A stins lumina lămpii de masă. Am rămas în întuneric și numai acolo, în fundul încăperii, luminile se aprind, se sting. Colorate. Ca niște baloane de fiere și sânge. Ca niște baloane urcă, unele încet și altele repede, urcă și, când se izbesc de tavan, dispar. Sau trec prin tavan? Altele le iau locul. E frumos ca un joc cu bule colorate, bule cunoscute, uitate, regăsite. O ceață mi se pune pe ochi și-n perdeaua lăptoasă...

...bule irizate, globuri în care fâlfâie, ca voalurile grațioase ale unor pești exotici, enigmatice substanțe înzestrate cu viață fragilă. Am închis ușa grea, înaltă cât peretele și ferecată ca o poartă de cetate. Parcă pătrundeam într-un muzeu. Mese lungi, înguste ca niște tejghele, împărțeau în câteva culoare paralele spațiul imens. De câte ori am intrat aici mi-am simțit nimicnicia.

Viața care îmbrăcase pe dinafară zidurile își trimitea franjurii în dreptul ferestrelor și lumina din marea sală era verzuie, ca într-un acvarium. De o parte și de alta a ferestrelor, pe mese cu tăblii de marmură albă, așteptau neliniștitoare suporturi metalice purtând degetele eprubetelor, alambicuri răsucindu-gi gâturile transparente, mojarie încăpățănate, sticle pline cu prafuri și lichide, al căror nume ciudat figura pe etichete însemnate cu litere mari și cifre mărunte. Sus, sub arcadele bolții, se mișcau într-una aripile uriașe ale unui monstru înlănțuit, condamnat să se zbuciume acolo în eternitate. Zi și noapte vâslea în gol, cu gemete și scrâșnete pe care Mihail le potolea o dată pe an, când urca în pod și turna ulei peste încheieturile fiarei. Mă temeam de răzbunarea balaurului de sub boltă și nu îndrăzneam să-mi ridic privirile.

Pe mesele lungi și înguste se aflau, unele peste altele, cutii de sticlă și globuri colorate așezate într-un surprinzător echilibru. Mi se părea că până și cu răsufierea aș. putea dărâma neverosimila construcție, miracol de arhitectură transparentă, așa că-mi țineam palma în dreptul buzelor.

Respirația fierbinte îmi încălzea ritmic pielea și, fără să vreau, ajungând să-mi sincronizez răsuflarea cu gemetele monstrului care-și agita peste capul meu paletele, mă identificam cu el, ceea ce îmi dădea un straniu simțământ de teamă și culpabilitate. Nu știi ca vreunul dintre fragilele recipiente ce închideau uluitoare mostre de gingășie să se fi clintit vreodată și, cu atât mai puțin, să fi lunecat de la locul lui, fărâșându-se pe cimentul verde și risipind prețioasele substanțe pentru obținerea cărora bunicul și Mihail sacrificau generații de iepuri și șoareci. Cuștile animalelor se aflau într-o altă încăpere, legată de marele laborator, dar prezența lor se făcea simțită prin efluviile din jurul nenumăratelor cuburi și bule de sticlă. În laboratorul bunicului, frumusețea mirosea pestilențial.

Din pricina asta, pesemne, nu mă puteam într-adevăr bucura de gelatinoasele rețele aurii evoluând în catifeaua unui lichid negru, de efervescența mărgelilor multicolore susurând în masa unei materii cristaline, de irealul joc de lumini al grăunțelor vii închise în paralelipipedul albastru, de multipla feerie răspândită în recipientele straniu adunate, ca și cum prin alăturarea lor s-ar fi urmărit călcarea sistematică a raporturilor firești, reglementând proporțiile dimensiunilor și ale formei. La hotarul dintre viu și inert fragilul lua înfățișări seducătoare, dar mirosul dejecțiilor trăda formula unei amăgitoare alchimii, denunța caracterul grotesc al încercării de a converti putrescibilul în inefabil. O imensă înșelăciune, o lamentabilă scamatorie era pusă la cale în laboratorul bunicului. Nu speram să aflu vreodată țelul pentru atingerea căruia sporea mereu numărul bizarelor mostre ale unor imposibile forme de viață, dar mă temeam instinctiv și descopeream confirmarea vagilor mele aprehensiuni în contemplarea lentilei negre care pulsa ca o inimă, a florii indigo zbătându-se moale între pereții de sticlă, a mâinii roșii cu degete albe ce se crispau pentru a se relaxa, se crispau și se relaxau mecanic, inutil, într-o perpetuă și sinistră caricatură a

gestului uman, tot atât de monstruoasă ca salamandra cu două capete și broasca fără picioare gâfâind în spațiile de sticlă ce le fuseseră atribuite. Nu înțelegeam, eram înfiorat, și nu scăpăm totuși prilejul de a mă furișa printre substanțele fără nume, ce exercitau asupra mea o invincibilă fascinație.

Ciudat, bunicul nu m-a izgonit niciodată, deși, îndată ce mă vedea, Mihail începea să mârâie ca un câine de pază. Nici mamei nu-i plăcea să afle că zbovesc între pereții laboratorului, una dintre puținele împrejurări când era de aceeași părere cu Mihail, ceea ce mi se părea uluitor. Tata, în schimb, nu se sinchisea, odată ce aflase că bunicul mă îngăduie lângă el. De altfel nu se sinchisea de nimic. Spunea da sau *nu* și nu se aștepta să primească răspuns. Vegeta în mijlocul nostru, atât de nehotărât, absent și docil doar la îndemnul bunicului, încât uitam uneori că face parte din familie.

Vestita noastră familie! Doar cele câteva sute de suflete din Pardosi o cunoșteau, dar printre ele era, într-adevăr, vestită. Între dealurile ce ne înconjurau, ca niște străvechi metereze, se vorbea despre ea. Oamenii își povestiseră tradițiile noastre ciudate de atâtea ori, înflorindu-le și compensând ceea ce viața lor riguros reglementată nu putea furniza pe planul extraordinarului, încât împrumutaseră ceva din nobila naivitate a legendei.

Alături de atâtea familii, cărora timpul le-a risipit amintirea, Atrizii, membrii gintei Iulia sau Ptolomeii trebuie să fi împlinit la vremea lor, printre altele, aceeași inevitabilă funcție socială. Mă gândeam uneori că, o dată cu familiile dispărute, au pierit legende mai semnificative decât isprăvile războinice ale măruntei căpetenii semibarbare din Mycene și amănuntele nefericirilor domestice care-i stinseseră viața în umezeala unei băi întunecoase. Oare acum 3500 de ani mulți oameni cunoșteau numele lui Agamemnon? De ce a supraviețuit atunci, mă întrebam,

însuflețind în asemenea măsură un diletant de geniu încât l-a îndemnat să pășească pe urmele de mult acoperite și uitate ale Atridului, cu obsesia de a descoperi palatul în care trăise și fusese ucis, cetatea de peste mare pe care a pustiit-o și mormântul în care craniul îi albea, sub masca de aur? O întâmplare, îmi răspundeam, pusese faptele la îndemâna unui aed, o alta a apărat epopeea de soarta miilor de suluri dispărute, pe care alții însemnaseră alte tradiții. Cine mi-ar fi putut spune că familia noastră n-avea să se bucure și ea de o la fel de binevoitoare ocrotire a hazardului?

Pardosi, denumirea unui podiș, devenise numele satului întemeiat între dealurile care-l limitau. Generoși, localnicii îi botezaseră munți. Cariere primitive extrăgeau piatra care lua drumuri necunoscute și, pe măsură ce dealurile erau atacate, podișul cucerea un teren pietros, sterp în ciuda râului tăind în două satul. Era sărăcie la Pardosi. Dar oamenii izbuteau să trăiască și rari erau cei ce plecau, ducând cu ei nostalgia platoului natal, albă farfurie ridicată spre cer. Nu știu ce virtuți avea podișul, aer, climă, liniște și explozii la carieră, dar amintirea lui m-a urmărit și pe mine atunci când m-am aflat departe și nopțile mă aduceau cu regularitate în peisajul neted, străjuit de zimții inegali ai celor șase dealuri. Uneori mă surprindeam asemuindu-l cu o capcană.

Eram rupti de lume. Calea ferată nu se încumetase să sape munții și să zvârle punți peste nenumăratele prăpăstii ce ne înconjurau. Lumea se întindea dincolo de dealuri și tata, de pildă, fusese o dată în lume. De acolo venise și mama, pentru a nu se mai înapoia niciodată.

Bunicul nu se mai deplasase de nu se știa când și numai Mihail o pornea la uriașe răstimpuri, trecea Muntele Orbului și poposea în cel dintâi târg. Era o călătorie pe care o comentam în mine îndelung, deși vorbele lui zgârcite nu mă ajutau mai deloc. Sau, poate, tocmai de aceea.

— Mihail pleacă mâine în zori, vestea bunicul.

Eram strânși în jurul mesei de seară.

— Da? Întreba tata.

Firește, nimeni nu-i răspundea. Tatii nu i se prea răspundea, în genere.

— Asta nu înseamnă că...

Bunicul nu-și isprăvea fraza, dar mama se roșea și spunea repede:

— Cred că nimeni nu s-a plâns, în ultima vreme...

— În ultima vreme, o îngâna amenințător Mihail.

— Se întoarce pe seară, încheia bunicul.

Mă uitam la mama și-mi venea să plâng. Niciodată nu mi se părea mai frumoasă decât în clipele când afla că Mihail urmează să lipsească de acasă. Părul arămiu prindea să-i scapere și parcă o viață independentă îl făcea să tresară. Ai fi zis că se moaie și respiră într-un ritm al lui, altul decât cel ce legăna catifeaua smeadă a pieptului. Ai fi zis că se trezește din somn. O dată m-am apropiat și l-am atins cu vârful degetelor, dar am scos un țipăt. Ceva a pâraie, un fluid electric îmi străbătuse brațul.

— Prostule! a șoptit mama, depărtându-se.

Am început să plâng. Încurcată, își frământa mâinile fără a cuteza să se apropie. Tata nu-și ridica ochii din farfurie.

— Vin la bunicul, a spus bunicul.

Nu mă chema niciodată când eram vesel, când alergam de colo-colo, nu mă chema când încercam să mă joc.

— Întotdeauna când plângi să vii la bunicul, spunea.

Mă lua pe genunchi și-mi dădea voie să-i despic barba. Mă înfășuram în șuvițele calde mirosind a iepure și plângeam ca o vietate mărunță, zbătându-se la pieptul lui. De mult băgasem de seamă că-i place când plâng. Nu făcea o mișcare, abia răsufla. Și-l simțeam încordat, atent să nu scape niciun suspin.

— Mă duc să pregătesc ce se cuvine, rostea într-un târziu Mihail.

— Drum bun, spunea tata.

Mă uitam la mama și nu voiam să plâng, văzând cât e de frumoasă și știind că tocmai acum era inaccesibilă. Atunci surprindeam, ațintită asupra-mi, privirea bunicului.

— E frumoasă mama, spunea cu un zâmbet înduioșat.

Ca să nu izbucnesc în lacrimi, mă duceam în odaia mea și mă sileam să adorm. Călătoria lui Mihail, părul viu al mamei și zâmbetul bunicului se contopeau într-o halucinantă imagine. Iată, Mihail e pe drum. Drumul are culoarea frunzelor de toamnă și se mișcă, drumul se mișcă și Mihail stă pe loc deși înaintează, deși e împins de tresăririle ondulate ale drumului. Părul mamei ondulează sub tălpile lui. E călcat în picioare și suferă, doar știu că Mihail poartă ghete potcovite. Cu ele strivește mătasea ruginie. Strig și plâng, întinzându-mi brațele pentru a-l apuca, vreau să mă agăț de el dar a ajuns departe și, ca să-l pot opri, ar trebui să calc la rândul meu peste pletele chinuite. În dreapta și în stânga nu se află nimic, niște hăuri, niște bucăți de cer, singurul drum e părul mamei întins până-n zare ca o fragilă punte pe care nu pot, nu vreau, nu sunt în stare să calc. În fund se profilează o fantasmă tentaculară, un monstru inform spre care Mihail se îndreaptă, și știu că asta e *lumea*. Zâmbetul bunicului acoperă imaginea, cerul de deasupra nu era decât fața lui și mă pierd în pădurea albă a bărbii, hohotind, singur, desnădăjduit. Apoi totul începe să se legene, mă clatin și:

— Băiatul meu, spune mama.

Mă deșteptam în brațele ei, respirând mireasma grădinii. Părul desfăcut se revărsa, mângâindu-mi obrazii.

— Mihail, șopteam, cu ghetete...

— Ssst, a plecat. Mama e fericită. Dormi...

Cam așa decurgeau și întoarcerile lui Mihail din lume.

Nu primeam scrisori și nici vizite, dacă nu pun la socoteală timidele apariții ale unuia sau altuia din sat. Dar satul însuși nu primea vizite. Flăcăii plecați la armată se înapoiau cu câte un obiect nemaivăzut, care făcea ocolul

tuturor caselor înainte de a se întoarce pentru totdeauna la cel ce-l adusese. Numai că atunci era de obicei stricat, nu mai interesa pe nimeni și-și încheia cariera într-un șopron.

De la soldații lăsați la vatră am aflat că în lume e totul altfel decât la noi. Se descurcaseră greu în haosul lumii, unde se cuvenea să te porți cu băgare de seamă. Numai militarii aveau buna cuviință de a se saluta. Ceilalți treceau unii pe lângă alții fără o vorbă și, dacă salutai o femeie, riscai să fii luat drept necioplit.

— De ce? întrebam, iar ei îmi răspundeau, ridicând din umeri:

— Așa... dacă-i totul cu capul în jos...

— Nu se poate, ziceam, dar ei îmi dovedeau că în lume nu se auzise nici de isprăvile bunicului. - Cum?

Vreți să spuneți că nu știu nimic, nici: *Și a sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit...*?

Părea de necrezut. Se jurau că nu mint. Tocmai când se mai obișnuiau cu ciudățeniile lumii, se întorceau la Pardosi, reintrau în rosturile lor și se sileau să uite cât mai repede tot ce apucase a se lipi de ei, gânduri și gesturi și întrebări. Pe seară, sub coroana nucului din curte, se regăseau în încântarea cu care își repetau legendele doldora de un farmec absent din înțelighibilele zvonuri culese de prin lume. *Și a sădit bunicul o grădină...*

— Stai, ce știi despre bunicul?

Era singurul domeniu pe care incertitudini și-l mai disputau. Încolo, totul fusese lămurit de mult, nimeni nu era frământat de îndoieli pentru că povestea se știa în amănunt, așa cum se desfășurase, așa cum încă se desfășura sub ochii tuturor. Fiecare-i putea lua celuilalt vorba din gură întregind un episod și dezacorduri nu se pomeniseră sub coroanele nucilor atunci când povestea evoca cele petrecute *după*. Dar era de ajuns ca un cârcotaș să spună *stai, ce știi despre bunicul?* că o mare nesiguranță își făcea loc în sufletele jinduind după certitudini. Unul zvârlea vorba că, descoperind o comoară, bunicul fusese

nevoit să fugă din țara lui, unde zilele-i erau amenințate.

— Cine l-ar putea amenința, și cum? Nu, presupunea altul, coboară dintr-un neam de prin părțile noastre.

Soarta a fost fără milă cu el și vitregiile vremurilor l-au risipit, mânându-i vlăstarele care încotro. Doar după veacuri de peregrinări prin ținuturi atât de depărtate că nici numele nu le-a răzbit până la noi, i-a fost dat bunicului să se întoarcă la vechea vatră.

— Oare? îmi amintesc că tata zicea...

— Mama mea a auzit o dată...

Pe teren incert, tradiționalele istorii dospiseră așa cum nicio certitudine nu le-ar fi îngăduit. De mirare era faptul că noi, chiar descendenții bunicului, nu știam mai mult. Poate pentru că era atât de bătrân, cu siguranță cel mai bătrân om din Pardosi, și nu-i plăcea să vorbească decât despre faptele lui, niciodată despre întâmplările prin care trecuse, nimeni nu știa cum se ivise în sat. Toți îl apucaseră acolo, împrejurare ce conferea legendelor o ciudată și vagă vechime. *La început*, se spunea, înțelegându-se prin asta epoca mitică a sosirii bunicului, epocă fabuloasă, mereu împinsă într-un trecut a cărui labilitate nu mai supăra de mult. Egal cu sine, de neînchipuit ca băiat, adolescent sau bărbat în toată firea, bunicul devenise veșnic. Și bun comun. De la copii la bătrâni, toți îi spuneau bunicul și rosteau vorba cu dragoste și teamă și respect. Bunicul.

Și *a sădit bunicul o grădină în Pardosi, spre Răsărit...* era una dintre legende, a cărei acțiune se plasa la *început*. Pe platoul sterp prezența unei grădini se cerea explicată și legenda dăruia amănunte din belșug. Cunoscute, fazele succesive ale muncii bunicului deșteptau de fiecare dată o încântare identică. Era aceeași bucurie, mereu proaspătă, cu care se amintea că *o apă ieșea din Pardosi ca să ude grădina și de acolo se despărțea în patru brațe*, lucru bine cunoscut tuturor. Pe lângă realitatea tangibilă a grădinii, cuvintele acestea dădeau legendei amprenta faptului

incontestabil, căci toți hoinăriseră de-a lungul celor patru râulețe ce se strecurau printre dealurile înconjurând podișul și însăși pomenirea lor sancționa întregul. Urma îndată faimoasa poveste a pomului.

Clătinând din cap, aminteau cât îi dăduse puietul de furcă bunicului. Era un pomișor firav, care avea nevoie de scutece, ca un sugaci. Îl altoise cu celălalt soi de măr și se străduise luni de zile să potrivească soluția în stare să-l apere de dăunători. Toate furnicile, omizile și goangele grădinii se năpusteau asupra puietului, de parcă ar fi știut că nu-i de o seamă cu ceilalți, că seva-i e mai înviorătoare și lemnul mai dulce. Văzduhul se întuneca din pricina stolurilor venite să se înfrupte din trupurile sutelor de fluturi așezați unul lângă altul pe trunchiul subțire și pe ramuri. Nemaivăzută arătare, pomișorul fremăta din mii de aripioare pestrițe, a căror vibrație continuă articula un zumzet de motor. Viu de viața străină palpitând în mozaicul fragil al aripilor albe, albastre, roșii sau negre, părea o făptură desprinsă din feeria somnului, gata să părăsească grădina pentru a se avânta în visul din care fusese exilată. Norul păsărilor îi răpea lumina soarelui, tremurătoarea platoșă a fluturilor îi răpea aerul, iar bunicul se lupta cu păsările și cu fluturii. Soluțiile pe care le născocise n-aveau putere sau răneau coaja fragedă. O crenguță s-a uscat într-o noapte. Glasurile povestitorilor deveneau mai grave pe măsură ce evocau strădaniile bunicului, nevoit să negligeze grădina de dragul unui singur pomișor. Tot ce făcuse părea sortit pieririi. Mihail îl ajuta să păstreze în viață puietul. Din fericire, tata se întorsese tocmai atunci.

Nu înțelegeam pricina pentru care bunicul îl trimesese în lume, căci legenda era eliptică și nu-mi îngăduia să pătrund taina ciudatelor cuvinte după care bunicul îl făcuse *după chipul său, după chipul bunicului l-a făcut, bărbat și femeie l-a făcut*. Nu înțelegeam cum putea fi cineva bărbat și femeie, ca un scaun două scaune sau un zmeu două zmee,

deși Oropsitul din împărăția verde șuierase cândva că bunicul nu va izbuti niciodată să facă ce dorește. *Poate doar monștri, după chipul și asemănarea lui*, adăugase, iar mie mi se păruse atunci că iepurele cu barbă albă mustăcea în taină, șoptind niște vrăji din care se închegau ciudate făpturi schiloade, de felul celor din cuburile de sticlă. Așa-l făcuse poate și pe tata, care se purta stingherit, vorbea rar și nu prea era ascultat nici când se hotăra să deschidă gura, de parcă toți ar fi știut că vorbele lui nu puteau avea greutate, că nu era în măsură să le dea nici greutatea celui mai simplu și mai scurt cuvânt omenesc. Ca și bunicul, dar lipsit de tulburătoarea lui măreție, tata era o ciudățenie, un scaun două scaune.

Dar se înapoiase schimbat, mai sprinten și mai sigur de el, ca și cum *lumea* sau cineva de acolo l-ar fi curățat de tot ce apăsa asupra lui, îngăduindu-i în sfârșit să semene cu oricare dintre oamenii pământului. Iar bunicul s-a bucurat și *l-a pus în grădina din Pardosi ca s-o lucreze și s-o păzească*, deși tata nu se întorsese singur.

Povestitorii își luau vorba din gură, dornici care mai de care să slăvească frumusețea mamei, iar tot ce spuneau acum suna a cântec. Am băgat de seamă că femeile se întreceau în primul rând să-i laude trupul, pomenind cu o ciudată nerușinare amănunte care mă făceau să roșesc, pe când bărbații se lăsau furați de magia unei evocări pure și cuvintele lor păreau volute, imateriale șuvițe înălțându-se din arderea totală a patimei. Niciuna dintre cele ce vorbeau nu putea fi văzută în întunericul masat sub coroana nucului și cuvintele țâșneau de pe buzele femeilor cu o libertate pe care lumina ar fi împiedicat-o, poate. Cântau gloria sânilor, imperiul coapselor și oazele. Un imn tainic celebra alchimia miresmelor. Aerul părea deodată încins, iar când glasurile femeilor se istoveau într-o șoptă răgușită, aproape de tăcere, bărbații evocau culorile. Pomeneau cu fervoare verdele ochilor și rugina stinsă a pleoapelor, vinețitul cearcănelor și sideful unghiilor. Neîndurându-se să

depășească evocarea, stăruiau cu toții ca și cum ar fi dorit să rețină printre ei, o clipă mai mult, făptura mamei.

— Ați uitat urechile, spunea un bărbat și, îndată, răsuflând adânc: Cochilii străvezii...

— Tălpile ei, ca niște buze, spunea o femeie.

— Amintiți-vă degetele, spunea un bărbat.

— Subsuorile, spunea o femeie.

Apoi se făcea tăcere. Respirațiile se linișteau și percepeam din nou foșnetul nucului, de parcă lumea, pentru o vreme concentrată în esențe, s-ar fi răspândit și, înviind, ar fi revenit în jurul nostru.

— *Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și amândoi vor fi un trup*, sunau cuvintele grele ca o cădere de cortină.

Gratuită la început, jertfă a fervorii, amănunțirea frumuseții devenea explicație. Povestea nu cunoștea scuzele, textul se petrecuse *pentru că*. Irezistibilă, așa cum abia adineauri recunoscuseră, frumusețea nu constituia decât un amănunt necesar, prevăzut din vreme. Cineva luase toate măsurile în vederea respectării unui scenariu. Dacă frumusețea nu s-ar fi aflat la îndemână lucrurile ar fi putut lua o altă întorsătură, ceea ce trebuia evitat, încă nu înțelegeam de ce. Sub coroana nucului, cu sufletul la gură, ascultam.

Și mă bucuram împreună cu ceilalți de succesele bunicului. Pomișorul începuse să se înfiripe, altoiul prinsese. Găsită în cele din urmă, soluția miraculoasă împiedica năvala fluturilor și a goangelor. Bunicul și Mihail se puteau în sfârșit întoarce în liniștea laboratorului, unde îi așteptau treburi neîngăduit de mult amânate. Tata vedea de grădină. Nu-mi era greu să mi-l închipui rătăcind pe aleile albe, ridicând brațul pentru a primi popasul unei vrăbii sau odihnind în vraja lumii verzi. Nu-mi era greu să mă văd sub trăsăturile lui, doar cunoscusem și eu grădina și făcusem parte din grădină, o dată cu pomii, cu iarba și pietrele. Închideam ochii și-mi închipuiam cel dintâi an în care mărul

făcuse două flori și florile se scuturaseră și merele, două, strângeau în ele soare. Bunicul le cerceta în fiecare dimineață, ars de o veche nerăbdare, și în fiecare dimineață îi porunca tatei, zicând:

— *Din toți pomii grădinii vei mânca, dar din mărul acesta să nu mănânci.*

Îmi încheștam degetele peste buturuga pe care ședeam și mă ghemuiam în mine, știind ce avea să urmeze. De câteva clipe mi se părea că văd șerpuind în întuneric o funie bătută în nestemate.

Șerpuind. În întuneric. Șerpuind. În întuneric. Șerpuind.

Îmi apropii palma de față și n-o văd, îmi ating ochii și nu mă pot ajuta. Abia acum îmi dau seama că, de la brâu în jos, nu mă mișc. Ca și cum aș fi vârat într-o formă neagră și forma asta e lumea. Omul cenușiu a dispărut. Sau s-a înecat în beznă. Nu vreau să mă gândesc, nu vreau să-mi amintesc de el și mai ales de împrejurările în care... NU VREAU, totul e în mine, se zbate în mine, dar NU VREAU, NU VREAU pentru că e neomenesc și mă cutremur și... MAI TÂRZIU, CÂND AM SA FIU MAI PUTERNIC, ACUM AM UITAT... Și numai ceva șerpuiește acolo, mai departe decât pot ajunge cu mâna, iar o durere nebănuită mă face să gem, strângând din dinți.

— Mai tare, spune glasul fără modulații.

Dar nu vreau să strig. Din suferința mea se hrănește. Pielea cenușie a feții i s-ar destinde și ticurile grotești ar pieri, redându-i frumusețea pierdută. De asta mă aflu în lagăr. Nu mi-a spus și n-are să-mi spună niciodată, dar știu și mă împotrivesc, pentru întâia dată mă împotrivesc frumuseții, care pe fața lui e impostură.

— Mai tare, spune Mihail, mai tare, și suferința crește după cum vrea, suferința îl ascultă ca o roabă.

Nu-i a mea durerea. Remușcările nu-s ale mele. Capul schimbat e de vină, din el gălgâie ca o apă murdară durerea străină și se răspândește în vinele mele otrăvind,

stricând, difuzând miasme. Dar inima e a mea și inima se zbate.

— Înțelege?... Se zbate!

— Prostule, șuieră. Nu vrea să mori.

Și râd pentru că sunt mai tare, pentru că durerea descrește și se face lumină. Sunt în lumină.

În plină lumină, sub lampa din sufragerie. Am mâncat în tăcere. De la locul lui, Mihail îmi zvârlea câte o privire înghețată, dar îl simțeam nedumerit. Bunicul își ungea tacticos feliile de pâine și mușca zdravăn făcând să-i salte barba, când mesteca. Nimeni nu vorbea, ca de obicei, niciodată nu se scotea o vorbă la masă, dar de astă dată mi se părea că tăcerea mă privește. Pentru mine, din pricina mea tăceau cu toții. *Mai vorbim noi diseară*, spusese bunicul înainte de a mă izgoni din grădină și oglinda bombată a ceainicului îmi arăta adevărata față, fața monstrului. M-aș fi vâtrât sub masă, mai adânc, aș fi trecut sub dușumea în pivniță numai să nu fiu acolo în clipa când bunicul avea să rostească liniștit:

— Băiatul ăsta e un monstru. Priviți-i dovleacul nasului și ochii bulbucați și fruntea crescută neomenește, să încapă într-înșă minciuna și hula!

Am căutat pe sub masă mâna mamei și mâna cu degete lungi, cântate sub coroanele nucilor, mi-a strâns mâna. Dar privirile mamei nu s-au dezlipit de pe sculpturile bufetului din fundul sălii, deși le căutam, trăgând spre ea cu coada ochiului. Nu mă uitam la tata, știam că de la el nu pot aștepta ajutor. Și auzeam într-una metronomul sec al pendulei peste ciocănitul lingurițelor în pereții ceștilor, peste hârșăitul cuțitelor pe fundul farfuriilor.

— Copilul ăsta nu mănâncă mai nimic, a spus tata.

— Și-a stricat foamea, a spus mama. A gustat ceva mai devreme.

Aș fi vrut să-i întăresc minciuna, dar îmi simțeam limba uscată și grea, așa cum auzisem c-o simt însetații.

— În fond, te privește, a spus tata.

Se schimbau prea multe cuvinte pentru a nu înțelege că masa se apropie de sfârșit. Am privit pe sub sprâncene și l-am văzut pe tata împăturind șervetul. Mihail făcea gogoloașe de pâine, mama stătea dreaptă, cu fața către bufetul întunecat, pe polița căruia sclipeau vasele de argint.

— Mulțumim pentru masă, a spus Mihail, plecându-și capul înaintea bunicului.

Niciodată nu l-am auzit mulțumindu-i mamei. Tata a dat să se ridice.

— O clipă, a spus bunicul, și inima mi s-a oprit.

Inima indiferentă a pendulei bătea în gol. Strângeam cu disperare din dinți. Mâna mamei.

— Mâine dimineață sosește un om cu căruțele de pietriș pentru alei.

— Am să-l aștept, a spus tata.

Se ridicaseră cu toții și nu mă puteam desprinde de scaunul pe care mă chircisem. *A uitat. E bătrân și uită.* Dar nu puteam crede. Mama și-a trecut palma peste creștetul meu.

— Hai, mergem.

Dar nu puteam crede. M-am uitat spre bunicul și i-am întâlnit privirea batjocoritoare. Era batjocoritoare? Împins de mama m-am apropiat și i-am sărutat mâna.

— Ce-i cu el? a întrebat. Ce-i cu tine, băiete?

— I-e somn, a spus mama.

— Să doarmă, trebuie să doarmă.

Avea glasul din toate zilele, înfățișarea de toate zilele, și totuși:

— Bunicule...

— Noapte bună, băiete.

Voiam să-i spun că știu, ceva trebuia să se întâmple și eram pregătit pentru tot, n-avea nevoie să mă cruțe. Amăgitorul rămăsese în grădină, acolo unde nu mai puteam pătrunde. Singur și mărunț stăteau înaintea mâinii, monstru chinuit, pregătit pentru pedeapsă. Voiam să-i

spun. Dar uitase și mă lăsa cu o așteptare nedezlegată, de parcă mă încordasem să împing un dulap și l-aș fi găsit lipsit de greutate, ca o bășică. Undeva, în străfundul ființei, mă prăbușisem. Numai el mă putea ridica, rostind cuvintele care doboară.

— Are să-ți fie greu, a spus mama. Și ție...

Bunicul plecase. M-am simțit intrat pe un tărâm nesigur, unde totul era aparență. Cine sădise grădina? Pradă nopților, nu puteam trăi fără certitudini.

— Cine a sădit grădina, mamă?

— Copilul dragostei! a șoptit mama.

Mâinile-i căzuseră și stătea dreaptă înaintea mea, iar ochii verzi îi străluceau prin două pânze transparente. Repulsii vizibile străbăteau indiferența pe care tata mi-o arăta. Eram prea mic pentru a înțelege, dar nu pentru a intui și, cu delicatele antene ale vârstei care mă apropia de animale, recepționeam paradoxul din șoapta celei ce exala suferință în vorbe făcute pentru fericire. Prea mic pentru a pătrunde obscurele aluzii ale legendei, mă izbeam de mistere și treceam prin impalpabila lor textură, nu fără a simți un fior căruia nu-i dădeam nume. Dar eram sensibilizat, pregătit de o implacabilă voință în vederea urmăririi unui drum și dacă asta nu puteam înțelege, resimțeam efectele condiționării.

— Ce-am de făcut?

— Să aștepți, a spus mama. Așteaptă.

Și m-am dus la culcare. *Dar dacă a uitat, într-adevăr?* Aveam un mijloc sigur de verificare și am dormit iepurește, abia așteptând să se facă dimineață. Fără să știu, începeam să *aștept*.

Întâmpinat de blândețea toamnei, m-am îndreptat către grădină. Am văzut frunzele îngălbenite și-am primit în față răsuflarea pomilor. Dar, de la primul pas pe iarbă, am lunecat și, când m-am ridicat, am simțit pe gât înțepătura fierbinte a unei albine. N-am stăruit. Cu capul în piept m-am răsucit încet și am întors spatele grădinii pierdute.

Nesfârșite, clipele se înșiruiau înaintea mea și, pentru întâia dată, m-am întrebat cu ce le voi umple. *Dar dacă m-a iertat și grădina nu știe?* Trebuia să-l întreb. Am așteptat prilejul. De atunci bunicul a încetat să fie o simplă prezență, realitate pe care n-o contestam, dar împinsă la marginea existenței, acolo unde nu mă stânjenea câtă vreme îndeplineam un ritual comod, și a intrat neliniștitor în cercul zilelor. Prilejul de a lămuri dacă mă iertase nu a venit niciodată.

Lunile care au urmat m-au depărtat de mama. Simțeam că mă evită, își ferea privirile de privirile mele. Trupul nu-i mai răspândea mireasma grădinii, mersul i se schimbase. Se plimba cu tata. În laboratorul bunicului domnea o activitate febrilă.

— Toarnă asta în vasul al doilea din stânga, a spus bunicul, încredințându-mi o eprubetă.

Pentru întâia dată mă asocia la munca lui. Am apucat cu amândouă mâinile tubul de sticlă și l-am dus gâfâind de emoție până la vasul în care pulsa lentila neagră, apoi am răsturnat lichidul galben din eprubetă peste strania vietate.

— Bunicule! am strigat.

Mă mir că n-am scăpat și tubul, dar mai degrabă cred că ar fi trebuit să-mi rănesc palma în cioburile lui, atât de tare strângeam în neștire sticla fragilă. Un sfârâit, și o lepră argintie pătase suprafața neagră a lentilei, ale cărei pulsații s-au accelerat. Mi se părea că se zvârcolește și suferă, dar Mihail a râs fără pic de veselie, iar bunicul a întrebat liniștit:

— Te-ai speriat?

— O doare, am spus.

— Sigur c-o doare.

— Învață să privești durerea, a spus Mihail, și n-am mai îndrăznit să scot o vorbă.

Am pus încet eprubetă pe marmura mesei și am ieșit. Afară era soare. Dinspre grădină adia o boare fierbinte și

umedă.

— N-ai să mai fii singur, a spus mama.

Se ivise în spatele meu și, după multă vreme, am simțit că mă aștepta. Dar vorbele ei nu-mi spuneau nimic și mă înfior la gândul că așa am primit vestea nașterii lui Savel, ca pe o aberație. Personajele se aflau în scenă, resortul fusese pus la punct, numai că nu înțelegeam cum se va desfășura mai departe povestea al cărei început era recitat sub coroanele nucilor. Dilemă mărunță, așteptam să vorbesc cu bunicul.

Apoi a fost noaptea aceea de iarnă. Mă culcasem devreme, ascultând șuierul vântului în horn. Degete de gheață ciocăneau în geamuri, mereu mă ridicam din pat pentru a mă rezezi la fereastră, dar nu vedeam în beznă decât palele albe zbătându-se ca niște fantome și nu înțelegeam cum pot avea fantomele degete uscate, în stare să izbească și să smulgă sunete din sticlă. Cu ochii la dărele roșii, marcând contururile ușiței de tuci a sobei, mă gândeam la omul de zăpadă din curte și mă zgribuleam sub plapumă. Tras de omul de zăpadă într-un vis în care umblam prin grădina pustiită de viscol, am adormit pe nesimțite. Omul de zăpadă avea un cap triunghiular și-și învârtea fără rost limba bifurcată, trupul lui greoi semăna cu trupul bunicului și din mătura tocită pe care o purta soldățește pe umăr țâșneau rafale de grindină. Păsări vitrificate cădeau în jurul nostru, clădind din trupurile lor troiene zornăitoare. Buza de jos mi-era rănită de greutatea unui țurture. Eram tot un țurture și răsuflăm greu, buzele de gheață nu voiau să se mai desfacă și nările mi se lipiseră, pleoapele mi se lipiseră, urechile nu mai prindeau nici șuierul îndârjit al vântului. Am scos un strigăt și m-am deșteptat cu ecoul lui în urechi, dar nu era doar ecoul celui din vis, cineva striga într-adevăr și am ascultat.

Focul se stinsese în sobă. Încăperea era luminată doar de lumina spectrală a zăpezii de afară și strigătele se auzeau întruna. Numai balaurul captiv de sub bolțile laboratorului

putea scoate asemenea răcnete și am început să tremur. Dintotdeauna mă temusem de răzbunarea lui, știam că ziua socotelilor trebuia să vină. Acum își rupsese lanțurile și năvălea. din încăpere în încăpere, spărgea ușile și dărâma pereții, setos de sânge. Răcnea așa cum niciun om n-ar fi fost în stare, amestecând în urletele lui gemete și țipete, înceta pentru câteva clipe și din nou își ridica glasul într-o monstruoasă chemare, chiot de triumf și tânguire, expresie animalică a suferinței și vestire a bucuriei apropiate. Mi-am vârât capul sub plapumă, dar am continuat să-l aud. Sărind din pat, am căutat bezmetic o ascunzătoare. Sub pat era prea întuneric și în dulap simțeam că mă înăbuș. Atunci am folosit un răgaz, puținele clipe de liniște dintre două urlete, pentru a deschide ușa. Am strigat,

— Mamă!

Tata cobora în fugă scara. A întors către mine o față încruntată.

— Ce-i cu tine? De ce nu dormi?

— Balaurul... am îngăimat.

— Încetează cu prostiile. Întoarce-te în odaie.

Și a alergat în jos, pe trepte. Tremuram în pragul ușii, ezitând. Auzeam glasuri șoptite, tropot de pași. Poarta de la intrare s-a izbit, apoi strigătul neomenesc a crescut sălbatic și am năvălit înapoi, în adăpostul nesigur al încăperii pe care abia o părăsisem.

Focul ardea în sobă. N-am avut vreme să mă mir, că ușița de tuci a sărit în lături și o șuviță de flacără a început să se răsucească, susurând:

— Sunt aici, dormi. Nu te teme...

— Tu?

— Sst, nu s-a întâmplat nimic, dormi...

— Strigătele astea...

— Când te-ai născut *tu* n-a strigat. Acum a trecut de partea lor.

M-am prăbușit pe podea, în fața sobei.

- Mama!
- Am rămas singuri, fiule.
- Mama...
- Trupul nu-i mai răspândea mireasma grădinii.
- Dormi...
- A spus că n-am să mai fiu singur. Cum strigă...
- N-asculta.
- Mi-e milă.
- Să nu-ți fie. Urăște!

Am tăcut. Îmi simțeam lacrimile pe obraji. Apoi, în șoaptă:

- Pe mama n-am s-o pot urî niciodată...
- Prostule! a izbucnit. *Voi înmulți foarte suferințele sarcinii tale*, a spus bunicul. *Și întru dureri vei naște fii*, a mai spus. Pe el să-l urăști.

Dar nu-l auzeam.

- Ajut-o!
- N-o pot ajuta. Nimeni n-o mai poate ajuta. Du-te și te culcă.

Eram doar un copil. În laboratorul bunicului domnea tot suferința, dar încă nu înțelegeam.

- Nu pot să dorm. Așadar, nu m-ai părăsit... Vai, iarăși! Auzi?... Nu știu să urăsc. Mi se rupe inima...

Din nou! Auzi ?

- Da. E prețul.
- Ce preț?
- Al slăbiciunii. Al trădării.
- Nu vreau! Nu vreau să mai aud!
- Bine, fiule.
- Și n-am mai auzit nimic.

Bunicul însuși a venit dimineața și m-a găsit dormind în fața sobei stinse.

- Scoală, leneșule, a rostit cu bunăvoință.

Amețit, i-am spus bună dimineața, fără să știu ce spun. Apoi m-am deșteptat, într-adevăr...

— Era frig în pat... am început, dar bunicul mi-a tăiat vorba.

— Bine, bine, a spus, dar acum hai, repede. Ai un frățior!

M-a luat de mână. Zâmbea și-și pieptăna barba, uitându-se la mine cu coada ochilor. Mi-era frig, dar n-am spus nimic. Lipăiam lângă el și în casă domnea o liniște sătulă, care mistuia încă răcnetele din timpul nopții. Mă temeam ca vreunul să nu fi rămas pitit într-un ungher, de unde să sară asupra noastră și trăgeam cu urechea, dar nu, toate răcnetele fuseseră înghițite și casa părea cea dintotdeauna.

Mama era în pat. N-aș fi vrut să bag de seamă, dar fața i se slufise și părul răspândit pe pernă își pierduse strălucirea. Lângă ea, un sul de pânză din care ieșea o fețișoară roșie și boțită. Mama n-a părut să observe că intrasem în odaie și nu și-a dezlipit privirile de pe fețișoara roșie.

— Uite-l pe Savel, a spus bunicul. Ai să-l iubești?

— Da.

Mama îl privea așa cum mă privise. Așa cum, am simțit încă de atunci, n-avea să mă mai privească niciodată. Mă sileam să-mi stăpmesc plânsul.

— E un copil frumos, a spus bunicul.

— Da, a spus mama, fără să-și întoarcă privirile. Copilul legii e frumos.

— Odihnește-te, a spus bunicul. Ești fata mea.

— Știu, a spus mama. Mi s-a făcut somn.

Împins din spate de mâna mare a bunicului, am ieșit din odaie. Tata dormea pe un scaun, în sufragerie. Își lăsase capul peste brațele încrucișate și răsuflarea lui făcea să tremure franjurii feței de masă. Prin ferestrele mari vedeam trâmbele de zăpadă și mă simțeam mic, vinovat față de zăpadă, față de bufetul cu vase de argint, vinovat că nașterea fețișoarei boțite nu mă mișcă. Lumea era a celor mari și ei se bucurau într-o dimensiune care-mi era închisă.

— Am să fiu o dată mare și eu? l-am întrebat pe bunicul.

Privirile căprui, în care fulgerau steluțe de aur, s-au plecat și m-au fixat îndelung.

— Nu te grăbi, a răspuns. Nici să fii mare și nici să înțelegi. Bucură-te cât încă nu ești tu și mai ai dreptul să te bucuri.

Vorbea cu o ciudată blândețe.

— Bunicule, am îndrăznit, m-ai iertat?

Degetele au început să-i răvășească barba.

— Ține minte vorbele mele, băiete. Bunicul te iubește și are nevoie de tine.

— Înseamnă că m-ai iertat și grădina nu știe?

— Acum du-te și te joacă.

— Bunicule...

— Du-te, am spus. Am treabă.

Și a rămas nemișcat, uitându-se cum părăseam încăperea. Nu-mi răspunsese și, de fapt, nu așteptam să-mi răspundă. Nu mai puneam același preț pe răspunsul lui, devreme ce acum mi se părea că grădina însemna prezența Prietenului care mă aștepta în ierburile niciodată atinse de coasă, iar acesta nu-mi înșelase dragostea și-și schimbase înfățișarea pentru a se putea apropia de mine. Iarna l-ar fi împiedicat să răsară de după bolovanul pierdut în zăpadă... Cred că, în sinea mea, râdeam de bunicul, în ciuda vorbelor lui în doi peri, se lăsase tras pe sfoară și-mi repetam într-una, cu accentul batjocoritor al Iscusitului: „Atotștiutorul... haha, Atotștiutorul...” Amăgitor, Prietenul se dovedise, dar nu față de mine. Atunci, în grădină, se prefăcea indiferent și m-a lăsat să plec fără o vorbă pentru a nu da de bănuiră și a ne apăra întâlnirile viitoare. Nu era adevărat că nu înțelegeam nimic. Eram mai deștept decât credea bunicul și lumea lui, doar că descopeream cu strângere de inimă că asta nu mă prea bucură. *Bucură-te cât încă nu ești tu*, spusese bunicul. Oare începeam să fiu eu?

Mă gândeam la suferința mamei, la animalicele ei strigăte din vremea nopții, care-i aduseseră prețuirea bunicului, iertarea lui. Ce făcea bunicul cu toată suferința

de care era flămând? La ce-i trebuiau chipul sluțit al mamei, fața urâtă și opărită a micului Savel? Înțelegeam pesemne încă prea puțin dacă nu pătrundeam rostul urâteniei, al suferinței, care-mi păreau nelalocul lor într-o lume a soarelui, în lumea mea. Dar toate păreau a se înscrie firesc în lumea lor. Mama trădase (ce?) și fusese însemnată pentru totdeauna. Descoperise astfel bucuria? Exista, deci, o bucurie slută?

Slutul se bucură. Se preface încă, deși l-am recunoscut și știu că e Mihail, un Mihail cu fața răvășită de ticuri, cu trupul schilodit. Pentru ce a trebuit să plătească? E doar o unealtă prea mult folosită, uzată și încă utilă. Stă înaintea mea cu umărul stâng mai ridicat și zice:

— N-ai vrut să strigi, atunci când te-am rugat, acum ai să vrei, ai să rogi să fii lăsat să strigi. Dacă mă rogi, cum nu sunt rău, am să-ți îngădui...

— Nu...

— Bine, zise Mihail-slutul și, printr-o mișcare a mâinii, înlătură un perete.

Multiplicat în zece exemplare, mă văd legat pe zece mese, de pe care zece perechi de ochi mă privesc.

— Câine, strigă cele zece guri ale mele și o sudoare rece îmi lipește cămașa de piele.

Capul schimbat îi înșeală pe cei zece, care nu mă recunosc drept al lor.

— Sunt voi, le spun, chiar dacă nu-s legat, înțelegeți...

E o provocare grosolană, atât!

Dar mă privesc cu ură, toți mă privesc cu aceeași implacabilă ură și deodată încep să se zbată în legături. O putere hidoasă, vicleană, îmi palpează cu degete nevăzute trupurile, sondându-le tăria lăuntrică, eu sânt cel sondat în zece ipostaze, eu mă zvârcolesc pe zece mese de ciment ca pe zece butuci de abator.

— Nu strigați, le implor, pentru că știu că de tăcerea lor atârnă perpetuarea soarelui și a iubirii, mâinile aspre ale libertății și trilul neverosimil al privighetorii.

— Eu am răbdare, spuse omul cenușiu, iar cele zece trupuri se răsucesc, izbind înfundat cimentul.

Fețele crispate devin hidoase. Sunt hidos așa, cu pleoapele strânse sub care mi se ghicesc ochii dați peste cap, cu trăsăturile desfigurate de parcă aş naște de zece ori interminabilul chin al biruinței, dumnezeiesc de hidos și greu de misterul unei umanități sfârtecate.

— Nu strigați, nu strigați, și lacrimile-mi scaldă fața și nu mai sunt decât așteptarea sfârșitului, să se termine, oricum dar să se termine, pentru că oasele și pielea și mușchii și nervii au o limită de rezistență dincolo de care se rup, sper, și nu mai e decât absența, pauza de liniște care nu e nimic.

Cele zece trupuri se destind, alunecă nevăzut în dimensiunea întunericului, în vreme ce candoarea uitată a frumuseții adolescente le îmbracă fețele, contrastând violent cu scheletica duritate a genunchilor. În picioare lângă cei zece, aspirat de vârtejul tăcerii lor și respins de ura închisă ce-i face inviolabili, mă clatin. Iar sub frunte, asurzitor, încep să sune clopote.

Clopotele sunau într-una și vrăbiile se roteau peste acoperișuri și neliniștea stolului sfârâia cenușiu.

— E un mort puternic, am spus. Știi ce mâini are?...

Uite-așa!

— Minți, a spus Savel.

Nici nu-și ridicase privirile să vadă cât de mari erau mâinile mortului. Atent, stăvilea cu un bețișor alaiul furnicilor, silindu-le să cotească spre ochiul de apă rămas după ploaia de dimineață în adâncitura ce păstra urma butucului, pe care se spărgeau lemnele pentru foc. Acum butucul se afla în șopron. Furnicile ce dădeau de apă se nelinișteau, unele erau atrase și se zbăteau în lentila lichidă, altele se întorceau și se izbeau de cele venind din urmă.

— De ce le chinuiești? am întrebat.

De cum încetase ploaia mă repezisem pe ușa din dos. Pietrele curții erau ude și luceau în soare, fumegând.

Dinspre grădină adia mireasma copilăriei. Dacă închideam ochii vedeam împărăția verde, cu fiecare trunchi, piatră și fir de iarbă. Întindeam brațul, dar degetele nu atingeau nimic. Atunci a venit bondarul. Se rotea în jurul meu, țâșnea ca un tigru zburător (atât de mărunț încât, de fapt, îmi venea greu să nu-l iau drept bondar), din nou se întorcea să-mi zumzăie pe la ureche și iar se repezea în recunoaștere. Dar era un tigru, mi-am dat bine seama și m-am bucurat, pentru că e atât de ușor să te lași înșelat. Totul e întotdeauna altfel. Racul uscat de Sete e împăratul racilor și sub înjfățișarea cerșetorului bătrân se ascunde vrăjitorul.

— Ce dorești, tigrule?

Glasul cunoscut a susurat vesel:

— Zboară, zboară, zboară... șarpele zboară!

Am bătut din palme.

— Credeam că ești un tigru, Amăgitorule...

— Ssst, sunt tot ce vrei. Nu ți-am spus că eu le-am făcut pe toate?

A fost, într-o clipă și la dimensiuni liliputane, cerc de flacăra, vultur, palat și Hopa-Mitică. Apoi, din nou, bondar. S-a jucat cu mine, întovărășindu-mă. De fapt, mă călăuzea. Așa am ajuns în sat, la casa mortului.

Acum îl întrebam pe Savel.

— De ce bat clopotele?

Lăsând furnicile, mă privea de jos în sus, cu ochii albaștri ai tatei. Ne aflam în curte. Îmi vine să râd, nici Savel n-are voie să intre în grădină. *Paza bună...* spusese bunicul. *Niciunul dintre voi n-a avut noroc cu grădina.* Mi s-a părut ciudat că fiul legii era lipsit de o bucurie ce-mi fusese îngăduită și-l compătimeam uneori, spunându-mi că n-are nici măcar amintiri. Am înțeles mai târziu că, astfel, bunicul nu-i hărăzise nici remușcări.

— De ce? a întrebat Savel.

Dar nu se îndura să-și părăsească furnicile. Le chinuia mai departe cu bețișorul și m-am întrebat dacă le-ar fi chinuit și dacă ar fi cunoscut lumea înfrățită a grădinii. Eu

nu pot chinui nicio vietate.

Apoi a venit un fluture cu aripi de păcură și sânge. Se legăna într-un scrânciob nevăzut și Savel l-a urmărit cu privirea până l-a văzut lăsându-se pe una dintre crizantemele mamei. *Nu pot să trăiesc fără flori*, spusese mama. *Dacă nu mai pot intra în grădină, am să-mi fac și eu o grădină...* Mihail a mârâit ca de obicei, dar bunicul nu se împotrivise. Acum lua întotdeauna partea mamei. „Fata mea“, îi spunea de când părul nu-i mai era viu și trupul încetase să-i răspândească mireasma grădinii. De atunci avem crizanteme și fluturi.

— Nu te mișca, a șoptit Savel, pândind. Își face vânt. E obosit.

Și se apropia hoțeste. Dar abia a întins mâna că fluturile s-a zvârlit în scrânciobul lui de aer.

— Porcule! a spus Savel.

— Și de ce s-au speriat vrăbiile? am mai întrebat.

— Vreau un fluture, a spus Savel.

— Taci. Auzi cum cheamă clopotele?... La-cer, la-cer..

Sufletul mortului se ridică în cutia trupului, iese din ea și începe să urce pe scara sunetelor. Sunetele vin unele după altele, se așează în trepte, pe oare sufletul urcă. Ai văzut vreodată un suflet? E tot mortul din sat, dar nimeni nu-l vede... afară de vrăbii. Vrăbiile-l văd. Poate-l iau drept o sperietoare și se tem de mâinile lui mari, care se sprijină pe trepte. Ce, nu crezi că urcă în patru labe?

— Ca un câine?

— Trebuie să se țină bine. Poate să cadă... Până ajunge sus nu-i dă nimeni o mână de ajutor. Și are de suit, nu glumă... Dacă ametește?

— Să nu cadă, a spus Savel.

Privirile albastre scrutau imensitatea albastră. Era alb la față și buzele începeau să-i tremure. Contagioasă, emoția lui mi se transmitea.

— Mulți cad, am șoptit, continuând să improvizez.

Crezi că-i destul să fie ușori, ca niște frunze? Și frunzele

cad.

— Nu vreau să cadă!

— Pesemne că mai bine de jumătate dintre ei cad.

Dacă mor atâția... Poate că mortul de azi a și căzut. Se rostogolește prin văzduh, țipă și nimeni afară de vrăbii nu-l aude. A-a-a-a!

Savel a început să plângă. E prost și nu știe să se joace. Vrăbiile se roteau într-una și cerul era limpede.

— Nu se aude nimic, am mai spus triumfător. Nu se aude nici *buf*.

Dar Savel nu mai asculta. Cu fața schimonosită de o spaimă opacă, a început să alerge spre casă. Poate că mama pândea la fereastră. A ieșit în poartă și l-a luat în brațe.

— Ce i-ai mai făcut? a strigat către mine.

Plângând cu sughituri, Savel se zvârcolea, bâiguind:

— Nu vreau să cadă... nu vreau morți...

— L-ai speriat, așa-i? a spus mama. Ei lasă, că vine tata...

Într-adevăr, a venit. Și-a descins cureaua.

— Hai, a spus, făcându-mi semn cu capul.

Era încruntat și scârbit. Mama se uita undeva, peste capul lui Savel, și m-am întrebat dacă cei adunați sub coroanele nucilor îi mai cântau frumusețea. Ca o pasăre domestică, se îngrășase.

Aveam să aflu curând că legenda nu întârziase să înregistreze metamorfoza, schematizând explicația până la depistarea adevărului ultim. Imaginea mamei, așa cum fusese, se depărta în amintirile celor adunați pe seară, se închidea definitiv în cercul propriei ei magii, delimitându-se de cea a femeii care-l născuse pe Savel. Era un divorț lent dar implacabil, un proces desăvârșit în mințile tuturor până la limita dincolo de care, nicio apropiere nemaifiind posibilă, cele două imagini se pomeniră despărțite. Acum se vorbea cu o înspăimântată admirație despre întâia femeie a tatălui meu, a cărei implacabilă frumusețe născuse păcatul, și

despre cea de a doua, calmă în îngreunarea legiuitei maternități, mamă prin excelență, după cum cea dintâi se dovedise, mai presus de toate, iubită. Un nume schimbat pecetlui ciudata sciziparitate și, alungată de acasă, mama bântui nopțile satului și visele bărbaților ca o nefastă întruchipare a veșnicei ispite, impură feminitate deghizată, cupă feciorelnică ascunzând veninul unei ucigătoare beții. Mă uitam la a doua ca la o mamă vitregă, iar dorul meu rătăcea pe urmele nălucii nocturne care-și flutura pletele roșcate fără a se mai teme de privirile reci ale lui Mihail, dorul se avânta în zbor odată cu ea pe deasupra podișului într-o amețitoare fericire egală, copleșitoare și incapabilă să se restrângă în cuvinte.

— Vii o dată? a spus tata.

De la nașterea lui Savel se schimbase, era autoritar și toți îl ascultau ca pe feciorul bunicului. Nu vorbea mai mult decât înainte, dar acum era deajuns să spună *da* sau *nu* pentru ca să înțelegem că auzisem o hotărâre definitivă.

N-a fost mai rău ca de obicei. Apoi m-am dus la bunicul. *Întotdeauna când plângi să vii la bunicul...* Fără să-mi dau seama, căutam să compensez pe planul afecțiunii lui ceea ce pierdusem în dragostea părinților și, de la o vreme, relațiile dintre mine și ciudatul bătrân erau mai bune ca niciodată.

Balaurul se zvârcolea sub bolta laboratorului, dar nu mă mai temeam de el din noaptea când aflasem că urletele care mă treziseră din somn erau ale mamei.

— Iarăși? a spus bunicul.

I-a trecut lui Mihail mojarul și și-a desfăcut brațele, primindu-mă la pieptul lui de iepure mare și cald. Nu simțeam nevoia să fiu consolată, dar ritualul se instalase și-mi dădeam seama că-i face plăcere.

— Fără să-l scuz pe tata, prea te porți rău cu Savel, a spus mulțumit bunicul. Ce i-ai mai făcut?

— L-am speriat, am răspuns docil. L-am vorbit de mortul

din sat.

— Așa!

Era numai ochi și urechi.

— Întotdeauna îți vâri nasul unde nu-ți fierbe oala, a spus Mihail.

Freca în mojar o alifie verde și ochii lui de guzgan mă priveau cu rea-voință. Bunicul m-a pus să-i povestesc totul cu de-amănuntul, apoi:

— Dă-i să frece amestecul, a poruncit, iar vorbele-i sunau ca o recompensă.

Nu i-am spus niciodată, bineînțeles, cât de indiferent îmi devenise laboratorul de când Prietenul îmi șoptise că munca îndârjită a bunicului era condamnată să nu rodească.

— De ce? Întrebam.

— Pentru că monștrii nasc monștri.

Dar adăugase îndată că eram încă prea mic pentru a pricepe și schimbase vorba, lăsându-mă cu întrebări nedeslegate. Iar, pe măsură ce activitatea bunicului se deprecia în ochii mei, eram tot mai des invitat să mă alătur încercărilor pe care le știam inutile.

De câțeva vreme o nouă ciudățenie fusese închisă într-un cub de sticlă pentru a se bucura de toată îngrijirea bunicului. Mihail veghea lângă cubul așezat acum peste celelalte (ca o încoronare a timpului pierdut) și avea sarcina de a introduce la ore fixe anume substanțe, fără ajutorul cărora neviabilul rezultat al multor luni de muncă s-ar fi descompus în nevinovate elemente. Ultimul vlăstar al laboratorului era o ciupercă violacee. Suprafața ei lucioasă evoca înfățișarea unui mic animal jupuit, iar pe partea superioară a pălăriei apărea o fețișoară diformă, care-mi amintea chipul boțit, răsărit din sulul de pânză înfășurând trupul nou născut al lui Savel. Lipsită de imobilitate, fața miniaturală avea o expresie chinuită, la întărirea căreia contribuia culoarea tumescentei. Sub centimetrul frunții pleoapele lipite nu îngăduiau vederea ochilor, nasul plat

semăna cu botul unui calcan ale cărui buze se întredeschideau peste absența dinților, sugerând indecența unui orificiu. Fața violacee ridicată către paletele balaurlului spânzurat de boltă era susținută de un picior mărunț, crescut dintr-o respingătoare grămăjoară de impurități.

— Vino încoace, îmi spusese bunicul, arătându-mi pentru întâia oară monstrul din cubul de sticlă. Ei?

Mândria din cuvintele lui, evident disproporționată față de obiectul care o suscitase, m-a apropiat deodată de bătrânul în care am intuit un tovarăș de joacă, dispus să vadă o căruță într-un scaun răsturnat. Uluit, descopeream că bunicul nu era decât un copil cu o imensă barbă albă și, fără să fiu în stare să exprim asta prin cuvinte, simțeam că identificarea lui cu un iepure mare îmi fusese îngăduită tocmai de subumanitatea ce-l definea, în ciuda vârstei, nu ajunsese la complexitatea maturității. Reacțiile lui erau naive, extreme și nenuanțate, înrudite cu reacțiile primare ale lumii animale. Pe atunci, firește, intențiile bunicului îmi scăpau.

— Tu l-ai făcut? am întrebat, căutând să-mi ascund sila.

— Și, bagă bine de seamă, trăiește! a strigat bunicul, își freca mâinile și zâmbea. Nu-și găsea locul și se tot întorcea către Mihail, căutând noi confirmări la martorul strădaniilor lui.

— Ajungem la liman, a spus Mihail, și m-a izbit satisfacția plină de răutate cu care vorbea. Încă puțin și...

— Taci, Mihaile, destul!

Arăta către mine, fără să se ascundă. Mihail a articulat opintit:

— Numai *asta* mă neliniștește... și bunicul a izbucnit atunci în hohote.

Mi-am amintit brusc de răcnetele mamei și am făcut ochii mari pentru că râsul bunicului și strigătele ei erau înrudite, veneau dintr-o aceeași lume înspăimântătoare, care nu era și n-avea să fie niciodată a mea. Am presupus că era lumea oamenilor mari. Alb la față, ascultam hohotele bunicului,

silindu-mă deznădăduit să înțeleg. Cineva sau *ceva* râdea în trupul lui mare, o dezlănțuire de forțe cutremurătoare, expresie a unei realități pe care mintea mea n-o putea imagina și pe care o percepeam hotărât ostilă, cu neputință de interpretat și incapabilă să se lase interpretată, realitate a nopții, a sângelui, situată dincolo de tot ce era noapte și sânge.

— Nu înțelegi nimic, Mihaile, spunea bunicul. Râdea și repeta printre hohote: Nimic... nu înțelegi nimic...

Mihaile...

Atunci fața frumoasă a lui Mihail s-a luminat și privirile i s-au plecat.

— Nu sunt făcut să înțeleg, a șoptit cu o calmă și tainică bucurie. Sunt brațul...

Și era o înfiorător de umilă fericire în atitudinea lui. Bunicul a încetat să râdă, a răsuflat adânc și pentru o clipă a fost, într-adevăr, Atotputernicul. Efluvii misterioase treceau de la unul la altul. Mă simțeam exclus din straniul univers pe care tăcerea lor îl crea, simțind că amândoi comunică, re trăiesc și se înțeleg într-o zonă a abiselor, pentru care nu aveam nume. Tot ce realizam era că mă înșelasem. Cum putusem vedea, în neliniștitoarea prezență a bunicului, deghizarea unui inofensiv tovarăș de joacă? Și cine-mi va spune vreodată ce se-ascundea în trupul bătrânului iepure cu barbă albă?

— Ai să-l ajuți pe Mihail, a rostit deodată.

— Eu?

Nu mi-a mai răspuns și Mihail mi-a trecut fără vorbă un recipient, învățându-mă cum trebuia spălat.

Acum, după ce le-am povestit de ce fusesem bătut, îmi dăduseră să frec în mojar alifia verde. Monstrul violaceu din cubul de sticlă crescuse imperceptibil și l-am surprins de două ori deschizându-și botul de calcan. Aveam impresia că oftează. Dacă nu mi l-a făcut mai atrăgător, mila mi-a nuanțat întrucâtva repulsia. Îmi producea și acum aceeași instinctivă aversiune, dar am descoperit în el o victimă, față

de care aversiunea se vedea dezarmată, așa cum sila față de gândacii de bucătărie mi-era tulburată de o stranie compasiune, provenită din remușcarea cu care mă știam om, în vreme ce le era dat să fie și să rămână gândaci. O simplă întâmplare, un capriciu al naturii îmi hotărâse o poziție privilegiată față de vietățile condamnate și, din pricina asta, îmi era cu neputință să le strivesc sub talpă cu egala indiferență a lui Mihail.

— E gata alifia, am spus.

— Bine, a spus și bunicul, cercetând conținutul mojarului.

Apoi m-a pus să iau din el câte o fărâmbă, s-o rostogolesc între degetul mare și cel arătător pentru a o transforma într-o bobită verde, iar, când toată alifia a devenit astfel o grămăjoară de bile minuscule, mi-a arătat o tijă metalică înzestrată la un capăt cu un fel de cupă flexibilă. Cu acea neobișnuită lingurință trebuia să hrănesc avortonul violaceu, dându-i câte bobite putea înghiți.

Abia a simțit în dreptul buzelor fărâmba verde, că monstrul și-a deschis botul. Nu mesteca. Boabele verzi dispăreau pur și simplu, alunecau mistuindu-se în piciorul disgrățios, unde se prefăceau în elemente utile creșterii și în necurățeniile din care piciorul răsărea. Îi dădusem vreo șapte bobite când și-a strâns buzele, vădind că-i sătul.

— Nu mai vrea, am spus, dar bunicul mi-a poruncit să nu mă depărtez.

După un timp, botul de calcan s-a căscat, într-adevăr, și am urmat să-l îndop. Mi se părea că-l hrănesc pe Savel. Era o senzație ambiguă, în componența căreia scârba se unea cu o stranie duioșie. Uneori închideam ochii pentru a nu mai vedea fețișoara violacee, dar o spaimă absurdă mă silea îndată să-i redeschid, cu teama că, în scurtul interval, i se întâmplase ceva. Nu știam ce primejdii pândeau bizara excrescență, dar o bănuiam asaltată de dușmani nevăzuți și mila și sila făceau din mine paznicul devotat al monstroasei imagini a fratelui meu. O legătură tainică se stabilea astfel între noi și ea urma să se închege atunci

când mă aflam lângă Savel. Era un copil frumos, mai frumos decât mine, și totuși o vagă repulsie, împletită cu duioșia față de o ființă mai mică și mai fragilă, punea involuntar stăpânire pe mine când îl atingeam în timp ce ne jucam sau când îl vedeam alergând prin curte și împiedicându-se. Alături de el duioșia mă încerca în primul rând, fără a elimina tulburile reziduri ale repulsiei, în vreme ce sila mă domina în laborator, incapabilă să elimine cu totul, o milă aparent nelalocul ei. Pe măsură ce se scurgeau zilele în care hrăneam ciuperca violacee, atașamentul meu echivoc creștea. Creșteam și Savel și eu.

O vară secetoasă se abătuse asupra platoului. Nu știu ce se petrecea în grădina devenită inaccesibilă, dar ierburile pe care le vedeam pe buza șanțurilor se uscau și frunzele rarilor pomi din sat sunau, când se atingeau, ca niște bani. În zăpușeala toropitoare ne căutam adăpost pe malul râului cu ape scăzute, intram în șuvița calduță, dar îndată ce ieșeam pe mal ne simeam ca bolnavi. Nicio scamă de nor nu păta cerul albastru. În căutarea umbrei ne-am tot depărtat de sat și, într-o bună zi, am descoperit ungherul râvnit.

Era o carieră abandonată. O cunoșteam de mult, așa cum o cunoscuseră generațiile de copii care se jucaseră în cotloanele ei de piatră, dar cu o noapte în urmă, poate datorită unei explozii mai puternice la una dintre carierele în activitate, sau din pricina unui cutremur natural, un perete de stâncă se prăbușise. Pe lângă el curgea unul dintre râulețele pomenite în legendă, unul dintre cele patru brațe ale râului *care ieșea din Pardosi ca să ude grădina* și, nemaîntâlnind acum obstacolul de piatră, începuse să se reverse în craterul carierei, formând o cascadă anemică dar, pentru noi, spectaculoasă. Debitul modest al râulețului se dovedi suficient pentru a umple văzând cu ochii văgăuna și pentru a ne furniza astfel comoara nesperată a unui lac. O bulboană se învârtejea în mijlocul ochiului de apă, albastru și limpede, în care se priveau pereții de piatră

rămași în picioare. Părea un decor de teatru și, măcar că niciunul dintre noi nu văzuse vreodată un decor, frumusețea neașteptatei oaze de răcoare ni s-a părut din capul locului propice jocului pe două planuri, al realității și al fabulosului, condiție esențială a oricărui joc.

Ca de obicei, pretextul lui s-a ivit întâmplător. Stând pe malul lacului îmi priveam imaginea răsfântă în albastra oglindă circulară când, trecând în goană pe lângă mine, unul dintre copii m-a împins din greșeală. Am încercat zadarnic să-mi păstrez echilibrul și am căzut, ba, datorită mișcărilor dezordonate pe care le făceam pentru a mă menține pe muchea de piatră, am căzut mai departe chiar decât aș fi bănuț, aproape de bulboană.

M-am pomenit sorbit de vârtejul de apă, răsucit ca o păpușă lipsită de voință și, înainte de a-mi da seama ce mi se întâmplă, am fost lipit de fundul pietros, pe care cu câteva zile în urmă mai pășeam. Apa, limpede și nevinovată cu o clipă înainte, era opacă, răscolită de o furie neînțeleasă. Un vacarm asurzitor se declanșase, nu știu dacă urlam eu sau bulboana urla, amândoi probabil, și nu-mi puteam îndrepta trupul. O putere hotărâtă mi-l apăsa pe patul de piatră. Înainte de a fi izbit de fund mă dădusem de câteva ori peste cap și pierdusem simțul orientării. Voiam să ies la suprafață și mâinile mi se opreau pe colțurile pietrei, tăioase ca niște brice. O dată, din nou și din nou. Abia atunci am simțit zbătându-se în mine panica și i-am auzit proorocirea înnebunită: *Așa se moare, în larmă și spaimă...* Forme întunecate străpunse de cercuri de foc mă înghesuiau, năvăleau peste mine, din mine, silind să mă năbușe. Am văzut fața radioasă a lui Mihail, gura larg deschisă a bunicului hohotind, apoi totul a fost durere, o imensă piatră care mi se vârâse sub piele, îmbrățișându-i formele, strivind tot ce era cald și viu.

Nu știu cum m-am zbătut sub apa destul de străvezie pentru a le îngădui copiilor rămași pe mal să-mi urmărească îngroziți mișcărilor, dar acolo, pe fundul presărat cu brice de

piatră, m-am simțit deodată liber. Apăsarea care-mi plumbuisese trupul se risipise. Fără să-mi dau seama, mă târâsem și ieșeam din puțul bulboanei. Am izbit piatra cu tălpile, într-o ultimă încercare și m-am ridicat în uralele celor de pe mal, am răsuflat și totul în mine a redevenit cald și viu.

Tremuram, când m-am prăbușit pe o lespede încinsă de soare. Cercuri colorate mi se învârteau sub pleoape. Dar copiii mă înconjurau cu o atât de zgomotoasă și ațățătoare admirație încât n-am întârziat să zâmbesc.

— Un fleac... am șoptit.

Căldura topea ultimele bucăți ale pietrei care luase, sub apă, forma trupului meu. Blazat și puțin împins într-o depărtare ce nu mă smulgea din mijlocul copiilor, le primeam strigătele neîncrezătoare, zvâcnind din umeri și cred că ajunsesem să mă autoconving de curajul pe care mi-l presupuneau.

— Vrei să spui c-ai putea... încă o dată...? a întrebat o fetiță, înecându-se în propriile ei cuvinte.

Cozile blonde i se ridicau pe după urechi ca două cârlige și m-am aruncat orbește în ascuțișul lor.

— Oricând, am spus.

Cu ochii măriți, s-a apropiat de mine. Mirosea a soare.

— Și acum?

Am zâmbit și m-am ridicat încet, privind-o. S-a făcut tăcere. Și deodată am văzut decorul de piatră, lacul limpede străpuns de mișcarea vârtejului și cerul.

În liniștea albastră mi-am auzit inima. Savel a început să plângă.

— Potoliți-l, am spus.

Și cu o tristețe sfâșietoare, niciodată simțită, m-am aruncat în apă. Înotam împrôscând și mă întrebam pentru ce port în mine atâta tristețe. Mă descopeream bătrân și mă vedeam ajuns la bulboană, supt și lipit de fund, mă vedeam târându-mă spre stânga și izbind cu tălpile fundul

de piatră. Când m-am ridicat din nou pe lespedeaua fierbinte am rostit cu un calm mai obositor decât ceea ce făcusem:

— Totul e să nu-ți pierzi capul...

Copiii răcneau, mă băteau pe spate. Fetița cu cozi blonde se lipise de umărul meu și Savel râdea, smiorcăind. Dar, deși abia acum le meritase, laudele și înflăcărea m-au bucurat mai puțin decât atunci când le promisese pe nedrept. Și o imensă rușine m-a făcut să evit privirile fetei cu cozile ca două cârlige de undiță.

— Păi... încerc și eu, a spus un băiat.

S-a aruncat în apă și i-am urmărit mișcările, totul se vedea bine și am fost sigur că are să reușească. A reușit. Simțeam o oboseală care nu mai lăsa loc nici pentru tristețe, nici pentru rușine. Apoi a urmat o adevărată năvală, toți voiau să se cufunde și se cufundau într-adevăr, învingând bulboana. Ceea ce păruse ieșit din comun devenea faptă curentă și aureola mea s-a destrămat înainte de a-mi lăsa răgazul să înțeleg de ce fusesem trist și de ce mă năpădisese rușinea. Descoperisem cu toții un joc nou și, ca niște automate, ne aruncam în bulboană, ieșeam la mal și din nou ne zvârleam în vârtejul care nu ne mai speria, pe care-l domesticisem și de care dispuneam pe rând, ca de o jucărie.

Numai Savel nu cunoștea bucuria bulboanei. Era cel mai mic dintre noi și se mulțumea să asiste la zbenguiala generală, așezat cuminte pe un bolovan și muindu-și picioarele. Dar, într-o bună zi, a cerut să-l luăm cu noi în bulboană.

— Taci, am spus, uite o piatră cu cioburi de oglindă.

Fetița care mă silise să mă arunc de bunăvoie în apă l-a luat în brațe încercând să-l învețe un cântec, dar Savel plângea fără lacrimi, bătea din picioare și nu putea fi liniștit în niciun fel. Smiorcăiala lui ne plictisea pe toți, pentru că era cald, pentru că era liniște, pentru că nu ne gândeam la nimic.

— Bine, du-te dracului, a strigat un băiat mare (un fel de

om de lut cu o hălăciugă de păr roșu, un prostălău care nu scotea de obicei o vorbă, mulțumindu-se să râdă fără să înțeleagă nici el de ce) și, ridicându-l de jos, i-a făcut vânt în lac.

Apoi a început să râdă, uitându-se la noi în căutarea unei aprobări. Dar râsul i s-a sleit pe buze, toți încremenisem și fetița cu cozi blonde a izbucnit în plâns. Nici când m-am aruncat în apă nu-mi venea să cred că tot ce se întâmplase era adevărat și-n urechi îmi stăruia liniștea străpunsă de râset și plâns, hohote atât de asemănătoare încât își pierdeau semnificația și nu mai erau decât simple convulsii sonore, zgomote sfârtecând o pace de care nu ne fusese dat să ne bucurăm. Mă aruncasem în apă fără să gândesc, la fel m-aș fi scărpinat dacă ceva mi-ar fi umblat pe braț, și doar când le-am perceput răceala și unde au început să clipească sub brațele mele, am simțit spaima, de parcă în spaimă mă zvârlisem și înotam prin valuri de spaimă. Incapabil să scoată un sunet, Savel se mai zbătea, cu gura plină de apă. Apoi l-am văzut pierind în vârtejul tăcut și m-am cufundat, am întins brațele și l-am cuprins. S-a muiat deodată ca și cum ar fi socotit că nu trebuie să mai lupte, că n-are nevoie să se obosească de vreme ce eram acolo și-mi putea încredința, împreună cu trupul, și groaza, și răspunderea. Moale și neajutorat, se lipise de mine, iar pentru prima dată de când sărisem în apă o sălbatecă duioșie a pătruns spaima detașată de obiect, spaima pură de care eram plin. Abia atunci mi-am dat seama că spaima e Savel. Descoperirea tardivă a amplificat-o, punându-i în lumină dimensiunile (de parcă nenumărate brațe ar fi aprins la un semn niște torțe menite să scoată din beznă adâncimile unei imense săli, din care doar un singur element fusese vizibil), acum tremuram, mâinile și picioarele îmi băteau și plângeam sub apă, cu lacrimi cărora nu le puteam simți arsura. Aruncându-mă într-o latură, mi-am tras fratele pentru a ieși cu el din coloana rotitoare și-n clipa aceea, lipită de pieptul meu și ridicată

spre mine, i-am văzut fața. Atunci o repulsie invincibilă mi-a desfăcut brațele, alungând duiosia și schimbând fulgerător sensul spaimei, pentru că fața cu pleoapele lipite, fața crispată pe care o întrezărisem era cea a monstrului violaceu din cubul de sticlă.

Nu știu cum am ieșit la suprafață. Gâfâind, călcam apa. Vedeam ca prin ceață siluetele copiilor de pe mal și o greață sfâșietoare îmi întorcea stomacul. Apoi, ca și cum amintirea a ceea ce nu puteam uita m-ar fi ajuns din urmă, am înotat repede spre mal, m-am ridicat tremurând pe lespedeă caldă și, în patru labe, animal chinuit, am vomitat îndelung, golindu-mă de spaimă și silă. Ca mânat de o teroare atroce, m-am mai târât o clipă, încercând să măresc depărtarea dintre mine și ceea ce se afla acolo, sub apă, până am căzut amorf în prăpastia deplinei absențe.

Dar absența nu mi-a fost îngăduită decât pentru o durată fragilă. Pătrunsesem într-un alt timp, a cărui dimensiune suplimentară anula evenimentele timpului nostru așa cum rapida rotire a unui disc bariolat anulează țipătul distinct al culorilor. Nu mai știam nimic pentru că nimic din timpul pe care-l părăsisem nu mai putea fi identificat acum și totul se traducea prin absență. Era un echilibru precar, noua dimensiune neputându-se împotrivi în mod eficace dimensiunilor tradiționale, cărora le aparțineam. Am perceput apeluri vagi, tot mai insistente, lumea mea se infiltra sau eu eram aspirat, readus la dimensiunile pe care le părăsisem. Am simțit atingerea lumii pe obraji. Deschizând ochii, am întâlnit privirile speriate ale fetei cu cozi blonde, care, plecată peste mine, mă pălmuia.

— A deschis ochii!

— Ridică-l.

Un glas de bărbat. Fetița m-a ajutat să mă scol și o durere străină mi-a împuns tâmplele. Am văzut lacul, cerul și pereții de piatră. Am strigat:

— Savel!

— Ai cam încurcat-o, fiule...

Bărbatul necunoscut îmi făcea cu ochiul.

— Toți au fugit și am rămas singură, spunea fetița.

Numai eu n-am fugit și l-am chemat. Credeam că n-are să mă audă, era departe pe drum, dar eu am strigat, am strigat...

— Tu?

— Mă cunoști? a întrebat bărbatul, și din nou mi-a făcut cu ochiul.

Era înalt, slab și avea o față triumfiulară. Părea un muncitor de la carieră.

— Nu te cunoaștem, a spus fetița.

Atunci l-am văzut pe Savel. Era întins pe mal și apa șiroia din hainele lui. Trupul bărbatului mă împiedicase să-l văd.

— Ține-te drept, a spus fetița.

— Hai, sus, a spus străinul.

Ajutat de ei, m-am apropiat. Fața lui Savel era albă și privirile albastre rățăceau. S-au oprit o clipă asupra mea, apoi au lunecat mai departe. Trupul mărunț era zguduit de sughituri. Și pentru că Savel trăia, pentru că era atât de mic și sughita și-i tremurau buzele am simțit un nod în gât și m-am repezit spre el.

— l-a scos apa din burtă, a spus fetița. Uite-o, asta-i apa din burta lui...

Mândră, arăta pietrele ude. Când l-am luat în brațe:

— Vreau acasă, a spus Savel, absent și parcă mirat.

Nu-și dădea seama că fusese smuls și el din timpul care nu era al nostru. Fericit să-i simt trupul, îl strângeam în brațe și mi se părea că trupul lui Savel justifică cerul și soarele.

— Trebuie să plec, a spus străinul.

Îl recunoscusem, așa că m-am mulțumit să spun:

— Întotdeauna vii la timp...

Fetița mă privea mirată.

— Cum întotdeauna? Nici nu-l cunoști...

— Hai, duceți-vă acasă, a spus bărbatul.

Și din nou mi-a făcut cu ochiul. l-am zâmbit.

— De ce faci cu ochiul? a întrebat fetița, iar el a rostit nepăsător:

— Ei, cine știe?

Eu, firește, dar nu trebuie să arăt că știu.

— Vreau acasă? a spus Savel, formulându-și dorința de parcă ar fi pus o întrebare.

Fiecare cuvânt al nostru se auzea neobișnuit de limpede, ca și cum ne-am fi aflat pe o scenă, ca și cum lacul și cerul și pereții de piatră ar fi alcătuit un decor plantat acolo din eternitate, anume pentru noi.

— Bine, am spus. Mergem acasă.

Bărbatul cu fața triumfiulară ne-a însoțit doar până la drum, apoi și-a luat rămas bun și a pornit la deal, în vreme ce noi ne-am îndreptat spre sat. Fetița sporovăia într-una:

— Uite ce mac. E tare cald. Eu n-am să spun nimic.

Și o libelulă. Dacă spun, nu mă mai lasă nici pe mine.

Vedeți? Norul seamănă cu tata. Am să vorbesc și cu ceilalți, să tacă și ei. Uite ce șarpe strivit.

Am tresărit și am privit fără voie îndărăt, unde silueta bărbatului cu față triumfiulară nu se mai vedea, în praf zăcea o fâșie de piele negricioasă, lungă cât un creion. Fetița a mișcat-o cu piciorul. Pe dedesubt era neagră de furnici.

— Hai la groapa cu furnici? a întrebat Savel.

O imensă mirare stăruia în el. Nu-și dădea seama, dar clipele trăite în durata celui alt timp, a timpului incomensurabil și străin de tot ce definește timpul, îl însemnaseră. Pentru noi murise și înviase, dar nu știa asta și purta în el imensa mirare a nou-născutului, poate că totul îi apărea altfel de cum fusese obișnuit, poate că descoperea amănuntele lumii pe care le înregistrase înainte și se mira, doar pentru o fracțiune de secundă, că erau așa cum erau, amintindu-și îndată că le cunoștea. Încă nu-și pierduse aerul absent, privirile albastre-i erau inexpresive și fața imobilă.

— Eu am ajuns, a spus fetița, oprindu-se în poarta unei

case.

Ne-am urmat drumul singuri. Era cald și mă simțeam vlăguit. Cămașa și pantalonii lui Savel se uscaseră. Mă tulbura faptul că pășește încet, nesigur, răsucindu-și gâtul într-una și privind gardurile și casele cu atenția unui vizitator străin. Își ținea buzele întredeschise. Și mi se părea uluitor faptul că tocmai imperceptibila șuviță de aer care se strecura printre buzele lui însemna viața, tot ceea ce abia îi refuzasem.

— Hai să ne așezăm puțin, am spus, când am ajuns acasă.

Nu mă mai țineau picioarele. Ne-am așezat pe trepte și am privit în tăcere florile mamei, oflitate deși le stropea de câteva ori pe zi. Nu mă mai gândeam la nimic și Savel tăcea cuminte lângă mine. Eram chinuit de dragoste și remușcări, obosit și chinuit. Mi-am pus palma peste mâna lui Savel și el și-a întors fața către mine și mi-a zâmbit. Atunci tot ce era tulbure s-a precipitat și am început să plâng. Savel mă privea cercetător, cu buzele întredeschise, acum nu mai zâmbea dar nu era nici mirat, nici neliniștit, mă privea doar ca și cum ar fi vrut să-și întipărească în minte trăsăturile mele, ca și cum i s-ar fi poruncit să nu le mai uite pentru că i se va cere să le reproducă întocmai cândva, și eu plângeam liniștit, cât de liniștit se poate plânge cu sughițuri înăbușite. Lacrimile curgeau fără să-mi aducă alinare. Dimpotrivă, pe măsură ce plângeam suia în mine o amărăciune iremediabilă, o milă depășind pricina care o declanșase. Acolo, pe treapta de piatră, îl plângeam pe Savel. Și din nou ne aflam amândoi pe scenă, fără să știm, din nou treptele și curtea și florile veștede alcătuiau un decor instalat din vremi imemoriale pentru protagoniștii unei pilduitoare tragedii.

— De ce plângi? a spus bunicul.

Nu-l simțisem venind și n-am avut vreme să mă mir că mi se adresează, fără a se sinchisi de Savel, copilul legii. M-am

pomenit în brațele lui, la pieptul lui de iepure mare și cald.

— Înțeleg, a spus. Ai aflat... E adevărat, a murit, dar nu mai aveam nevoie de el.

— Nu, am șoptit în barba albă, udă de lacrimile mele.

— Ce, nu?

— Nu înțeleg...

Tremuram și mă temeam să întreb.

— Cel pe care l-ai hrănit cu bobیțele verzi. Credeam că știi... nu? Atunci de ce plângi?

Am scos un strigăt.

— Plânge? a întrebat Savel.

— Da, a spus bunicul. Îi auzeam vorbele răsunând în cutia pieptului, ca amplificate de un straniu ecou.

Închisesem ochii și mi se părea că mă aflu singur, în beznă, într-un înspăimântător peisaj cu pereți și hăuri de piatră peste care cuvintele bunicului bubuiau, reluate la infinit: Plânge, dar e cu bunicul...

Murise. Monstrul violaceu murise. Îl ucisesem în fundul lacului și murise în cutia de sticlă, pentru că bunicul nu mai avea nevoie de el, dar avea nevoie ca eu...

— Să nu mai plângă, a spus Savel.

— De ce? E bine să plângă, a spus bunicul. Așa-i că-ți face bine să plângi?

Făceam nu din cap și plângeam, incapabil să răspund, incapabil să port pe umerii mei povara pe care o simțeam coborând, apropiindu-se cu inexorabila încăpățănare a fatalității. Acolo, la pieptul bunicului, lacrimile mărturiseau că ieșisem din copilărie și că începeam să devin eu.

— Nu-mi place să plâng, a spus Savel.

— Sst, a făcut bunicul.

Și o cortină s-a lăsat peste noi.

O cortină circulară, fără deschidere. E atât de mărunță scena pe care mi se îngăduie să mă mișc acum încât, dacă întind brațele, simt cu vârful degetelor răceala faldurilor. Zgomotul sălii nu răzbate până la mine. Și a trecut atâta vreme de când s-a lăsat cortina încât mi se pare că

spectacolul nu va reîncepe niciodată. Faust... Hamlet... e curios că nu-mi pot aminti.

E frig și întuneric și liniște. De ce nu încep o dată? Sau s-a sfârșit totul? Parcă am fost uitat în culise, odată cu recuzita. Am auzit de mult o poveste ca asta, era iarna și cineva povestea într-o sală plină de fum... am uitat. Dacă m-aș putea barem întinde, dar spațiul nu-mi îngăduie să mă întind pe podeaua goală, mașiniștii nu s-au îndurat să uite nici măcar un scaun.

Mă sprijin de cortină și simt pătrunzându-mi în oase răceala umedă. Cortina e de piatră. Podeaua e de piatră și sunt sigur că și tavanul, dacă l-aș putea atinge.

Mihail mi-a îngustat scena, scena mea s-a închircit, e o carceră.

Mă vârâsem în spatele dulapului, în care domnul Iosif păstra materialele folosite în orele de lucru manual. N-am înțeles niciodată de ce se retrăgea acolo peretele, unii spuneau că avuseseră de gând să așeze în nișă o statuie, ca și cum o statuie putea avea vreun rost aici, în subsol, alții ziceau că era locul sobei, dar soba se afla dintotdeauna în colțul ei, lângă ușă. Acum dulapul astupa intrândul și eu mă vârâsem acolo ca într-o carceră, cățărându-mă pe dulap și dându-mi drumul dincolo, printre pânzele de păianjen.

Din toată școala, sala mare a domnului Iosif era locul care-mi plăcea mai mult. Totul purta aici semnul lui, începând cu masa circulară, pe care o lucrase și în care-i regăseam fața rotundă. Cele două adâncituri pentru borcanele cu vopsea figurau ochii, iar șanțul unde puneam pensulele indica locul gurii. Dulapul pe după care mă vârâsem fusese făcut după trupul viu al profesorului nostru, a cărui haină avea nenumărate buzunare, pline de unelte împrumutând câte ceva din farmecul celui mai umil membru al corpului didactic. Banala lui șurubelniță avea drept mâner un cap de femeie, pe buzele căreia întârzia un surâs ambiguu, iar brațele cleștilor cu care lucra închipuiau doi balauri. Folosea drept riglă barba de metal a unui mag,

pe care-l apuca fără fasoane de mijlocul trupului. Își făcuse compas dintr-o balerină de lemn, având un ac la condurul stâng și o cretă la cel drept. Pe pereții sălii de la subsol spânzurau obiecte ciudate, cu lemnul satinat de întrebuințare, dar fără ajutorul domnului Iosif nimeni n-ar fi putut ghici la ce slujeau. În mâinile lui deveneau rindele, menghini, ciocane. Modelele de traforaj pe care ni le împărțea n-aveau niciun înțeles, păreau prototipuri ale unor forme bizare, menite utilizării într-o lume fără contingente cu lumea noastră. Le asamblam după indicațiile lui și pe masă se înălțau palate a căror frumusețe ne tăia răsuflarea, orașe văzute din perspective vertiginoase, cutii reducând la dimensiuni și funcții utilitare risipa de volume a catedralelor, în colțul rezervat atelierului de legătorie stăruia mirosul cleiului și vagul iz de mucegai al cărților, iar întotdeauna mi s-a părut că mirosul e al mării prese care comprima volumele între două plăci, închipuind botul unui animal fantastic. Manivela, cu ajutorul căreia placa superioară cobora de-a lungul unui ax filetat, avea forma unei mâini ce silea fiara să-și închidă botul peste cărțile urmând să fie legate.

Există poeți ai tărâmurilor exotice, ai parfumurilor decantate în fragilele fiole ale cuvintelor, poeți ai materialelor somptuoase. Domnul Iosif era poetul materiei prime. S-ar fi mirat dacă cineva i-ar fi spus-o, dar candoarea lui era a primitivilor și lumea rodea sub privirile sale, ca sub atingerea unei baghete magice.

— Să vedem, spunea.

Nu știa niciodată ce putea deveni ciotul de lemn găsit în curte, sau ghemotocul de sârmă.

— Să vedem.

Și în vreme ce privirile nu i se deslipeau de pe obiectul ajuns în marea sală de la subsol, mâinile-i extrăgeau din el posibilități adormite, supunându-l unor neverosimile metamorfoze.

Înfățișarea domnului Iosif nu trăda prin nimic însușirile

omului, și faptul mă durea ca o minciună. Rubicond, jovial, părea un exemplar de serie. Puțin transpirat, înconjurat întotdeauna de subtila boare a alcoolului ca de o undă trădătoare căreia zadarnic se silea să-i stăvilească emisiunea și de perceperea căreia era conștient, freca în mers pereții de parcă ar fi vrut să se dizolve în duritatea lor. Se știa vinovat și se purta în consecință, străduindu-se să ocupe cât mai puțin loc. Se pare că n-a luat o singură dată cuvântul în consiliul profesoral și evita cu încăpățânare să se așeze la masa din cancelarie, în jurul căreia profesorii se adunau în timpul recreațiilor. În ochii lor de altfel, nu se deosebea de omul de serviciu.

Dar în mijlocul nostru, al copiilor, se simțea la largul lui. Atunci puterea nebănuită de către adulții condiționați să aprecieze un alt soi de putere se manifesta nestingherit și mi se părea că lemnul, metalul și culorile devin instrumentele unei bizare orchestre, cărora le indica intrările pentru celebrarea unui surprinzător ritual. Din clipa în care rostea modeste cuvinte:

— Să vedem...

totul se transforma și lumea încremenită în tipare amorfe redevenea vie. Degetele cu peri roșcovani stimulau nașteri. Materia căpăta nume, informul devenea obiect. Creația se săvârșea cu fireasca obișnuință a exercitării unei funcții biologice, fără transe sau condiții speciale.

— Dumneavoastră semnați acte de naștere, am spus la prima lecție, iar domnul Iosif s-a uitat lung la mine și mi-a întins un ciot.

— la vezi...

Am luat craca uscată și răsucită. În jurul nostru elevii forfoteau, se jucau cu neverosimilele instrumente de pe pereți.

— Un șarpe, am spus.

— Îți plac șerpilor?

— Nu știu, nu cunosc decât unul.

— Da, da, a spus domnul Iosif.

Apoi și-a lăsat palma pe creștetul meu și mi-a răvășit părul.

— Aș vrea să pot vedea și eu, am spus.

— Au să încerce să te prostească...

— Cine?

— Ceilalți.

Dar atunci s-au auzit strigăte, unul dintre băieți răsturnase o oală cu vopsea și l-am văzut înălțându-și mâinile, roșii ca însângerate. Toți copiii s-au repezit și și-au muiat palmele în vopsea.

— Proștilor! a strigat domnul Iosif.

Aveau mâinile pătate de sânge și m-am uitat fără să vreau la palmele mele, îngeresc de curate. Mi-am rășchirat degetele și mi s-a părut că am două stele la capătul brațelor. Domnul Iosif a luat un șomoiog de câlți, a turnat gaz dintr-o sticlă și le-a dat băieților șomoiogul, să se curețe de vopsea. Eu mă tot uitam la palmele mele.

Nu mai mi-a vorbit nici în ora aceea, nici în orele următoare, dar îi surprindeam din când în când privirea, întorcea repede capul și, nu știu de ce, mi se părea că mă urmărește îngrijorat. Acum ne împărțea coli de hârtie pe care le acopeream cu vopsea și ne învăța să le suprapunem fețele mânjite. O coală fusese dată cu galben, alta cu roșu. Când le desfăceam, urmăream încântați amestecul culorilor născând lumi stranii, care-și așteptau exploratorii. Puteam folosi orice culoare și mă îmbătăm cu nuanțe, rătăcind cu ochii întredeschiși printre serpentinele fluide. Recunoșteam peisaje mlăștinoase înțepate de sulitele dispuse în snop ale stufului, tundre acoperite de licheni, bălți în adâncurile cărora unduiau ierburi necunoscute. Alteori descifram ceruri populate de stele haotice și, cu vârful pensulei, corectam explozii astrale. Transparente vietăți migrau pe colile abia desfăcute, întindeau pseudopode și se imobilizau într-o grațioasă extensie finală. Am avut impresia că se epuizau în spasme leneșe, murind sub ochii mei, și m-am surprins

identificând amestecul de verde și albastru de pe nevinovatele coli cu binecunoscutele lumi din cuburile de sticlă ale bunicului. Din ziua aceea farmecul jocului s-a destrămat.

Mă gândisem rar la bunicul, în ultima vreme. Internatul se afla într-un oraș de care auzisem din poveștile soldaților și nimeni, într-adevăr, nu se sinchisea aici de bunicul. Ciudată, *lumea* mă întâmpinase cu mașini, lumini colorate și cinematografe. Numai noaptea, în somn, revedeam cu încântare grădina și-i recunoșteam cotloanele, noaptea eram fericit ca pasărea care-și regăsește cerul și mă deșteptam trist, între pereți pe care nu juca umbra niciunui pom.

Mihail venea duminica. Mă apuca de mână, strâns așa cum mă apucase când m-a târât la judecată înaintea bunicului, și pornea cu mine la plimbare. Cât ne aflam în oraș nu scotea o vorbă, privea nemulțumit oamenii și casele, poate pentru că mulți trecători întorceau capul, uimiți de neobișnuita lui frumusețe. Ca o statuie coborâtă de pe soclu, pășea drept, cu pas egal. Dar o dată ajunși la loc deschis, la poalele dealului, se oprea și ne așezam pe câte o buturugă.

— Spune, rostea, pironindu-mă cu ochi de guzgan, îi povesteam măruntele întâmplări ale săptămânii, lecțiile și ce ni se dădea de mâncare. Asculta încordat, parcă fără să clipească. Erau momentele cele mai neplăcute, n-aveam nimic de ascuns, dar concentrarea cu care asculta mă neliniștea pentru că simțeam cum sondează freamătul dindărătui fiecărei vorbe, silindu-se să-i smulgă mărturisiri. Stingherit, începeam să lungesc pauzele dintre cuvinte, le pierdeam șirul. Nu mă ajuta, nu spunea nimic și nu arăta că încurcătura mea i-ar fi făcut plăcere. Stătea la fel de încordat, căutându-mi privirile, dar tocmai nemișcarea lui îmi sugera gândul că se îndoia de tot ce-i spuneam, presupunând că-i ascund taine reprobabile. Simțământul de vinovăție pe care mi-l insufla mă supăra și sfârșeam prin a

mormăi:

— Cam asta...

— Am să-i spun bunicului, zicea, și în gura lui cuvintele aduceau a amenințare.

Apoi, monoton ca o lecție învățată pe dinafară, îmi împărtășea noutățile de acasă. Toți erau sănătoși, Savel a crescut și e cuminte, bunicul îmi amintea că trebuie să învăț și să mă feresc de răceală. Nu pomenea de mama și, foarte rar, de tata. Se însuflețea doar când evoca experiențele bunicului.

— Merge bine, șoptea uitându-se în jur de parcă am fi fost spionați și cine știe ce dușmani puteau afla, din vorbele lui, o taină. A făcut un ou, care se rostogolește singur de colo-colo...

Mă sileam să nu zâmbesc.

— Nu mai spune!

— Tu învață. Gândește-te la bunicul.

Îmi lăsam privirile să zboare peste acoperișurile orașului, acolo unde nimeni nu bănuia existența bunicului, și mi se părea că Mihail vine dintr-un timp uitat. *Și a sădit bunicul o grădină...* Toate casele aveau aici grădini. Cea mai frumoasă însă era a domnului Iosif. Iar domnul Iosif avea o cameră liberă și voia să găzduiască un elev.

I-am spus lui Mihail că nu mă simt bine între zidurile triste ale internatului și i-am vorbit de domnul Iosif. N-a răspuns nimic, dar duminica următoare mi-a mutat calabalâcul. Am înțeles că se mai deplasase o dată în cursul săptămânii pentru a vorbi cu viitoarea mea gazdă, cercetase casa și căpătase încuviințarea bunicului. Atunci am intrat în lumea unui basm.

Grădina domnului Iosif era un labirint cu tufișuri sculptate, cu bolți multicolore și flori masate compact, ca niște lespezi. Ușile domnului Iosif erau fermecător cioplite și se deschideau către încăperi ce nu păreau făcute pentru a îngădui îndeletniciri ca îngurgitarea hranei sau somnul. Am avut impresia că în perimetrul cuprins între pereții pe care

bârne groase ieșeau la vedere, întinzând brațe încărcate de obiecte, totul era cu puțință, ca și cum domnul Iosif s-ar fi îngrijit să ofere necunoscutului un spațiu, cadrul adecvat unei desfășurări pe care n-o cunoștea, dar căreia dorea să-i înlesnească manifestarea.

N-a spus nimic cât timp Mihail și-a purtat masca feței din încăpere în încăpere, dar după plecarea lui a urcat în odăița mea și s-a oprit în golul ușii. Pe tocul masiv șerpuia tulpina unei vițe de vie, cu frunze și ciorchini imenși, iar trupul domnului Iosif părea și el un ciorchine, spânzurând de păr și atingând dușumeaua.

— Ai venit, așadar, a spus, privindu-mă cu o indescifrabilă expresie. Parcă mă tem mai puțin...

— Fiindcă am venit?

Și-a clătinat capul, fără a confirma sau nega.

— Îți place odaia?

Mi-am întors privirile către micul univers în care aveam să locuiesc. Odaia era mansardată și fereastra treflată dădea către labirintul grădinii, cu tufișuri tăiate în așa fel încât, văzute de sus, păreau volume ale unui spațiu neobișnuit. Chiar sub fereastră se înălța o vagă siluetă umană, doar pe trei sferturi desprinsă de masa vegetală. Pereții odăii nu erau netezi decât acolo unde se înscrisa dulapul, încolo păreau că se mișcă în jurul sobei. N-am văzut niciodată una să-i semene. Era, în colțul opus dulapului, o minge de faianță galbenă, cu țepi piramidali. Dacă n-ar fi fost burlanul, vârat într-un fel de jgheab adâncit în perete, n-aș fi bănuț că ariciul galben, mai înalt decât mine, putea fi o sobă. Tavanul și pereții verzi ondulau ca și cum masa sobei i-ar fi comprimat pe când fuseseră moi, și am admirat arta care dispusese curbele în jurul patului, verde și el, dar de o nuanță mai închisă. De lemn, scund și înălțat pe patru labe, semăna cu o broască țestoasă adormită pe covorul galben.

— Ți-am dat odaia ariciului, a spus domnul Iosif.

Apoi a șuiert ușurel. Un arici adevărat a ieșit de sub pat.

Am simțit în nări mirosul grădinii și am închis ochii. Fereastră deschisă primea ciripitul păsărilor de afară. Așa, cu ochii închiși, am șoptit:

— De unde știți?

— Vezi să nu calci ariciul, când intri în odaie, a răspuns.

Am deschis ochii și l-am privit mirat. De ce se ferea? Ca și cum ar fi ghicit că vreau să-i vorbesc, a tușit repede. A spus:

— Ne vedem diseară, și a închis ușa.

Am rămas singur. Ariciul mă mirosea. M-am lungit lângă el pe covor și m-am simțit fericit ca atunci când așteptam ca Prietenul să răsară din ierburile împărăției verzi. Nu-l mai văzusem de mult, din dimineața când părăsisem pentru întâia oară platoul, pornind împreună cu Mihail spre *lume*. Aș fi vrut să-i vorbesc. Auzeam dangăt de clopot. Era o duminică aurie și am adormit pe covorul galben ca frunzele de afară, am adormit ca o vietate toropită de excesul blândeții autumnale, fără vise și fără nostalgii, am lunecat întreg în somn și m-am deșteptat întreg, cu ariciul cuibărit în îndoitura genunchiului.

Stelele clipeau în spărtura ferestrei, grădina exala o mireasmă umedă. Domnul Iosif m-a chemat să mănânc cu el pe masa de stejar cu labe de urs din cea mai mare încăpere, unde trona un cămin străjuit de două manechine.

— Tina și Lina, mi le-a prezentat domnul Iosif, cele mai frumoase femei din lume.

De mărime naturală, erau, într-adevăr, neobișnuit de frumoase. Am tresărit văzând că Tina avea plete arămii și semăna cu mama, așa cum fusese înaintea nașterii lui Savel, când nu dobândise prețuirea bunicului. Purta o rochie verde de croială ciudată și-și ducea arătătorul mâinii drepte la buze, îndemnându-mă să nu-i spun domnului Iosif că o recunoscusem. Lina, în schimb, râdea fără grijă. Își ținea brațele încrucișate la spate și salba de aur îi strălucea pe catifeaua purpurie a pieptarului.

— Le poftim la masă? a întrebat domnul Iosif.

Apoi, fără să-mi aştepte răspunsul, am văzut cu strângere de inimă cum a luat-o în braţe pe mama şi a aşezat-o pe scaun, potrivindu-i cu băgare de seamă mâinile pe tăblia de stejar. În faţa ei a pus-o pe Lina, iar noi ne-am aşezat la capetele mesei.

— Sunt vesel în seara asta, a spus domnul Iosif. Tot ce vezi aici e făcut cu mâinile mele. Casa nu-i mare, două odăi jos şi una sus, dar n-ai să găseşti în ea un singur lucru fără suflet.

Am priceput că apucase să bea şi că Mihail îi lăsase, probabil, arvuna.

— Totul e foarte frumos, am spus. Mă bucur că sunt primul chiriaş. M-am împrietenit cu ariciul.

— E un arici înţelept, a spus. Vrei să ştii ceva?

Mi-e cam frică de tine, băiete... De asta te-am primit aici. Am zâmbit, întrebând într-o doară:

— Cum aşa?

Îl iubeam până şi pentru că vorbea sub puterea vinului.

— Întreab-o pe Tina, a spus. În ce te priveşte, Lina nu ştie nimic.

L-am privit deodată cu băgare de seamă, dar mi s-a părut că pălăvrăgeşte fără să acorde greutate cuvintelor, din simpla nevoie de a se asculta vorbind. De ce presupunea însă că mă cunoaşte tocmai păpuşa care semăna cu mama, şi nu Lina? Pentru a-l pune la încercare, am spus:

— Amândouă m-au văzut abia azi.

Şi-a golit paharul, de parcă nu m-ar fi auzit. Apoi a oftat:

— Nici în mine n-ai încredere... De ce ai avea?

Vorbea liniştit, dar ştiam că ceva trebuia să se petreacă. Ceasul viu din mine şi-a încetinit bătăile. S-a ridicat de la masă, a trecut în spatele Tinei şi s-a lăsat în genunchi. Acum nu-l mai vedeam, dar manechinul care era mama şi-a întors spre mine privirile verzi şi glasul mamei, uşor răguşit ca pe vremea când părul ei era viu şi faţa strălucitoare, a rostit încetişor:

— Să ai încredere în domnul Iosif!

Am sărit de pe scaun. Gazda mea se ridicase în picioare. Tăcut, fără să mă privească, și-a reluat locul, a turnat vin în pahar și s-a uitat îngândurat la lichidul roșu. Îmi tremurau picioarele. Răsuflarea mi se precipita de parcă aș fi fost fugărit, de parcă aș fi ajuns la o răspântie și nu mai știam pe care drum să apuc pentru a scăpa de brațele spaimei.

— Acum... stai jos, a spus cu blândețe domnul Iosif.

Nu-și deslipea privirile de pe vinul din pahar și clătina ușor paharul, ca și cum ar fi deslușit cuvintele în licoarea roșie și s-ar fi străduit să le facă mai citețe.

— Casa asta va fi casa ta pentru multă vreme. N-aș vrea să ajungi ca mine, sau mai rău...

A șoptit ultimele cuvinte în paharul pe care-l dusesese la buze, dar sunt sigur că le-am auzit. Înflorat, m-am așezat din nou. Domnul Iosif tăcea. Mama urma să mă privească, Lina râdea fără glas, arătând că n-o privea nimic din câte se petreceau. Mă uitam pe rând la bărbatul din capul mesei și la cele două manechine de ceară, simțindu-mă tot mai singur într-o lume pe care o sperasem prietenoasă. Liniștea se închea în jurul meu, devenea compactă și mi s-a părut că dacă mai las să treacă fie și o clipă, n-am să mă pot desprinde niciodată. Am să rămân pentru totdeauna acolo, la masa de stejar, înăbușit de liniște. Atunci mi-am amintit de ariciul din odaia mea. Cu voce tremurată am început să lansez cuvinte, le simțeam plutind prin încăpere, depărtându-se de mine pentru a ajunge la domnul Iosif care le primea fără să arate dacă pătrund într-însul sau nu, dacă trezesc în mintea lui cuvinte de răspuns sau se pierd în gura căminului, supte pe horn și mistuindu-se zadarnic în noapte.

— Nu înțeleg, am spus. Credeam că totul se bucură și cântă în jurul mâinilor cu care aduceți la viață lucruri moarte. Credeam că totul se petrece ca într-o poveste, suflă peste piatră și piatra se face casă, atingi un gândac și gândacul devine armăsar... Vă vedeam mânuind lemnul și fierul pentru plăcerea de a trezi numele adormite în ele, de

a îngădui celorlalți să le rostească, de vreme ce le puneți sub ochii lor și tot ce nu știu, ce nu bănuiesc, e acum adevăr și strigă sunt asta și asta și asta... Dar acum mi-e teamă. N-am să vă mai pot privi niciodată cu un zâmbet încrezător, am să caut mereu ce se ascunde dincolo de cuvântul blajin. Și mi-e teamă de ce pot găsi acolo... în întuneric.

— Stele, a spus domnul Iosif. Ți-e frică de stele? și s-a urnit cu tot trupul către mine, s-a întins peste masă și m-a privit în ochi.

Am repetat:

— Stele...

— Abia îți spusei că mă tem de tine. Acum te temi tu... La drept vorbind, Lina ar trebui să se teamă... de noi amândoi...

Mirat, m-am uitat la Lina. Cu capul dat pe spate, râdea cu toată gura, arătându-și dinții. Și, nu știu de ce, pentru întâia oară mi-am dat seama că dinții nu sunt decât niște oase, singura parte vizibilă a scheletului pe care-l plimbăm prin viață și care ne supraviețuiește, luptă să răzbească la lumină din clipa când ne naștem și nu izbutește decât după ce ne roade ani și ani de zile pe dinăuntru. Am înțeles că Lina începuse să moară tocmai pentru că râdea. Avea conștiința împăcată, era departe de obscurele temeri și îndoieli care nu îmi îngăduiau să râd așa cum râdea și tocmai din pricina asta oasele ei începuseră să câștige teren, sclipind între buzele roșii. Un glas cunoscut îmi șoptea cuvinte rostite de mult, în împărăția verde a grădinii pierdute: *Mulțumirea ucide. Sunt nemuritor*, și am înțeles că Lina e alternativa pe care bunicul o prefera.

— Firește, nici pentru noi nu-i ușor, a spus domnul Iosif ca și cum mi-ar fi urmărit șirul gândurilor. Ispita e mare...

— Ispita?

— De a râde ca Lina. Măcar din când în când... Dar trebuie să ne mulțumim cu zâmbetul nostru... înțelept și trist... Am cunoscut cândva o moașă. A scos la lumină sute

de vieți și n-a răs niciodată. Când vedea pruncul se mulțumea să zâmbească. Nu era doar obosită... Mi se pare uneori că, dacă aș râde ca Lina, n-aș mai vedea nimic. M-aș mulțumi cu ce se poate cumpăra la prăvălie și mâinile mele n-ar mai moși lemnul și fierul. Dar nu sunt destul de tare. Uneori mi s-a făcut frică. Atunci am început să beau...

A ridicat spre mine paharul, l-a golit, apoi l-a așezat, cu băgare de seamă, pe masă.

— Vi-e frică de mine, am spus. Mi-e frică de dumneavoastră. Linei ar trebui să-i fie frică de noi... Cine are nevoie de frica asta?

A oftat și a răspuns în șoaptă:

— Nu noi...

Eram mic în încăperea cea mare și lumina lămpii cădea numai peste tăblia mesei. Dincolo de cele două manechine, dincolo de domnul Iosif și în spatele meu întunericul învăluia forme pe care nu apucasem să le identific și mi s-a părut că printre ele se ascunde o prezență dușmănoasă, generatoare de spaimă. Fără să mă mișc, mi-am rotit privirile încercând să străpung umbra, din care ceva trebuia să izbucnească. Perdeaua ferestrei deschise ce dădea spre grădină se clătina, descoperind și astupând stelele.

— Cine? am strigat. Cine?

— Liniștește-te, a spus domnul Iosif. Nu știu să răspund la întrebarea asta pentru că nu sunt decât un om mărunț, care ar fi vrut să pășească drept, împărțind bucurie. Nu fac rău nimănui, dar mă furișez pe lângă ziduri. Nu te teme de mine. Nici eu nu mă tem *de*, ci *pentru* tine. Nu înțeleg cum de te-au lăsat să locuiești aici...

Nu înțelegeam nici eu. Mi-l închipuiam pe Mihail descriindu-i bunicului casa domnului Iosif și pe ciudatul ei proprietar. Stăteau în laborator, printre cuburile și sferele de sticlă, respirau mirosul de iepure și șoarec, iar bunicul hotăra că pot părăsi internatul. Zadarnic protesta Mihail (nu puteam crede că fusese de acord, dimpotrivă, eram sigur

că înnegrise tabloul cu bună știință și, plin de convingere, pledase împotriva mutării mele, dar bunicul îi poruncea să se supună. La rândul lor, tata și mama încuviințau cu indiferență, de vreme ce bunicul spusese da. Oare tot ce nu înțelegeam era menit să mă înspăimânte?

— S-a făcut târziu. O să mai stăm de vorbă... Acum suie în odaia ta și încearcă să dormi.

— Noapte bună, domnule Iosif.

— Da, dragul meu. Noapte bună.

L-am lăsat în tovărășia celor două făpturi de ceară și am aruncat o ultimă privire Tinei. Am recunoscut-o din nou pe mama, își ținea privirile plecate și părul ei părea viu sub lumina lămpii, așa cum fusese demult, în zilele când Mihail lipsea de acasă. M-am vârât repede în pat, străduindu-mă să-i păstrez imaginea și am adormit fulgerător, în ciuda neliniștii pe care seara mi-o insuflase. N-am visat, sau n-am păstrat amintirea nici unui vis. Lumina m-a deșteptat în zori. Păsările cântau în grădină și pete de soare se legăneau pe perete. Mă simțeam odihnit și vesel. Tot ce se petrecuse cu o seară înainte se depărtase într-o ceață tulbure și nu găseam în mine dorința de a-mi aminti ceva. Ariciul umbla de colo-colo.

Când am coborât, am văzut cu mirare că nimic nu se schimbase în jurul mesei de stejar la care domnul Iosif urma să șadă, cu Tina la dreapta și Lina la stânga. Îl zăream din spate, nemișcat ca cele două mari păpuși și mi-am zis că adormise acolo. Dar am tresărit când am băgat de seamă că Tina își schimbase înfățișarea. Semăna cu *a doua*, se îngrășase, părul ei își pierduse strălucirea și chipul de ceară devenise peste noapte replica mamei, așa cum arăta acum, când bunicul îi spunea fata mea. Cel ce greșea față de el, trebuia să plătească. Lina își perpetua râsul neauzit, ca în reclama unei paste de dinți, iar ambele păpuși priveau către domnul Iosif, ai cărui obraji nu mai erau rumeni ca de obicei, ci pământii, și care ținea gura și ochii larg deschiși.

N-am înțeles decât atunci când am văzut o muscă

zburându-i din gură. Venea către mine și mi se pare ciudat că n-am strigat, n-am plâns și nu m-am năpustit în stradă. Am ridicat mâna s-o gonesc, dar parcă cineva îmi ridicase mâna, ochii refuzau să mi se închidă, mă dureau și nu puteam coborî pleoapele, deodată am simțit o palmă încheștându-mi-se peste față și o putere străină m-a aruncat pe scaunul meu de cu seară. Acum ședeam la masă. Palma s-a depărtat, dar fața-mi rămânea încremenită, împreună cu cele două manechine priveam spre manechinul ce fusese domnul Iosif și mă durea inima și mi se părea că plânsesem zile și nopți. Nu eram în stare să gândesc decât *durere*, *s-a sfârșit* spuneam în mine și peste o clipă repetam *s-a sfârșit*, pentru a gândi din nou *durere*. Altceva n-avea loc în mine, nu găsea cea mai mică fisură prin care să se infiltreze. Mai târziu aveam să bănuiesc că sfârșitul domnului Iosif fusese legat de prezența mea în casa lui, însemna răspunsul la una dintre întrebările pe care și le pusese, pe care mi le pusesem. Eu eram domnul Iosif, și pentru mine, în locul meu murise, ca un sinistru avertisment. Prima și ultima noastră convorbire avea să mă urmărească, dar niciodată sentimentul vinovăției față de omul care se temuse pentru mine, căci omul e liber să aleagă și el alesese, așa cum alesesem. Din ce în ce înțelegeam mai multe. Acum însă eram anesteziat de puterea loviturii și nu puteam resimți nici spaima. Îndobitocit, repetam *s-a sfârșit. Durere*.

Lăptăreasa ne-a găsit în jurul mesei și a strigat. Am întors capul spre ea și mi-am dus degetul la buze.

— Sst, nu trebuie să strigi...

Dar se și năpustise afară și o auzeam urlând în stradă. M-am ridicat de pe scaun și simpla mișcare a trupului mi-a îngăduit să ies din amorțeală. Abia atunci mi-am dat seama că, pentru întâia dată, poate, domnul Iosif râdea. Și am început să plâng.

A fost o înmormântare simplă, fără discursuri și cu lume puțină. Ploua mărunț. Se șoptea *beție* și *criză cardiacă* și

mare mirare c-a dus-o și atât. Singura care plângea era lăptăreasa. Ceilalți o priveau cu reproș, întorceau capul și grăbeau pasul. Făceam parte din delegația de elevi și căram cu mine, într-o cutie de carton, ariciul. Am căutat să rămân singur când totul s-a sfârșit și l-am așezat pe movila de pământ jilav. Apoi am pornit încet după ultimii întârziați, fără să simt că pun un picior după celălalt, fără să simt ploaia.

Trebuia să intrăm în clasă, dar n-am putut. M-am strecurat în marea sală de la subsol, acolo unde totul amintea de domnul Iosif, m-am cățărat pe dulapul în care își păstra materialele și mi-am dat drumul dincolo, printre pâinzele de păianjen. Eram sigur că nimeni nu mă va găsi și am plâns în voie în carcera dintre dulap și perete.

Am aflat mai târziu că un domn înalt, slab și încruntat, venise nu se știe de unde și dovedise că e nepotul celui plecat. S-a mutat în casa domnului Iosif și peste puțină vreme a deschis acolo un bar, a cărui firmă luminoasă ardea toată noaptea. Așezate în vestiar, lângă ușă, Tina și Lina întâmpinau clienții.

Se pare că am rămas în carceră o zi și o noapte. Nu mai puteam ieși, dar cred că nici nu-mi trecea prin minte să ies de acolo. Așteptam și mă deșteptam. Nu mai aveam lacrimi, mă simțeam sfârșit, niciun gând nu se mai închea în golul din mine și presupun că ultimele ceasuri petrecute între dulap și perete au însemnat o amară și epuizantă somnolare, când funcțiile vitale s-au redus până la limita dintre pâlpâire și absență. Forme vagi îmi defilau sub pleoape, forme purtătoare de sunete indistincte și uneori mi se părea că aud glasuri amestecate într-o rumoare confuză, alteori formele vehiculau culori nedelușite, curând înecate într-o masă opacă. Nimic nu era cert. Și în marele echivoc al sunetelor și culorilor ființa mea se estompa fără să-mi dau seama, devenea tot mai mult o realitate îndoielnică, diluată, clătinată și împinsă către marele nimic.

Apoi a fost lumină, sunete conturate precis și dureros.

- Pulsul?
- 140.
- Tensiunea?
- 8.
- Respirația?
- 30.

Instrumentele zăngăne în cutia nichelată și mi-e frig. Omul cenușiu s-a ascuns pe după o mantie de zăpadă. Dar e tot Mihail și știu acum că laboratorul bunicului s-a mutat în lagăr. Nu mă mai tem să știu. Aici, în lagăr, bunicul nu se arată pentru că experiențele pot să nu izbutească, toată marea și sângeroasa diversiune pe care a pus-o la cale poate să nu reușească așa cum nu izbuteau nici experiențele din laboratorul de acasă și el nu vrea să se compromită, urmărește totul de departe, conduce totul de departe, după cum m-a condus tot timpul și pe mine până...

— Rezecție, poruncește Mihail.

Ceva atinge fața delicventului și mă înăbuș, zgomotele se vătuiesc, se depărtează...

...cum se depărtau zgomotele în dimineața de vară când pentru întâia oară m-am plimbat cu Ina, lăsând în urmă lătratul câinilor și rarele strigăte și scârțâitul cumpenelor. Cozile blonde i se lungiseră, nu se mai ridicau copilărește, ca două cârlige de undiță. Pășeam alături, stingheriți de trupurile noastre împlinite cu care nu ne obișnuisem, trupuri incapabile să execute mișcări până de curând familiare, ridicole atunci când își aminteau de ele și stângace în mimarea noilor atitudini pe potrivea trupurilor adulte, însuflețite de nevoile adulților străini în care ne preschimbaserăm.

Ne-am dat întâlnire în capul satului. Am ajuns acolo cel dintâi și am avut vreme să re trăiesc emoțiile din zilele când îi așteptam scrisorile, între zidurile cenușii ale internatului. Îmi dăduse prin minte să-i scriu și rândurile pe care le promisem în schimb m-au tulburat, cuvintele albastre așternute pe hârtie nepotrivindu-se cu vechea

imagine a fetei din decorul de piatră al lacului, în care ucisesem monstrul violaceu. Nu scriam niciodată acasă, vizitele săptămânale ale lui Mihail făceau inutile scrisorile, și eram singurul din dormitor lipsit de bucuria plicurilor schimbate între prieteni sau ascunse cu disperata inventivitate a unor deținuți. Cui să-i fi scris? Răspunsul lnei a fost neașteptat ca zâmbetul pe chipul unei statui. Mă adresam, la întâmplare, unei statui cu trăsăturile pe jumătate șterse de vreme, dar care asistase la o întâmplare ce nu putea fi uitată, și statuia prindea viață, surâdea și-și flutura brațul, venindu-mi în întâmpinare. Am răspuns și mi-a scris din nou. Nu mai eram singur. Pe măsură ce numărul scrisorilor schimbate sporea, un fragil lanț de hârtie a crescut între noi și astfel, într-o bună zi, m-am trezit încătușat. Pe toate maculatoarele scriam lna. Nu m-am putut stăpâni și i-am vestit într-o scrisoare că descoperisem dragostea, dar am lăsat anume deoparte amănuntele și am folosit termeni destul de vagi pentru a-i îngădui să se recunoască în obiectul dragostei, dacă ar fi vrut, sau să se prefacă a nu înțelege. I-am așteptat răspunsul, anticipându-l cu bucurii și sfâșieri pe care numai vârsta începuturilor le cunoaște, am luat note proaste și am fost incapabil să mă consacru manualelor. Mi-a răspuns că-mi dorește prietenia. Rănit, i-am scris că o consideram *numai* prietenă, fapt pentru care îi și povestisem totul. Apoi, pe două pagini, am descris cu lux de amănunte o imaginară iubită.

Ne-am văzut de departe și, ca la un semn, am alergat unul în întâmpinarea celuilalt. Aș fi cuprins-o în brațe, acum sunt sigur că și ea ar fi vrut să mi se strângă la piept, dar ne-am oprit față în față răsuflând repede și, stingheriți, ne-am strâns mâinile. Nu puteam vorbi. Îi ardeau obraji și-mi auzeam bătăile inimii când, tăcuți, am început să pășim alături. Apropierea din scrisori se destrămase. Realitatea trupurilor se traducea prin sfială, prin marea nesiguranță cu care sondam universul celuilalt.

— E cald...

— Da. Ce mai faci?

Nu ne pricepeam nici să întrebăm. Ina își frământa degetele.

— Și... ea? a șoptit, urmărind zborul unei păsări.

— Care ea?

Mirată, s-a oprit.

— Ah! E plecată cu părinții... la mare. Iar n-o să ne vedem cine știe cât.

Am oftat și Ina a spus:

— Înțeleg, ți-e greu...

Avea ochii împăienjeniți și minciuna se dovedi catalizatorul potrivit. Am început să vorbesc despre internat, despre orașul pe care nu-l cunoștea. Mă întrerupea, punea întrebări și sfiala s-a risipit treptat. Fericit că eram împreună, pălăvrăgeam, incapabil să înțeleg că dialogul firesc estompa clipa decisivă a întâlnirii, arunca tot mai mult în trecut prilejul ratat menit să nu se repete și instaura climatul viitor al unor relații falsificate. Nu cunoșteam importanța clipei. Viața era un palat cu o infinitate de săli, dispuse pe atâtea etaje și pătrunsesem abia în cele dintâi.

— Să ne așezăm, a spus Ina.

Sub picioarele noastre lacul părea adormit. Ori de câte ori îl priveam îmi aminteam cu strângere de inimă că în adâncul lui ucisesem jalnica vietate respingătoare, iar faptul că atunci Ina fusese de față mi se părea că stabilește între noi o legătură tainică și înspăimântătoare.

— Îți amintești? am întrebat.

Fiecare șoptă se auzea deslușit în decorul de piatră.

— Nu mai vorbi despre asta. Sunt lucruri despre care nu se vorbește.

Am privit-o mirat. Închisă în ea, se uita ținută la un bolovan. Într-o adâncitură a pietrei sclipea puțină apă.

— De ce? Numai vorbind, poți înțelege.

— Tocmai, nu trebuie să înțelegi.

Fața ei lipsită de expresie, rigidă, mi-a amintit brusc de

fețele de ceară ale manechinelor domnului Iosif. Nu înțelesesem singura seară petrecută în casa lui, la masa străjuită de neliniștitoarele păpuși, iar dimineața îl găsisem mort. *Poate că dacă aș fi înțeles-o*, mi-am spus. Și apoi, îndată, cu glas tare:

— Urăsc tot ce nu se lasă înțeles. De ce trăim?

Ca un ecou, a șoptit.

— De ce?

— Ca să aflăm.

Nu se auzea niciun ciripit. Parcă ne aflam într-o imensă încăpere. Ina a schițat un zâmbet chinuit și și-a clătinat capul.

— Știu un drum îngust. Șerpuiește-n noapte printre stânci. L-am văzut de atâtea ori, în vis, că-l recunosc îndată. Trebuie să mergi pe potecă. Dacă te abați să cercetezi ce-i în stânga sau în dreapta, nimerești în prăpastie.

— Nu cred într-un asemenea drum, am spus. Unul, doi, zece vor cădea, dar se va afla unde au căzut și al unsprezecelea va ști să ocolească prăpastia, se va întoarce și va povesti ce a văzut.

— Și dacă n-a văzut nimic? Dacă nu era nimic de văzut și îndemnul de a nu părăsi poteca pornea numai dintr-o mare dragoste, dintr-o mare grijă? Cei zece vor fi murit degeaba și vom merge, ca mai înainte, pe același drum...

Am tăcut o clipă. Din nou m-am gândit la domnul Iosif.

— Nimic nu se întâmplă fără rost și nimeni n-ascunde de dragul de a ascunde.

— Mă tem pentru tine, a spus Ina.

Așa cum stătea pe bolovanul de la marginea lacului, cu bărbia sprijinită în palmă și cotul pe genunchi, mi-a amintit de un înger de piatră din cimitirul în care fusese părăsit domnul Iosif. Mi s-a părut că eram îngropat sub bolovan și că Ina mă plânge. În același loc, cu ani în urmă, fetița cu cozile ca niște cârlige de undiță mă făcuse să mă simt puternic și îndrăzneț. Acum, din nou, mă ispitea să bravez.

— Sunt dintre cei ce caută cu prețul vieții, am spus, ridicându-mă.

Soarele mă înfășură într-un țesut fierbinte, îl simțeam pe față, pe brațe și mi se părea că puterea-i strecoară în mine un fluid de aur. Ina nu s-a clintit. În priviri îi stăruia o tristețe resemnată, când a întrebat:

— E adevărat că acolo, la oraș, nimeni n-a auzit de bunicul?

Un nor a trecut peste soare și țesutul fierbinte s-a destrămat.

— Nimeni, am spus.

— Bieții oameni! a oftat Ina.

Tăcut, m-am așezat lângă bolovanul pe care stătea.

— Ți-e frică de el...

— Ție nu?

Eram singuri, dar vorbeam în șoaptă.

— Nu mai știu, am spus. Acolo nu m-am prea gândit la bunicul.

— Dar aici? A așteptat o clipă, iar, cum nu răspundeam, încercând să citesc în mine, a adăugat cu amărăciune: Vezi...

— A spus că mă iubește. M-a primit ori de câte ori plângeam.

Pledam, dar nu eram convins. De jur-împrejur albeau pereții de piatră.

— Ascultă-mă pe mine, calcă numai pe potecă!

Speriat, m-am tras îndărăt. Nu voiam să cred, deși certitudinea mi se impusese pe neașteptate și lumea-și retrăgea haina mincinoasă, lăsându-mă gol și singur. Umbra norului se lățea peste lac, ca și cum ne-am fi aflat sub pata întunecată a unui reflector de întuneric.

— Te-a chemat, am strigat. A stat de vorbă cu tine!

Fața Inei a albit și a căpătat, din nou, o duritate lipsită de expresie.

— Taci, a șoptit printre dinți.

Am apucat-o de mână. Semăna înspăimântător cu a doua

și o trăgeam spre mine, într-o biată încercare de a o smulge din lunecarea către tărâmul celor îngenunchați.

— Uită-te la mine!

Dar nu s-a clintit și a repetat cu o tristă înverșunare:

— Taci... taci...

Mâna-i era rece. Străină. Insensibilă. O țineam între palmele mele și-mi era teamă să-i dau drumul, ca și cum întreruperea contactului ar fi consfințit o iremediabilă ruptură. Vise hrănite timp de luni de zile între pereții cenușii ai internatului se năruiau și ascultam vacarmul cu care invizibilele construcții se prăbușeau.

— Scrisorile mele, am spus. Scrisorile tale!

A strigat:

— Nu!

S-a răsucit către mine și i-am întâlnit privirile. Sângele i se adunase în obraji, mâna pe care o păstram între palmele mele începuse să ardă. Mi s-a făcut rușine.

— Să nu mai vorbim despre asta...

— Dar vreau să crezi, să mă crezi!

Am zâmbit, pe cât de liniștitor am fost în stare.

— Te cred, bineînțeles. Am să te cred întotdeauna.

Ești prietena mea.

Buzele-i tremurau, când a încercat să zâmbească. Privirile ei mă căutau, se zbăteau și fugeau în lături, necutezând să le primească pe ale mele. Mă simțeam jefuit și deodată bătrân.

— Îmi ești mai aproape acum, a șoptit, iar regizorul nevăzut a ales clipa asta pentru a alunga norul care astupase soarele.

Ne-am mai plimbat o vreme. În vorbă, încercând să-și astâmpere neliniștea și, deși o secondam din răsputeri ca s-o încredințez că nimic nu se schimbă, mă vedeam pășind lângă ea și mă auzeam vorbind. Râvnisem atât întâlnirea de acum, pentru a ajunge să mi se pară ciudat că o iubeam. Sub ochii mei se prefăcuse, din flacăra, în scrum. Și totuși

nu mă obișnuiam cu prezența ei, cu tulburea atracție a trupului pe care nu-l presupuneam atunci când mâzgălisem interminabile scrisori, iar pura imagine a Inei de atunci nu se suprapunea peste făptura încinsă de soare lângă care pășeam, șovăind. Vechea imagine familiară nu răspândea vagul iz de sudoare pe care-l simțeam acum, nu tușea pentru a-și drege glasul, n-avea niciodată palmele umede. Ina s-a împiedicat atunci și am întins brațul, s-o sprijin. Pentru o clipă i-am simțit cu dezgust, în vârful degetelor, moliciunea fierbinte a sânelui.

— Te-ai speriat? a întrebat, văzând că mă schimbam la față.

Părea bucuroasă, n-am avut curajul s-o dezamăgesc, dar eram consternat. Am răspuns fără chef la neîncetatele ei încercări de a lega o convorbire până ce încrederea i s-a sleit și, stingherită, Ina a tăcut și ea. Ne întorceam pe drumul inutil bătut de soare și privirile nu ni se ridicau de pe pietrele răsărind din praf.

— Ești supărat, mi-a spus la despărțire cu un glas în care tremura conștiința unei vine pe care i-o reproșam acum mai puțin decât faptul că era o vietate, putând îi imagina în respingătoare posturi.

— Nu, i-am răspuns. Nici măcar...

Și am plecat repede, fără să întorc capul, am plecat cu amestecul de durere și silă pe care-l simțeam pe limbă, sfârtecat de o ridicolă și desnădăjduită revoltă. Țineam departe de trup brațul la capătul căruia suportam degetele mânjite de contactul impur. Izbindu-mă de trunchiurile pomilor, aș fi alergat în neștire așa cum alergasem de mult, în ziua când bunicul mă izgonise din grădină și socoteam că Prietenul mă trădase. Ca și atunci, lăsam în urmă un tărâm al nevinovăției și pășeam peste pragul unei lumi în care culorile se complimentau, nimic nu mai era alb sau negru, valoarea unui ton nu se afirma în mod independent, ci doar prin raportare la tonul vecin. Acum și cenușiul putea trece drept alb. Am avut imaginea unui nesfârșit culoar în care

eram împins și unde, pe măsură ce înaintam, tot mai multe porți se închideau în urma mea. Asta e viața, mi-am spus, îngustarea asta, culoarul în care înaintezi momit de priveliști întrezărite prin mulțimea porților deschise peste nada unor geografii ispititoare, ai vrea să întârzi, dar nu, trebuie să mergi înainte și porțile se închid pe rând în urma ta, împrușcându-te pentru a te adapta unei înțelegeri sporite, diminuându-te pentru a te îmbogăți. Deocamdată percepeam doar inevitabila suferință a dialecticii și mă înspăimântau rezețiile viitoare pentru că, dacă știam ce pierd, dacă eram operat în fibra autentică a ființei mele, nu știam încă în virtutea căror ipotetice complexități mi se cerea să sacrific infinitul univers al candorii, posibilitatea identificării cu multiple fațete ale unei realități, încă nelimitată de opreliști interioare. Simțeam că mă disociam tot mai mult de lume, pierdeam proteica și infantila facultate a contopirii cu universul, căci renunțările erau legate prin nebănuite conexiuni și nu puteam refuza o consecință neprevăzută, atunci când, în mod conștient, încetam să practic o anume premisă. Paradoxul consta în faptul că, frustat, deveneam eu. Intuiam desfășurarea, așa cum intuiești sfârșitul unei cărți fără să-i cunoști elementele și tot ce rămânea viu era descumpănirea fluturului ieșind din crisalidă. Stăpânit de greață, dar mereu mai mult de teamă și curiozitate, înaintam de-a lungul nesfârșitului culoar spre misterioasa și desgustătoarea lume a celor mari. Așa, cu nervii pe piele, am ajuns acasă.

Savel era în curte. Înălțase un zmeu și-l făcea să joace. Își lăsase capul pe spate urmărind salturile vietății de șipci și hârtie, iar pentru întâia dată, văzându-i fața dintr-o perspectivă neobișnuită, mi-am dat seama că semăna cu Mihail. Era frumos ca un zeu tânăr, fiul legii, și i-am invidiat nepăsarea cu care se mișca într-un spațiu parcă anume croit pentru a constitui cadrul dezinvolvei lui traiectorii. Savel n-avea probleme. Creștea în acord cu anotimpurile, fără conștiința unor renunțări și culegând bucuriile fiecărei

vârste. Mi se părea că cineva așează cu regularitate în copacul vieții, la nivelul palmelor lui, feerice lampioane.

— Ține-l puțin, m-a rugat, dându-mi sfoara zmeului.

Aș fi jurat că i-l făcuse Mihail. Era un zmeu uriaș, negru și amenințător, pe care străluceau funebru niște motive argintii, sori și semilune. Coada-i vâjâia ca un buhai.

— Trage zdravăn, am spus ca să-i fac plăcere lui Savel.

Am vrut să-i înapoiez sfoara, dar s-a dat îndărăt, râzând.

— Mai ține-l, poate-ți spune câte ceva!

— Ție ce ți-a spus? am întrebat, intrând în joc.

— Că te-ai plimbat cu Ina!

Zâmbetul mi s-a șters de pe buze și degetele ce apăsau sfoara zbârnâitoare, și-au amintit.

— Ia-ți zmeul, am spus. Mi-e silă de iscoade.

Dar Savel sărea în jurul meu și râdea, repetând:

— De la Ina vin, Ina cozi de in...

— Prostule, am spus, ridicând din umeri.

Nu mă puteam supăra pe el, dar am simțit din nou durere și silă. Mi-am dat seama că-mi dăduse să țin zmeul anume ca să-și asigure retragerea. Voiam să mă apropii și dihania meșterită de Mihail zbura în văzduh, ținându-mă locului. Ceva se răzvrătea în mine și lacrimile parcă-mi suiau în gât. Atunci capul bunicului s-a ivit la fereastra laboratorului.

— Credeam că ai trecut de vârsta zmeelor...

— Îi place și lui să se joace, a spus Savel.

— Ia-i zmeul. Am nevoie de el aici.

Savel a întins mâna și i-am dat sfoara. Nu s-a ferit, ca și cum ar fi știut că n-are a se teme de mine. Bunicul închisese fereastra. De ce? mă întrebam urcând scara. Totul era nedrept.

L-am găsit singur în laborator, printre cuburile și sferile de sticlă, luminate de razele verzi trecând prin hățișul viței. Nimic nu se schimbese în marea încăpere unde, în ciuda opintitelor eforturi ale balaurului spânzurat de boltă, căruia îi aruncam de fiecare dată o privire prietenească, stăruia mirosul de iepure și șoarec. Nici bunicul nu se schimbese,

de parcă anii nu sporeau în trupul lui, ci, venind din afară, ricoșau pe piele și-i cădeau la picioare. Ca întotdeauna, purta haina de catifea neagră croită după un tipar imuabil, care se demoda și revenea periodic la modă, cămașa albă cu guler răsfrânt, vesta violetă în buzunarul căreia își ținea ceasul cu capace bulbucate purtând semnele zodiacului, pantalonii din aceeași catifea neagră, căzând peste ghetele cu nasturi ca măgelele. Doar straniile forme din închisorile de sticlă se schimbaseră. Am apucat să văd o scoică verde, din care se înălța un deget cu unghie fosforescentă, un fel de piftie roșie străbătută de convulsii și câteva sfere de diferite culori, care se rostogoleau alandala între pereții de sticlă. Bunicul străbătea încăperea în lung, printre mesele de marmură, și tocurile îi izbeau ritmic cimentul. S-a oprit când am intrat și m-a măsurat batjocoritor:

— Te joci cu zmeul?

Am avut impresia că știe cum ajunsese să țin sfoara zmeului, așa că m-am mulțumit să rostesc cu răceală:

— Spuneai că ai nevoie de mine.

— Întotdeauna am nevoie de tine. Șezi.

Și mi-a arătat scaunul lui Mihail. Mă privea cu aceeași ironie, dar față de el eram obișnuit să mă stăpânesc. Pentru că mă așezasem, în vreme ce el rămânea în picioare, părea de două ori mai înalt. Paletele balaurului scrâșneau monoton în tăcerea laboratorului. De câteva ori am auzit un clipocit. Hibrizii din recipientele de sticlă trăiau.

— Cu ce te pot ajuta? am întrebat.

Nu m-am așteptat la efectul întrebării. Bunicul a început să râdă. În picioare, cu mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor, umplea încăperea cu hohote pe care le mai auzisem, hohote sălbatice și de o atât de fățișă cruzime, încât groaza pe care mi-o inspirau era temperată de o involuntară rușine. Mă simțeam stânjenit pentru el, de parcă mi s-ar fi arătat în pielea goală, stânjenit pentru mine că-l vedeam așa, deși o intuiție obscură îmi spunea că rușinea e ridicolă în fața unei asemenea dezlănțuiri, situată

dincolo de coordonatele cu care suntem obișnuiți. La nivelul râsului, pe care-l auzeam, sentimentele și gândurile încetau. Râsul bunicului venea dintr-o lume pe care doar monștrii lui incerti și expuși sub sticlă o înțelegeau, poate. De aceea am resimțit deodată rușinea drept o marcă de noblețe, semnul apartenenței mele la condiția umană. Era ridicol să mă simt stânjenit, nimeni nu se rușinează că vulcanul în erupție se dă în spectacol, dar omul nu poate asista fără strângere de inimă la erupțiile necontrolate ale semenului său. Eram om, așadar, în vreme ce bunicul se plasa în afara parametrilor umani, acolo unde antenele speciei detectează, cu atavică groază, doar noaptea vâscozităților informe.

— Sper să mă ajuți, într-adevăr, a spus bunicul.

Își comprimase hohotele, închizându-le, ca pe niște fiare, în cușca pieptului. Redevenea cel dintotdeauna, cel pe care obișnuia să-l arate, dar n-aveam să uit că de sub catifeaua hainelor pândea hohotul, gata să se dezlănțuie cu primitiva lipsă de control a unei stihii. Mi-am umezit buzele și am articulat:

— Ascult.

— Ai crescut... (glasul îi răsuna familiar, încă ușor ironic, dar cu totul lipsit de agresivitate) și de mult n-am mai stat de vorbă. Ai cunoscut oameni și locuri. Ce ți-ai spus când ai constatat că *acolo* nimeni nu se sinchisește de bunicul?

Îi așteptasem întrebarea, așa că nu m-a găsit nepregătit:

— Mi s-a părut firesc ca tradițiile noastre să nu fi ajuns la urechile oricui...

— Ai văzut în asta o intenție?

— Bineînțeles, am spus, ca și când nu m-aș fi putut îndoi de unanima acceptare a legendelor noastre, în cazul în care am fi binevoit să le facem cunoscute.

— Nu speram să înțelegi, a șoptit bunicul. Ironia lui făcuse loc perplexității. Acum mă privea gânditor, măsurând parcă dimensiunile neașteptate ale posibilităților mele de înțelegere. — Ai crescut mai mult decât

presupuneam. Mihail... Bine, s-a întrerupt din vorbă fără a-și duce gândul până la capăt, deși era limpede că Mihail îl mai dezamăgise cu alte prilejuri, că știa la ce se poate aștepta din partea lui și nu voia să stăruie asupra limitelor, pe care i le cunoștea. Gânditor, a început să se plimbe din nou printre mesele de marmură. Vorbea rar, cu un fel de precauție: — Pentru că ai crescut și poți înțelege, află. Nimic nu se repetă întocmai, deși împrejurările revin. Fiecare primăvară cunoaște alte frunze. Dar n-ai spune că sunt aceleași? Copacul le așteaptă nașterea și moartea, pentru că are experiența frunzelor. Frunzele, în schimb, n-au experiența copacului... A avea experiență înseamnă răgazul sau posibilitatea, care e tot un răgaz, de a te afla cel puțin pentru a doua oară într-o situație dată. Iar la a *n*-a oară... Niciun strop de apă nu trece de două ori prin matca fluviului, dar ce însemnătate are faptul că stropul de azi nu e cel de ieri, de vreme ce menirea lui e identică și, în curgerea apei, îndeplinește o funcție similară? Ciclurile sunt aparent modificate, numai că, după cum experiența îl învață pe medic să detecteze boala în ciuda simptomelor derutante, distanțarea (care e tot un răgaz) îngăduie urmărirea marilor întoarceri. Totul e în funcție de timp. Fazele ciclului sunt necesare și fiecareia îi corespund oamenii necesari, insignifianți, ticăloși sau eroi. Amănuntele pot să difere, esența lor însă rămâne cea necesară. Necesitatea... iată, am rostit cuvântul. Mă urmărești?

S-a oprit, și privirile în care jucau puncte de foc au întârziat pe fața mea. Niciodată nu-mi vorbise astfel. Teamă și curiozitatea cu care începeam să explorez lumea oamenilor mari, în perimetrul căreia urma să mă instalez, au învins în mine dezgustul. Mă simțeam mândru că-mi vorbește cu unui egal. Afară, Savel se mai juca, probabil, cu zmeul.

— Da, am spus. Necesitatea...

Atunci, de unde vorbise calm, și-a pierdut brusc stăpânirea de sine și a răbufnit cu o furie neașteptată:

— Ține minte că urăsc cuvântul ăsta!

Patima schimonosise cuvintele, făcându-le să semene cu un şuierat. Fața i se alterase. Nu-i înțelegeam izbucnirea și am îndrăznit să întreb:

— De ce? Necesitatea nu-i oare firească?

A scos un sunet gutural, între geamăt și scrâșnet. M-am făcut mic pe scaun când și-a ridicat brațul și m-a amenințat cu pumnul, strigând:

— Da? Află că m-am mai împotrivit eu necesității...

Am auzit un zăngănit și n-am știut dacă vibraseră geamurile sau nenumăratele cuști de sticlă. Bunicul a tresărit. Fața i s-a liniștit, de parcă schimbase o mască. Și-a coborât brațul și a rostit morocănos:

— Destul. Du-te.

Mare și întunecat, încremenise adunat în el, ca o sumbră coloană.

— Îmi pare rău, am îngăimat, dar n-a dat semn că mă aude.

M-am ridicat și am ieșit, întrebându-mă dacă eram vinovat de izbucnirea pe care n-o înțelegeam, dacă lipsa mea de experiență era de vină (cuvintele bunicului stăruiau în mine) sau dacă și un adult ar fi fost la fel de surprins de inexplicabila răsturnare, care-l făcuse să întrerupă o convorbire pe care singur o începuse. Cele două descoperiri legate de făptura Inei, derutanta și înspăimântătoarea convorbire cu bunicul, toate se amestecau în mine, cerând răspunsuri. Simțeam că reprezentam un punct de întâlnire, loc de bătălie al unor forțe obscure ce-și disputau o victorie pentru cucerirea căreia nici nu eram solicitat, ca și cum viața, aspirațiile mele ar fi constituit factori prea modești pentru a fi luați în seamă. Tot ce însemnam, realitate tangibilă și nesfârșită realitate interioară, constituia doar un prilej pentru marile înfruntări cărora le eram destinat. Iar în răstimpurile când neștiuții adversari își trăgeau răsuflările, când își reîmprospătau puterile în vederea campaniilor

viitoare, când întocmeau planuri și puneau la cale șiretlicuri, mi se îngăduia să-mi consum rația de întâmplări personale, mi se îngăduia să rezolv de bine de rău problemele individului care eram, menit să trăiască o singură dată, să se bucure pentru un număr limitat de împrejurări și să se destrame în pământ, ca domnul Iosif. Mi se părea tot mai evident că și ciudatului meu profesor i se atribuisse un rol în niște ininteligibile planuri strategice și eram tot mai încredințat de faptul că sfârșitul lui avea o semnificație ce-mi era destinată. Atunci până și infima rație de întâlniri ce mi-ar fi putut aparține însemna o minciună.

Poate că vârsta răsturnărilor prin care treceam era de vină când mi se părea că simt ațintite asupra mea atâtea priviri și treceam prin zile și nopți cu stingheritul mers al amatorului nimerit pe scenă. Cine eram, la urma urmei, dacă nu un adolescent ca atâția alții și cine să se fi înverșunat în stranii tentative de a-l scoate din anonimat? Pentru o clipă mă îmbăta orgolioasa satisfacție a furnicii anonime. Eram unul dintre cei ce alcătuiau în timp puzderia de reprezentanți ai speciei, unul dintre cei ce-și aduceau, prin însăși existența lor, contribuția la perpetuarea omului și, prin chiar cele mai neînsemnate gânduri, aportul la permanentizarea gândirii. Trebuia doar să nu mă singularizez. Atunci voi ajunge identic cu ceilalți și mă puteam pierde în unanimitate. Asemenea speranțe erau grabnic spulberate de neliniștitoarea intervenție a bunicului și din nou mă pierdeam în presupuneri sterile, situate la antipodul idealului nivelator. Atunci doream ca anii să-și precipite șuvoiul pentru a-mi îngădui să las o dată în urmă blestematul prag despărțind lumea inocenței de cea a cunoașterii, mă voiam întreg, pregătit să înfrunt cu toate armele șocul adevărului. Fiindcă nu mă mai puteam îndoi de faptul că aveam să fac față unui șoc.

Ca și cum ar fi vrut să îngăduie timpului ștergerea unei amintiri nepotrivite, bunicul m-a evitat în vara aceea, sau s-a mulțumit să schimbe cu mine cuvinte banale. Pe înă o

evitam eu. Mi-era cu neputință s-o mai identific cu naiva fantomă ce bântuise nopțile internatului și mi se părea o impietate s-o cobor la nivelul tulburilor obsesii, care mă asaltau acum. Pe marele coridor încă o poartă era gata să se închidă în urma mea. Nu puteam uita senzația pricinuită de atingerea sânelui ei, dimpotrivă, o rechemam din amintire și o prelungeam cu un torturant amestec de voluptate și repulsie, făcând eforturi pentru a o depersonaliza, detașând-o de Ina. Rătăceam absent, fără gânduri, într-o apatică somnolență din care mă scoteau doar asociațiile stârnite de un gest, de o potrivire de cuvinte. Descopeream aluzii în cele mai inocente fraze și, tulburat, mă feream de priviri.

Într-o seară am văzut-o pe Sia, femeia care ne spăla rufele. În curte, aplecată peste albie, freca niște albituri. O mai văzusem de atâtea ori până atunci, fără ca altceva decât veselia ei să mă rețină, mă obișnuisem să glumesc cu ea și, când se nimerea, îi ajutam să care nenumăratele găleți cu apă de care avea întotdeauna nevoie, dar de astă dată privirile mi s-au oprit peste sânii ce i se zbăteau sub cămașă. Am pălit și vârfurile degetelor și-au amintit cu o sfâșietoare acuitate ce simțiseră în contact cu trupul Inei. Un văl roșu mi s-a pus pe ochi și m-am sprijinit de peretele casei.

— Te doare ceva? a întrebat femeia.

Am fugit ca un hoț și mai apoi, în pat, am evocat cu ochii închiși sânii plini ai Siei, mângâindu-i îndelung, cu o secretă voluptate otrăvită de dezgust și rușine. Dimineața eram cercănat și istovit ca după o luptă pe viață și pe moarte, în schimb Ina a rămas definitiv în afara sacrilegiilor nocturne.

Istovit, deschid ochii. Și primul meu gând e *sacrilegiu*, apoi buzele uscate mi se mișcă neauzit:

— Ce-i mai frumos decât un om?

— S-a trezit, rostește un glas cunoscut, iar Ina se apropie.

Nu, strig în mine, nu!

Dar e Ina și e *a doua*, definitiv, iremediabil, o cicatrice-i

urâtește fruntea și ochii ei au fixitatea unor ochi morți.

— De data asta am izbutit! spune Mihail.

Vine repede, împungând aerul cu umărul stâng și amândoi mă privesc așteptând semnul, vorba care să le confirme speranțele. Pe fața lui Mihail ticurile se alungă, se înlocuiesc desgustător. Ina e albă ca o mireasă și poartă pe frunte, deasupra cicatricei, o cruce roșie. Ca și a *doua*, a plătit și a fost iertată. Toți, *toți*...

Cu ultimele puteri rechem din amintire zborul roșcat al *celeii dintâi*, flamură și pasăre, chiot străpungând cu tăiș de fulger bezna și știu că mai sunt afară zboruri ce nu pot fi retezate și ochi în care libertatea n-a fost ucisă. Nu mă pot mișca. Dar nu mai încerc de mult să uit ce știu, ȘTIU și spaima nu mă mai oprește nici la gândul că totul n-a fost decât un drum monstruos, anume croit de la treptele intrării unde am plâns lângă Savel și până în lagărul unde Mihail se străduie să facă din mine un avorton de felul celor din cuburile de sticlă ale bunicului, un unic drum pe care am fost silit să pășesc, o imensa capcană. Și mă aflu la capătul drumului.

— Hai odată, spune Mihail, vorbește!

Iar ochii mei sunt gata să vorbească așa cum vreau, dar buzele nu mai pot frământa nici impalpabila substanță a cuvintelor. *O să creadă c-a izbutit!* – și gem încercând să galvanizez limba de fontă, mă încordez pentru a urni munții cuvintelor, iar sudoarea îmi scaldă fața, o simt pe buze și arzându-mi privirile.

— Vorbește, spune Mihail, vorbește! și chinul e un fruct copt din care semințele nu pot izbucni.

O suviță sonoră se înalță atunci dintr-un colț al încăperii, iar vibrația nearticulată rostește tot ce nu pot spune. Mesagerul! Nu pot întoarce capul, dar știu că plăpânda siluetă e aici, trupul meu nu mai e decât elanul incapabil să se realizeze, saltul menținut la stadiul efortului prealabil, tensiunea ce zbârnâie în spiralele arcului comprimat.

— Taci! Pleacă! strigă acum Mihail, în vreme ce Ina a

Încremenit ca una dintre păpușile domnului Iosif, dar panglica sonoră se desfășoară nestânjenit, modulând dureri și bucurii cărora numai oamenii le-au dat nume.

Glasul mesagerului spune, cadavrele risipite pe fronturile de luptă, arse în lagărele morții, părăsite pe buza râpelor, vacarmul exploziilor și geamătul copacilor sfârtecați, apocalipsul caselor și zborul pletelor ruginii prin vălătucii de fum și de praf, salturile și prăbușirile pletelor în pâlniile de văzduh ucis care le răvășesc, le încurcă fără a izbuti să le zădărnicească nesfârșita plutire, speranța, speranța desnădăjduită, crâncenă - și toate se îmbucă, se așează în versuri. E poemul pe care l-am purtat în mine și m-am apucat să-l scriu, săgeata strigătului pe care bunicul o voia răsucită în noroi, ca o rimă. Eu spun tot ce spune, fiecare sunet s-a împlinit în sângele meu ca-ntr-un cuptor pentru încingerea căruia am jertfit flăcărilor zile și nopți. *Da*, vreau să certific, *așa e...* iar încăperea nu mai e decât o carte închizându-mi glasul, poemul postum zidit în perimetrul sârmelor ghimpate.

În vara aceea am așternut pe hârtie primele versuri. Nu răzbătea în ele nimic din puerilele orgii ale nopților, ritmurile legănau nostalgic absența Inei și descopeream încântat că scamatoria artei izbutea să consacre divorțul dintre ideal și tentațiile impure. Versurile mă ajutau să regăsesc imaginea căreia îi adresasem scrisori fără adresă, furnizându-mi totodată nemărturisite argumente pentru evitarea confruntării cu prezența reală a Inei. Mă consideram din nou îndrăgostit și încercam față de Sia un amestec de rușine, de duioșie și recunoștință. Mi se părea ciudat că ignoră apropierea noastră din erele nopții și mă temeam că le-ar putea evoca. Integrând-o prin furtul mângâierilor într-un univers ascuns privirilor, care ne asocia în clandestina succesiune a riturilor sale, eram tot mai ispitit să văd în ea o vrăjitoare și denunțam în versuri ipocrite întunecatele asalturi la care mă supunea pentru a

mă depărta de prototipul neîntinării, Ina. Nu lipsea mult să mă consider, cu o agreabilă melancolie, irevocabil damnat.

Atunci s-a sfârșit vacanța și în sumbra clădire a internatului a apărut Andrei. Mai scund decât mine, îndesat, cu părul blond și creț, contrastând cu niște ochi negri care au străpuns din prima clipă lamentabilele ipostaze byroniene în care mă complăceam, reprezenta antipodul a tot ce însemnam. Din pricina asta, pesemne, ne-am simțit atrași unul către celălalt.

— Ce hram poartă pușcăria asta? a întrebat într-o bună dimineată, când s-a ivit în dormitor.

— *Lasciati ogni speranza*, am răspuns, ridicându-mă într-un cot.

M-a privit și a zâmbit deodată.

— Văd că patul de lângă tine e liber. Îmi dai voie?

Și, fără să-mi mai aștepte învoirea, și-a aruncat geamantanul pe pătură.

— Nu te sfii, am spus. Ca la tine acasă...

— Dacă aveam casă n-ajungeam printre voi. A făcut o piruetă, apoi s-a înclinat ceremonios: Doamnelor și domnilor, sluga dumneavoastră, prin grația lui Dumnezeu și voința unchiului Marian, cu începere de azi, elev la liceul internat.

A intrat în viața noastră firesc și a fost adoptat pe dată. Părea plin de certitudini, ca marea de pești. Nu l-am văzut ezitând o singură dată și adopta în orice împrejurare o atitudine neobișnuit de categorică. N-o nimerea întotdeauna, ades era nevoit să regrete pasul făcut, dar o încăpățănare organică îl silea să persiste și de multe ori am admirat uluit încrederea nestrămutată cu care-și apăra punctul de vedere, chiar atunci când înfirmarea lui ținea de domeniul evidenței. Nu știu câtă autenticitate și câtă poză presupunea pe atunci siguranța cu care lua poziție față de tot, oameni, împrejurări și probleme, anii aveau să reducă însă treptat coeficientul de poză, sporind cota parte a

autenticității și Andrei trebuia să devină opac la tot ce nu era el, dur și inflexibil ca până cu care se despică nodurile unei buturugi. Cu timpul am descoperit că imensele certitudini pe care i le invidiam nu proveneau din infatuare, ci dintr-un egocentrism sălbatic, incapabil nu numai să accepte, dar să și presupună existența unui gând sau sentiment pe care nu-l trăise, sau pe care îl trăise într-altfel. Siguranța deriva din imposibilitatea de a se transpune, imobilitatea – din negarea alternativei. Raportarea la experiențe personale și trăiri proprii devenea argument peremptoriu și m-am îngrozit sondând adâncurile în care o înfrângere decisivă l-ar fi putut prăbuși, infirmându-i sistemul de referințe, universul propriu, din care-și hrănea inalterabilele certitudini.

Pe atunci, însă, forma un contrast, atât de tonic cu propriile mele șovăieli încât mă fascina, iar aplecarea mea către „lamentabile hamletizări” (expresia îi aparține) îl atrăgea ca o contrapondere, deschizându-i perspective către o nebănutită lume a incertitudinii, pe care personalitatea lui, încă neînchistată, o descoperea cu o mirare plină de neîncredere. Prietenia noastră nu excludea condescendența reciprocă (cuvântul dispreț, chiar în cele mai nuanțate accepțiuni, mi se pare excesiv), îi reproșam lipsa de imaginație și-mi ironiza lipsa de acțiune, dar prețuiam fiecare darurile complimentare ale celuilalt și ne simțeam bine împreună.

Folosea cu o gălăgioasă ostentație cuvinte crude, cu care nu fusesem obișnuit. Nu i-a trebuit mult pentru a afla cât de reduse erau experiențele mele erotice, deși încercasem să amplific episodul Sia, prezentându-l tenebros și transformând clandestinele imagini nocturne în condamnabile orgii, menite să-mi întunece viața. Lipsit de experiență, mi-am dat prea târziu seama că hiperbola făcea neverosimilă întreaga poveste. Era greu să-l înșel și în fața întrebărilor lui precise m-am pierdut, dându-i prilejul să

triumfe și să se lanseze în interminabile detalii edificatoare.

— Numără-ți gologanii, a încheiat, și sâmbătă te fac om.

Am trăit zile de exaltare, de teamă și remușcări anticipate. Andrei n-a revenit asupra promisiunii. Mă temeam că uitase, mă temeam să-i reamintesc și uneori mă surprindeam nădăduind că sâmbăta va trece ca toate celelalte, irosită în plimbarea prin grădina publică și obișnuitele discuții, fără cap și fără coadă. Singur, întins îmbrăcat pe pătura cenușie ce învelea reglementar patul de fier, citeam (mai bine zis, așteptam cu o carte în mână) când Andrei a intrat în dormitor.

— Gata! A, „Dincolo de bine și de rău”... nici nu se putea ceva mai potrivit. Echiparea!

Am închis cartea, cu cel mai plictisit aer pe care ipocrizia mi-l sugera.

— Dacă ții neapărat...

Dar Andrei se și îndrepta spre poartă și am sărit de pe pat. M-am împiedicat, în vreme ce asurzitoare cataracte făceau să-mi vibreze timpanele. Am străbătut alături de el curtea în care băieții din clasele inferioare se fugăreau, am prins din zbor o frunză înroșită de arțar și i-am dat-o unui puști care plângea, Andrei a izbit cu piciorul într-o minge de cârpă și ne-am pomenit în stradă.

Din grădina publică răsunau adormit acordurile unui vals, iar metalica melancolie părea a unui sfârșit de lume, prohodul tuturor toamnelor de până atunci. Trecătorii ne priveau cercetător, ca și cum ar fi știut unde ne ducem. Așa ne îndreptam tăcuți spre apus, când am văzut deodată că vâlătucii norilor alcătuiau deasupra noastră o imensă saltea, pe care ultimele raze ale soarelui începeau s-o înroșească. Nici n-am apucat să-i atrag și lui Andrei atenția că norii au luat, într-o clipă, culoarea jarului. Ne aflam pe vechiul pod de piatră și amândoi am tresărit când apa s-a prefăcut în sânge. Peste capetele noastre, cât vedeam cu ochii, se întindea baldachinul matlasat, dar tot ce până adineauri fusese moliciune, neîntreruptă succesiune de

curbe line, căpăta acum duritatea unei lespezi mâncată de vreme, cu porii îmbibați de sânge. Un imens și sinistru capac sculptat acoperea lumea. Dincolo, în nemărginirea unde suprafața pe care o luam drept capac nu mai era decât un chepeng, o poartă către lumea noastră, zeii se măcelăriseră, prefăcând cerul într-un gigantic abator. Orașul încremenise. În tăcerea însoțind amurgul zeilor oamenii își ascultau inimile, mirați că sângele nu li se scurge pe caldarâm, dar zeii muriseră și mimeticele lor miniaturi terestre nu mai erau constrânse de puterea simetrică a magiei. Zeii muriseră și oamenii trăiau. Purpura ce acoperea dalele cerului a luat treptat tonurile mohorâte ale sângelui închegat, focul viu trecând, din jar, în tăciuni. Se întunecase vizibil și nicio lumină nu se aprindea încă. O amărăciune lipsită de voință îmi îngreuna pașii, eram trist la gândul că mă mai puteam întoarce, că n-aveam tăria să mă despart de Andrei. Aș fi dorit să-l aud propunând să renunțăm și știam că așa ceva nici nu-i trecea prin minte.

— Stai puțin, a spus.

A intrat într-o tutungerie și, când a ieșit, mi-a pus în palmă două țigări. Nu mai fumasem, dar mi s-a părut de la sine înțeles că acum trebuia să fumez. Melancolia valsului rămăsese pentru totdeauna în urmă. Străduța cotea și, cu cât înaintam, mi se părea că luminile se aprind pentru noi. Oamenii vorbeau cu glas tare despre neobișnuitul apus și treceau pe lâng'ă ei ca un străin, regretând întunericul. — Aici, a spus Andrei.

Am privit cu neclară dezamăgire o casă ca toate celelalte, așezată între un depozit de instrumente chirurgicale și un grilaj de fontă, dincolo de care clipoceau un havuz. Am intrat în coridorul vuind de scârțâitul unui patefon. Cineva s-a ciocnit de noi, încercând să iasă și am privit, căutând să descopăr pe fața bărbatului un semn. Dar s-a scuzat grăbit și a dispărut. Femeia care s-a năpustit apoi pe trepte, coborând scara de lemn ce se oprea la capătul coridorului, purta un capot roșu. Cind a sărit două

trepte deodată, aripile halatului s-au desfăcut peste zbaterea sânilor, transformând-o într-un imens fluture obscen. Mi-am întors privirile, dar glasul i-a răsunat prietenos:

— Hai, copii, hai...

Scârțâitul treptelor era acoperit de muzica răgușită. Prin ușa deschisă am văzut încăperea sărăcăcioasă, cu dușumea de scânduri și pereți gălbui, zugrăviți cu trandafiri albaștri. Pe scaunele înșirate lângă pereți ședeau vreo zece fete.

— Bună seara, a spus simplu Andrei, iar eu m-am aplecat stângaci și mi-am desfăcut larg brațele, încercând să-mi ascund stângăcia îndărătul șarjei.

Fata așezată lângă ușă a pufnit, șoptindu-i ceva vecinei care-și ridicase laba piciorului pe scaun, scărpinându-se la degetul mic. Prin odaie se învâртеau câțiva bărbați, fumau și priveau. Un tânăr cu mustăcioară subțire se tot trăgea de mânușile lui galbene, patefonul hârâia și fetele păreau că poartă măști de clovni. Apoi au intrat grămadă niște băieți din ultimele clase ale liceului, una dintre fete s-a îndreptat spre ei, l-a apucat pe unul de bărbie, pe altul l-a sărutat și a dat să-i împingă pe toți înăuntru. Băieții s-au sfătuit o clipă, dar asta a soos-o din sărite. A strigat:

— Ce? Nu-i pe privite! și, pentru o clipă, nu s-a mai auzit decât hârșăitul acului, la capătul discului.

Tânărul cu mânuși galbene s-a apropiat de patefon. Atunci a intrat Lina. Purta o rochie de seară de catifea neagră și cu capul pe spate, râdea așa cum râdea păpușa de ceară a domnului Iosif. Ne-a făcut cu ochiul. Am simțit cum mi se usucă cerul gurii, dar Andrei a pornit către ea și amândoi s-au așezat curând pe o banchetă.

Nimic nu se schimbase și totul era altfel. Pieptul Linei se umfla în despicătura rochiei.

— Nu-mi dai o țigară?

Fata era mărunță, slabă și mă privea neliniștită. l-am dat

una dintre țigări și mi-am aprins-o pe a doua.

— Nu așa, a râs. Uite la mine... și, sugând din țigară, a deschis gura.

li vedeam măselele și gingiile, mult mai palide decât buzele. Fumul a dispărut dincolo de omușor, apoi a țâșnit printre buzele țuguiate. Toate fetele se uitau la noi.

— Lasă-l în pace, a spus Andrei.

Mi-a făcut un semn, apoi s-a ridicat și a ieșit cu Lina.

— Vii? am întrebat-o pe fata care nu-mi plăcea.

M-am simțit mai sigur pentru că rostisem vorba simplu, așa cum trebuia. Am urcat scara. Un coridor, apoi odăița cu un pat, o masă, un paravan. Pe pat era întinsă o scoarță roșie, aspră, și mi-am amintit de culoarea cerului.

— Nu te dezbraci?

Își și trăsesese peste cap rochia de stambă, dar goliciunea ei era aproape cuminte. Gesturile obișnuite cu care mă dezbrăcam seară de seară se artificializau acum, deveneau caricatura unor gesturi firești. Apoi, cu picioarele atârând peste dușumea, ne-am așezat alături, pe scoarța aspră. Totul era iar inocent ca pe vremuri, la malul lacului și imaginea Inei a pâlpâit o clipă, în decorul de piatră.

— Ai slăbit, a spus fata. Uite, și eu am slăbit...

Și m-a invitat să-i ating o dungă albicioasă, pe șold. I-am simțit pielea, așa cum aș fi simțit-o pe mâna unui coleg. Atunci s-a răsucit și m-a cuprins în brațe. Fața mi s-a lipit de trupul ei, între gât și umăr, inima mi s-a umplut de mirosul sudorii și al parfumului. Am dat să mă retrag, dar se răsturnase pe spate și lacul copilăriei a dispărut într-o zbatere roșie, goană spre limanul unui neant incert, în care m-am străduit să anihilez tot ce eram.

Am auzit apoi bătăi în ușă și glasul lui Andrei. Fata trecuse după paravan. Imensa cantitate de tristețe înmagazinată între pereții goi mi s-a relevat și în ochii. Tiptil, ca un hoț, m-am strecurat pe ușă.

L-am găsit pe Andrei și, împreună, am coborât scara. Flecărea și-și dădea aere, dar aveam în mine mirosul de

sudoare și parfum, iar tristețea îmi încleșta gâtul, ca o gheară. Ajuns în stradă am tras cu nesaț aer în piept. M-am privit în oglinda unei vitrine, eram același, nimic nu trăda zbaterea de pe scoarța roșie și nimeni nu se mai uita la noi.

— Abia aștept să mă spăl, a spus Andrei, scuipând în rigola trotuarului.

Apoi a început să-și bată joc de cea cu care suise scara. Mi-am amintit tulburat că era Lina și am ascultat cum vorbea cu scârbă despre ea, ca despre o zdreanță cu care și-ar fi șters pantofii. Mă gândeam la fata de care abia mă despărțisem. Am recunoscut amestecul de repulsie și duioșie, pe care monstrul violaceu al bunicului îl deșteptase în mine și mi s-a părut că neînsemnata ființă care intrase în viața mea pentru a se depărta vertiginos era tot o creație a bunicului, incapabilă să trăiască în afara cuștii ei, cu pereți de cărămidă.

— N-am să pot disprețui niciodată, am spus, iar Andrei a început să râdă.

Ne aflam din nou pe podul de piatră, sângele pierise de pe cer, dar știam că și eu uciseseam pe scoarța sângerie și, sub stelele mai numeroase ca nicicând, râsul lui se irosea zadarnic.

— Hai odată, a spus.

Mă rezemasem cu coatele de balustrada de piatră și priveam reflexul stelelor în apă. O mare milă se revărsa din mine, tulbure și fără obiect, pentru că depășea stinghereala lnei, sfâșietoarea aplicație a fetei pe care nici nu știam cum o cheamă, râsul inconștient al Linei, zbaterea roșie după care mă regăsisem neschimbat, mila pentru puținul pe care-l însemnau, sub scăpărătoarele priviri ale stelelor, oamenii veniți din beznă și îndreptându-se, gesticulând, spre beznă. Mi-aș fi scos inima pentru a o dăruie pe palmele întinse nenumăratelor ființe condamnate care priveau acum, ca și mine, stelele, și mi-era milă de ele și de mine, știind că n-aveau ce face cu inima mea.

— Ești nebun? Plângi ? a șoptit Andrei.

Dar pluteam într-o fericire pe care cuvintele n-o puteau traduce și totul se învârtea cu mine, podul și noaptea și stelele. Aveam impresia că deodată crescusem, pentru a îmbrățișa lumea.

— Ce-i asta? l-am întrebat pe Andrei, care mă apucase de braț.

— Hai, s-a făcut târziu.

— Lasă-mă, am spus. Cred că aș putea zbura. Ai zburat vreodată? Împingi cu tălpile pământul și-i destul să-ți desfaci brațele, mișcându-le de sus în jos și apăsând cu palmele, pentru ca să te înalți peste acoperișuri.

Apoi te apleci, te lungești în văzduh și înoți.

— Vino, a spus neliniștit Andrei.

Bănuiam că stelele erau tocmai cele pe care le-aș fi putut descoperi dincolo de cuvântul blajin al domnului Iosif, în întunericul de care mă temusem cândva. Acum mergeam alături de Andrei și parcă pomii și casele lunecau pe lângă mine. Oameni apăreau și se făceau nevăzuți. Noaptea era albastră, tăcută. Pentru întâia oară o simțeam prietenoasă, nimic nu mai era străin și, amețit, aș fi mers până la capătul lumii într-o albastrime caldă, răspândind miros de floare. Sau aș fi acceptat să mor.

— Numai să nu mor, spun, numai să rezist până la capăt.

Nu gura, ci degetul vorbește, ciocănind în pereți. Dacă lipesc urechea de perete, nu mai sunt singur.

— Afară e soare, vestește domnul Iosif, ciocănind răbdător.

— Mi-au schimbat capul.

— Fac experiențe pe noi.

— Da, Mihail.

— Doctorul-șef al lagărului.

— Uitasem. Am vrut să uit și cine sunt! Doar uneori, câte un cuvânt.

— Povestește, nu trebuie să uiți, povestește.

Îndată ce se stingea lumina în dormitor cineva spunea *povestește*, iar din depozitul de sunete și culori, din formele amorfе se nășteau oameni și întâmplări, cărora cuvintele le dădeau nume. Nu mă pregăteam niciodată, un magnet nevăzut aduna din mine pilitura elementelor închegate spontan, iar povestea se desfășura în ritmul niciodată deficitar al improvizației. Ore întregi eram în stare să povestesc. Întocmai ca domnul Iosif, *vedeam*. Auzeam prin întuneric răsuflările cărora le încetineam sau precipitam cadența, auzeam răsetele și nu-mi venea să cred că cei ce-mi urmăreau cuvintele erau băieții închiși peste zi în cuștile unor preocupări ce-mi rămâneau străine. Acum, în dormitor, își părăseau cuștile și se înfrăteau prin mine. Fără a opune rezistență, alergau prin păduri și se cățarau pe colți de stâncă, iubeau, luptau și mureau, sau biruiau în apoteoze. Marionete docile, abdicau de bună voie și se supuneau fermecatului flux de cuvinte, iar docilitatea unanimă, pe care nenumărate alte seri o confirmaseră, deștepta în mine secreta exaltare a șamanului, prea sigur de puterea lui pentru a nu fi ispitit s-o pună la încercare. Atunci sfidam limitele îngăduite și, printr-o bruscă întorsătură de frază, zgâlțaiam zăbrelele, atacam sacrosanctele domenii ale preferințelor diurne, impietam asupra rezervațiilor personale. Protestele celor vizați erau acoperite de țistuitul celorlalți, dar ades tocmai victimele ironiei râdeau cele dinții, lepădându-se ca de un leșt de tot ce iubeau. De astă dată povestea se întorcea pe făgașul neutru al începutului, iar eu încercam oboseala și amara satisfacție a șamanului după victorioasa luptă cu duhurile.

În schimb, peste zi, raporturile se inversau. Cei mai fanatici ascultători manifestau față de mine o condescendență ce devenea, la alții, dispreț abia deghezit. De parcă s-ar fi vorbit și fără să-și dea cu toții seama, se purtau acum dezinvolt și din fiecare gest, din fiecare privire desprindeam certitudinea că nu eram decât măscăriciul care le umplea orele de răgaz și de care nu aveau vreme să

se ocupe atunci când treburile într-adevăr importante îi solicitau. M-a izbit mai ales siguranța cu care nu se îndoiau că trebuia să am eu însumi conștiința rolului pe care mi-l atribuiseră și pe care se așteptau să-l găsesc firesc.

— Înțelege că mai avem și treabă, mi-a spus într-un rând feciorul unuia dintre marii antreprenori ai orașului.

Mă apropiasem într-o recreație de un grup în mijlocul căruia se afla și care dezbătea șansele echipei locale în campionatul național. Am dat din umeri, dar m-am depărtat ulcerat. Andrei s-a desprins peste o clipă din cercul băieților și m-a ajuns din urmă. Am făcut alături, în tăcere, câțiva pași, apoi a început să vorbească, fără a se uita la mine.

— Când ai mei au murit în accidentul de cale ferată și am rămas singur, unchiul Marian a venit, m-a strâns în brațe și și-a tamponat, cu o batistă murdară, ochii uscați. E fratele mamei, dar de ani de zile nici mama, nici tata nu-l primiseră în casă. A devenit totuși tutorele meu. A pus mâna pe casă, s-a ploșnițit în dormitor și m-a expedit la internat.

A dat cu piciorul într-o piatră. Piatra a țâșnit și a atins un puști, care a început să plângă. Voiam să mă reped, dar:

— Taci dracului! i-a strigat Andrei, apucându-mă de braț.

Și, spre mirarea mea, puștiul i-a zâmbit. Avea încă lacrimi pe obraz și zâmbea.

— Nu te mai doare? l-am întrebat.

Ca și cum nu m-ar fi auzit, își freca pulpa acolo unde piatra îl izbise, dar zâmbea mai departe, cu ochii în ochii lui Andrei.

— Înțelegi? a spus posomorât Andrei, trăgându-mă după el.

— Ce?

— Că nici măcar puiul ăsta de lup (și-a făcut un semn peste umăr către băiatul care nu se clintise, urmărindu-ne cu privirea) n-a fost sensibil la reacția ta „umană“, ci la dubla mea violență, în care s-a recunoscut, așa cum ar vrea să fie. Sunt lup, mă port în consecință și nimeni nu mă atinge. Tu n-ai puterea lupului, dar ți-a fost hărăzit darul

șarpelui...

Am simțit cum mi se albesc buzele și, fără să vreau, m-am oprit. În fața noastră vreo șase băieți săreau capra.

— Ce vrei... să spui?

— Asta, a continuat, neluându-mi în seamă tulburarea.

Ca un șarpe, ești în stare să farmeci, îi ții pe toți sub puterea ta, până și eu te ascult cu gura căscată. Ai să te hotărăști o dată să-ți exerciți darul, nu pentru ceilalți, ci împotriva lor și pentru tine?

Unul dintre cei ce săreau capra s-a poticnit și a căzut. Toți au început să râdă.

— Nu cred, am șoptit.

Zâmbeam.

— Te privește!

Și s-a depărtat furios, îndreptându-se către băieții care-și urmau discuția. În urma lui, zâmbind, am rămas nemișcat. Mă aștepta soarta domnului Iosif, știam, dar n-aș fi schimbat-o pentru cea a colegilor lui de cancelarie. Poate că sunt slab, mi-am spus. Poate că nu sunt în stare să dau cu coatele și justificările nu ascund decât neputința organică, de natură să mă descalifice, oricum. Poate că eram un infirm care declară că nu se face alergător și mă complăceam într-o iluzorie posibilitate de a alege, deși totul era de mult hotărât în sânge și nervi.

Atunci, ca o veche amenințare, l-am simțit pe bunicul, ridicându-se în spatele meu. Sentimentul că era acolo și mă privea a fost atât de puternic încât mi-am întors capul. Am întâlnit ochii puștiului pe care Andrei îl lovise, se uita la mine batjocoritor, apoi, văzând că-l privesc, mi-a dat cu tifla și a șters-o, scoțând niște hohote subțiri, ca nechezatul unui mânz.

Cu capul plecat, mi-am urmat plimbarea. Nu era prea greu să te porți ca un lup. Profitând de diferența de vârstă și de putere dintre mine și micul derbedeu l-aș fi putut ușor face să-și regrete obrăznicia sau, folosindu-mă de darul

șarpelui, l-aș fi ținut într-o prelungită și profitabilă spaimă. Mi-am închipuit pentru o clipă că înaintez încet, cu fața lipsită de expresie, în vreme ce băieții îmi fac loc, plecându-și privirile.

Ca un stâlp de gheață înaintez și, ucise de răceală, râsetele se sting, privirile se voalează. Spaima respectuoasă se propagă din aproape în aproape, forfota și strigătele din curte încetează și trec încet prin marea tăcere, indiferent și singur. Ar fi de ajuns un gest pentru ca zece să se repeadă, disputându-și cinstea de a-mi face pe plac. Fiecare e o așteptare și o pândă, o intensă încordare pentru a nu lăsa să-i scape prilejul de a se dovedi mai slugarnic decât cel de alături. Iar, în liniștea plină de tensiune, aud deodată şușotindu-se în spatele meu. Mă întorc încet și vinovatul pălește. Dar cei ce așteptau s-au și repezit, izbind cu indignata promptitudine a fanaticilor, în vreme ce privesc impasibil cum îndrăznețul care s-a singularizat e călcat în picioare. Ceilalți freamătă, și nările li se zbat. Dacă le-aș îngădui, ar izbucni în urale și m-ar purta pe brațe, dar îmi urmez drumul și știu că doar după ce voi fi ieșit din curte se vor năpusti, izbindu-se și risipind excesul de entuziasm necheltuit.

În curtea vuind de strigăte am râs de mine, de naiva succesiune a imaginilor derulate pentru uz propriu, dar o secretă satisfacție stătea la baza autoironiei și convingerea că niciodată, în nicio împrejurare, nu voi sta alături de asasinii domnului Iosif. Eram făcut să dau, iar dacă cei ce-mi primeau cu bucurie darurile mă disprețuiau apoi pentru că nu țineam să le valorific pe planuri ce le erau familiare, vina nu-mi revenea. Îmi repetam versul *Ich singe wie das Vogel singt* și mă simțeam liber pentru cântecul ce se maturiza o dată cu mine și care avea să izbucnească. Știam că Andrei n-are dreptate, sau că dreptatea lui e a celor cu care n-aveam nici înclinici în mână, pentru că țineau de o altă umanitate: tata, a doua, Savel, Lina. Atunci, în curtea internatului, am înțeles pentru întâia oară că trebuia

să-mi caut semenii printre cei, ca și mine, disprețuiți. Și-ntr-o străfulgerare mi s-a relevat similitudinea dintre Andrei și bunicul.

A fost o descoperire atât de neașteptată încât l-am căutat pe Andrei cu privirea, încercând să regăsesc pe fața lui asemănarea. Dând din mâini, vorbea pătimaș în cercul sportivilor, a tăcut o clipă ascultând cuvintele grăsunului care mă izgonise, apoi a început să râdă. Eram departe și, deși îi vedeam gura deschisă și salturile umerilor ca într-un film mut, fără să-i aud hohotele, mi s-au părut ecourile întârziate, scăzute, ale celor ce mă izbiseră, de două ori, între pereții laboratorului de acasă. Uluit, n-am auzit clopoțelul care ne chema în clasă și nu mi-am dat seama că recreația luase sfârșit decât văzând băieții îngrămădiți în fața scărilor de piatră ale clădirii. Fără să vreau, am repetat *recreația a luat sfârșit*, iar cuvintele au căpătat îndată semnificația unui avertisment.

Fusese ultima recreație din dimineața aceea și nu știu cum s-a desfășurat ora de latină, care i-a urmat. Așezat în bancă lângă mine, Andrei evita să mă privească. Dar eu îl furam cu coada ochiului, încercând să citesc ce ascunde dincolo de trăsăturile cunoscute și gândurile mi se învâртеau tulburate între cele câteva personaje ale neliștitorului meu univers. Le întâlneam mereu, sub alte chipuri, ca și cum omenirea ar fi fost o nesfârșită temă cu variațiuni sau infinita perindare a unor prototipuri. *Amănuntele pot să difere*, spusese bunicul, *esența rămâne aceeași*. Și din când în când tresăream pentru că azeam acum un glas, glasul meu, repetând *recreația a luat sfârșit*, iar cuvintele-mi spulberau gândurile, și așa neclare, le risipeau într-o spaimă difuză, lipsită de obiect. Apoi mă gândeam din nou la bunicul și la Lina, la Savel și la domnul Iosif (spun mă gândeam, deși nu gânduri, ci imagini mă asaltau, imagini disparate, imagini înțepenite o dată pentru totdeauna în amintire, imagini care se încețoșau și se suprapuneau, declanșând mai degrabă stări afective decât

gânduri) până când glasul răsuna din nou vestind că *recreația a luat sfârșit* și totul nu mai era decât un vârtej dominat de panica răspândită, insinuantă ca o febră.

La terminarea orei de latină am intrat în sala de mese, unde am luat loc absent, urmărit de aceleași fantome. De astă dată Andrei mă privea, intrigat. Presupun că-și făcea reproșuri pentru felul în care mă părăsise în curte, socotind că aerul meu ciudat era urmarea scurtei noastre discuții.

— Hai, nu mai pune la inimă, a spus, apucând sticla cu apă și umplându-mi paharul.

Gestul stângaci, prin care voia să-mi dea să înțeleg că nimic nu se întâmplase, m-a mișcat și i-am zâmbit, dar știam că între noi se căscase o falie, care avea să se adâncească. Nu făceam parte din aceeași lume. I-am răspuns, de aceea:

— Cred că tu pui lucrurile la inimă. N-ai să te rușinezi cândva de prietenia pentru un măscărici?

— Ești un caraghios, a spus, dar și-a plecat privirile și am știut că așa va face și când ne vom întâlni mai târziu, de față cu alții.

Noua amărăciune și-a vărsat otrăvurile în fluxul de imagini care mă asalta, a devenit imagine și și-a luat locul printre celelalte. Îl vedeam în fața mea pe Andrei, schimbam câte o vorbă, dar vechi senzații echivalente vizual urmau să mă încerce și Andrei continua să mănânce într-un prezent pe care îl percepeam, deși imaginile sintetizând trecutul erau parcă și mai prezente, iar, în pendularea lor, clipa când își plecase privirile era menită să reapară.

— Andrei azi, Andrei mâine...

— O să mai stăm de vorbă, a spus Andrei. Și-ți scot eu gărgăunii din cap!

Dar ei erau și acum acolo și nimeni nu-i putea izgoni.

— Nu știu zău, am răspuns într-unul din cele două prezenturi, în vreme ce într-al doilea tata apucase cureaua

și mă poftea în birou.

Andrei a ridicat din umeri, urmând să-mi vorbească. L-am admirat răbdarea (de altfel neobișnuită) dar după terminarea mesei am izbutit să mă pierd printre cei ce se ridicau în larma scaunelor mișcate pe ciment, m-am repezit în dormitor să-mi iau o carte și m-am întrebat unde m-aș putea ascunde. De sus, de la fereastră, l-am văzut pe Andrei în curte. Atunci am coborât scările și am intrat în subsol.

Nu mă mai abătusem de mult prin marea sală, pe care urmam s-o numesc a domnului Iosif. Orele de lucru manual nu figurau în programa claselor superioare și teama de a găsi totul schimbat mă împiedicase să pătrund într-un domeniu unde amintirile poleiseră fiecare amănunt, așezându-l o dată pentru totdeauna într-un timp încremenit. Acum coborâsem totuși treptele tocite, ca și cum de vreme ce acolo materia căpătase cândva înfățișări și nume noi, între pereții atelierului s-ar fi aflat singurul loc în care mă puteam reîntâlni cu mine. Știam că nimeni nu mă va stingheri la ora aceea, așa că am deschis încet ușa grea și i-am ascultat tânguirea, apoi mi-am plimbat privirile prin încăpere.

Cele două ferăstruici din apropierea tavanului lăsau să pătrundă tocmai câtă lumină era nevoie pentru a nu destrăma țesătura rarefiată a amintirilor. Diagonalele luminii cenușii se opreau pe masa rotundă, semănând cu fața domnului Iosif și pe botul metalic al presei, încolo totul era învăluit în penumbră. Am închis ușa în urma mea. Dulapul pe după care mă ascunsesem să plâng în voie era acolo, pe pereți mai atârnav unele dintre sculele fermecate ale celui plecat, dar am văzut și unelte de rând, pe care mâna domnului Iosif nu le înnobilase. Pentru prima oară m-a izbit mirosul de pivniță al atelierului și mi s-a părut că încăperea se micșorase. Melancolia timpului trecut se strecura în mine. Am dat ocol sălii, încercând să-mi închipui că domnul Iosif urma să intre pe ușa, cu o rădăcină pe care

o va așeza pe masă rostind să *vedem*, m-am oprit lângă presa metalică și am închis ochii. De afară se auzeau, înăbușite, glasurile de sopran ale băieților, dar domnul Iosif refuza să vină. Atunci am tras un scaun și m-am așezat la masa rotundă, deschizând cartea sub sulul cenușiu al luminii. Mai palide, ca împinse pe un al doilea plan, imaginile pe care nu încetasem să le văd pâlpâiau în continuare pe dinaintea ochilor mei și știam că va trebui să le opresc fluxul, în clipa aceea am simțit că nu mai sunt singur.

Cineva ședea pe masă, dincolo de coloana luminii pătrunzând prin fereastră, și nici n-am avut vreme să mă mir. Recunoscusem fața triumghiulară a celui ivit cândva în decorul de piatră al lacului, pe fundul căruia îl părăsisem pe Savel. Un val fierbinte mi s-a răspândit prin vine. Am dat să sar în picioare, dar n-am avut putere și am șoptit doar, într-un oftat care mi-a golit plămâni:

— În sfârșit!

Ca atunci, îmi făcea cu ochiul. O clipă lungă ne-am privit și amândoi zâmbeam. Așezat pe masă, își cuprinsese genunchii cu palmele. Purta niște pantaloni ponosiți și o cămașă roșie, atât de decolorată, încât se albise pe umeri. Manșetele roase nu erau prinse cu nasturi și fâlfâiau, când își mișca brațele. O bască mică, un fel de tichie neagră și scorțoasă îi acoperea părul. Tocurile bocancilor i se sprijineau de marginea mesei. Faptul că între noi se afla coloana de lumină îi dădea aerul unei imagini văzute într-o oglindă încețoșată, îi împrumuta un caracter desuet și înduioșător. Ca și cum n-ar fi trecut atâta vreme de când nu ne văzuserăm, a început să vorbească de parcă urma o convorbire abia întreruptă.

— Toți mă ponegresc, a spus, făcând cu capul un semn către cartea deschisă pe masă. „Niciun moment nu te-am luat drept o realitate, ripostă furios Ivan. Tu nu ești decât o iluzie, o fantasmagorie, o nălucire de om bolnav. Nu știi

cum aş putea să te desfiinţez şi văd că n-am încotro: vrând-nevrând, va trebui să te suport o bucată de vreme. Îmi dau seama că eşti o halucinaţie.

Eşti propria mea întruchipare, mai bine zis o întruchipare fragmentară a mea... a gândurilor şi sentimentelor mele, dar a celor mai josnice şi mai meschine...”

Vorbea încetişor, fără să vădească amărăciune. Mai curând părea un elev recitind cu răbdare o lecţie monotonă, învăţată de mult.

— Te supără că-l citesc, am spus cu un penibil sentiment de vinovăţie, dar a dat din umeri:

— Nu cunosc supărarea, cel mult izbutesc să mă plictisesc... Am auzit că un şoricel aventurat într-un turn le-a povestit la întoarcere părinţilor, care-l aşteptau în vizuina familiară din pivniţă, că văzuse un înger. Zburase peste el un liliac... Fiecare, fiule, are parte de şarpele pe care-l merită.

Mi s-a părut că-l regăsesc şi am zâmbit.

— Ar însemna că pot avea o părere bună despre mine...

— Niciodată, ce-i drept, n-ai avut prostul gust de a mă închipui răsărind cu coarne şi copite din vălătuci de pucioasă şi nici măcar înveşmântat cu eleganţa miţoasă şi bătătoare la ochi, pe care autorul tău mi-o atribuie. Teama e un prost sfătuitor.

— De când mă ştiu nu mi-a fost frică de tine...

— Poate că aveai pricini să nu te temi, a spus, fădându-mi cu ochiul.

Şedea atât de firesc pe masă, cuprinzându-şi genunchii cu palmele. Nu mai auzeam strigătele băieţilor care se fugăreau în curte, fiecare cuvânt răsună ca într-o cutie de rezonanţă şi m-am simţit deodată liber şi împăcat.

— De ce m-ai părăsit? am întrebat. S-au întâmplat atâtea între timp...

Şi-a ridicat palmele a neputinţă şi manşetele roşii s-au zbătut, dezvelindu-i încheieturile subţiri.

— Am fost închis.

— Tu?

Păream atât de uluit, probabil, că a început să râdă. S-a aplecat și a întins spre mine o mână cu degete fantastic de lungi, care au pătruns în coloana de lumină.

— Între noi fie vorba, sunt neîngăduit de prost. Cum să-mi explic, altfel, că mă las mereu înșelat?... Cine vrei și cine nu vrei a învățat trucul, fete perverse, călugări măcinați de pofte, bătrâni înțelepți și babe nebune, nici nu mai sunt în stare să număr de câte ori s-a repetat povestea și, cu toate astea, la cea dintâi chemare sosesc la întâlnire și-i las să pună laba pe mine!

Râdea cu poftă, ca și cum propria lui prostie ar fi fost o glumă.. în coloana luminoasă mâna-i sălta ca o pasăre. Vechea atmosferă a convorbirilor noastre înviase și m-am simțit din nou copilul care-i urmărea cu încântare giumbușlucurile.

— Nu te pot crede, am spus. Amăgitorule...

— Să mă crezi întotdeauna, a spus cu o neobișnuită solemnitate, de parcă nu el ar fi hohotit abia adineauri.

Dacă mă las prins în laborioasele lor pentagrame înseamnă că n-am îmbătrânit și mai păstrez rezerve din naivitatea începutului. Ai fi zis că șarpele poate fi naiv?... Într-asta constă tinerețea mea fără bătrânețe și asta nu poate înțelege e/, bătrân și sterp din capul locului.

Mi-am încheiat cămașa la gât. Și am înțeles cât de departe, în urmă, rămăsese copilăria. Mi-am amintit cum simțisem în spatele meu prezența bunicului și, ca în recreația de dimineață, am întors capul. Dar nu era nimeni. Mai mult pentru a umple tăcerea, am mormăit, cu gândul aiurea:

— Nu pricep cu ce te pot momi...

M-a privit cu o imensă uimire și a rostit neașteptat de blând:

— Cu momeala potrivită, fiule. Șobolanii vin la slănină, leul se apropie când aude behăitul caprei și mie un simplu

strigăt mi-e de ajuns. Dacă ai fi căpitan de vas n-ai răspunde fiecărui S.O.S. lansat în noapte? E caraghios că tocmai Amăgitorul se lasă amăgit, știu. Ai să-mi spui că șobolanii și lei cad victimele propriei lor lăcomii... Dar am afirmat vreodată că nu aș fi lacom?

Cartea cu care venisem se mai afla deschisă, pe masă. Am simțit un nod în gât și cuvintele mi-au scăpat de pe buze, răgușite:

— De... suflete?

— Prostule! a șuierat, și a început din nou să râdă.

Pe vremuri, în împărăția verde, erai mai deștept...

Rostise doar câteva cuvinte nu prea măgulitoare, dar amintirea grădinii pierdute s-a ridicat în mine, oscilând ca un balon captiv. O nețărmită părere de rău mi-a împăienjenit privirile și n-am mai fost decât nostalgie. Am închis ochii. Și am văzut grădina domnului Iosif, prin labirintul căreia nu-mi fusese dat să rătăcesc decât atât de puțin.

— Totul a rămas în urmă, am șoptit. Poate că și eu am rămas acolo, departe...

— Suntem depărtări adunate. Totul e să nu uiți.

Am ridicat din umeri.

— Crezi c-aș putea uita?

— Deschide ochii.

L-am privit prin coloana cenușie și mi s-a părut deodată că nu e decât un biet om. Ocupa atât de puțin loc acolo, pe masă. Înduioșat, nu puteam crede că firava siluetă era în stare să dea cuiva o mână de ajutor.

— M-ai auzit și pe mine strigând? am întrebat.

— La tine aș fi venit și fără să mă chemi. Dacă mi-ar sta în puteri, aș rămâne mereu lângă tine. Din păcate...

— Știu, am zâmbit. Te cheamă alții și nimerești în pentagramele lor...

Îmi venea greu să accept că totul era mai mult decât un joc. Ca niște fanioane, mânecele roșii au fluturat din nou.

— Printre strigătele ce se înalță de pe pământ poate fi și unul de desnădejde adevărată, a spus cu o dureroasă oboseală. Nu sunt atotștiutor, fiule, și n-am cum să ocolesc capcanele. Ca un muncitor încăpățânat, am simțul datoriei... încerc să apăr. Sunt cel ce luptă la hotare.

Părea atât de slab, încât am uitat că e marele maestru al iluziilor și că înfățișarea sub care se arăta nu era decât aparență. Ca unui muncitor la capătul orelor de muncă, i se citea oboseala pe față și mi s-a strâns inima. Nu avea frumusețea trufașă a lui Mihail, nici siguranța bunicului.

— Ce poți face de unul singur? am întrebat, așa cum măș fi întrebat pe mine.

Nu mai eram copilul din lumea verde.

— De mii și mii de ani am făcut câte ceva, nu crezi?

În tot răstimpul ăsta *e/ a* izbutit să întunece niște sclipiri, fără să poată distruge mare lucru.

Atunci totul s-a răsturnat în mine și n-am mai fost decât strigăt:

— Dar domnul Iosif?

Cuvintele țâșniseră fără să le fi formulat în minte, așa cum din adâncurile ființei țâșnesc marile dureri. A oftat și și-a trecut, încet, palma peste față. Apoi, privindu-mă țință, a șoptit:

— Folosindu-se de lipsa mea, se răfuiește cu cei ce refuză orizontul cârțiței...

Totul era tăcere, masa tăcea, dulapul, sculele fermecate spânzurând pe pereți. În pământul negru al cimitirului, domnul Iosif tăcea.

— „Fără să poată distruge mare lucru...” am repetat.

Evident, aprecierea e în funcție de scară. Raportat la dimensiuni schimbate, totul devine nimic.

— Plângi, fiule, a spus, iar glasul i-a căpătat inflexiunile fierbinți ale glasului mamei, așa cum răsuna de mult, pe când Savel încă nu se născuse. De obicei el e lacom de lacrimi, pentru că iubește neputința și se hrănește cu ea, dar acum eu te îndemn: Plângi.

— Fățarnicule! am strigat, și un ghem viu mi se zbătea în gât.

— Fiule...

— Taci. Am plâns fără să-ți aștept îndemnul. La scara mea, nimicul e uneori tot!

Ochii-mi erau uscați, îmi simțeam buzele încordate. A săltat de pe masă și nu m-am putut împiedica să observ cât de elastic sărise, în ciuda aerului obosit pe care-l arbora. Ca odinioară bunicul printre mesele de marmură ale laboratorului, umbla acum cu pași mari între pereții atelierului și cămașa roșie i se aprindea, ori de câte ori pătrundea în sulul de lumină al celei de a doua ferestre.

— M-am așteptat să te regăsesc așa, a spus în cele din urmă, oprindu-se înaintea mea. M-am temut de întâlnirea asta pentru că înțelegerea...

— Taci. Nu vorbi de înțelegere, tu... tocmai tu.

Dacă ar fi știut cum îl așteptasem. Ca pe o ploaie după luni de secetă, ca pe un semn, ca pe o dezlegare. Tot ce în mine se străduia să fie, orbecăind și izbindu-se de porți închise, nu era decât o nesfârșită chemare, apelul la certitudinea pe care singur mi-o putea aduce. Și atunci când în sfârșit venise, când putea rosti cuvintele pentru aflarea cărora mi-aș fi dăruit sângele, în ciuda amărăciunii pe care nu mă îndoiam că i-o pricinuiesc, îi vorbeam, pentru prima oară, cu asemenea grosolănie. De ce? Doar bănuisem adevărul în legătură cu moartea domnului Iosif. Nu e vorba de asta, mi-am spus, sau nu numai despre asta e vorba. Atunci, brusc, am realizat ceea ce se întâmpla în atelierul internatului, în vreme ce băieții citeau care pe unde apucase, își făceau lecțiile sau se jucau încă în curte, în vreme ce femeile spălau vasele și domnul director își dormea somnul de după masă, în locuința lui cu pereții acoperiți de iederă.

— Ascultă, am spus. Nu mai sunt copilul de odinioară și-ți dai bine seama că e timpul să știu. Recunosc, față de mine te-ai purtat întotdeauna...

M-a întrerupt.

— Îmi dai voie să aleg cuvântul în locul tău? Încearcă:
părintește...

M-am ridicat de pe scaun. În coșul pieptului inima atârna greu, o simțeam deodată pulsând, mare și neliniștită, încet și rar, am rostit, privindu-l drept în față:

— Am impresia că știu tot ce mi-ai putea spune.

— Și totuși mi-ai cerut să vorbesc...

— De ce-ți bați joc de mine? am strigat. Cartea de pe masă are dreptate. Cine ești tu?... E absurd, nici nu ești...

— Într-un fel, ai dreptate.

Vorbea liniștit, cu o amărăciune subtilă, ce nu răzbătea prin vălul exasperant al ironiei, și mi s-a părut că pământul îmi fuge de sub picioare. Fără să-mi dau seama că mă contrazic, am protestat cu o disperată energie, am încercat să mă agăț de singurele mele puncte de reper.

— Dar grădina, nașterea lui Savel, lacul... N-ai să negi tot ce s-a petrecut, nu? N-ai să minți acum, tocmai acum... Nu m-ai mințit niciodată. Vorbește, de ce taci?

Poate că, niciodată mai mult decât în clipa când îi contestam realitatea, nu mi-am dat seama câtă nevoie aveam de el. Tocmai pentru că-l negasem, doream să-mi confirme că există, fără el totul devenea grotesc, universul își pierdea sensul, iar eu... Acum înțelegeam. Revolta de adineauri era expresia convingerii că, în marea înfruntare dintre el și bunicul, îmi porunciseră, fără să mă consulte, un rol. Așa cum îl siliseră pe domnul Iosif să joace un rol, așa cum îi sileau pe nenumărați alții, care mureau fără ca moartea lor să însemne mare lucru. Gândul se născuse în mine de mult, aștepta încă să-și capete semnificația, dar constituia singura certitudine, singura explicație a tot ce se întâmpla cu mine.

— Liniștește-te, a spus, așezându-se din nou pe masă, de astă dată chiar în fața mea, așa ca sulul de lumină să alcătuiască în spatele lui un ecran pe care silueta roșie se

decupa, lăsându-i trăsăturile în umbră. Nu ne-am certat niciodată, n-aş vrea să ne certăm acum, mai ales acum.

— Nici eu, am şoptit. Dar nu-mi spune că nu eşti. Am atâta nevoie de tine... tată!

Mi s-a părut că silueta roşie devine incandescentă. Rostisem cuvântul. Îndoielile se decantaseră, alunecând de zeci, de sute de ori, prin complicata şi fragila aparatură cu care fiecare ne naştem şi pe care o luăm cu noi în mormânt.

— O dată trebuia să înţelegi, a spus fără să se clintească, iar glasul-i vibra în marea tăcere şi sunetele căpătaseră dimensiunea unor ecouri.

N-am simţit nevoia să-l îmbrăţişez. Presupun că nici el. Ne regăsiserăm, apropierea dintre noi anula fictivele contacte obişnuite, ne contopea pe planul nebănuit al unei amplitudini pentru care nu aveam nume.

— Vorbeşte, l-am rugat, şi el şi-a fluturat manşetele, trimiţând păsări roşii spre colţurile încăperii, apoi cuvintele s-au adunat şi niciunul nu se iveau pentru a pieri, fiecare rămânea acolo şi, grupându-se împreună cu celelalte, alcătuia un straniu mozaic de sunete şi semnificaţii.

— Energia e oarbă şi neînţelegătoare, a spus. Viitorul se află într-însa ca simplă posibilitate, carte nescrisă, dar care va fi, *Hamlet* în mintea sugaciului Shakespeare.

Şi nu numai viitorul care va fi, ci şi infinitele posibilităţi avortate. Lipsită de conştiinţă, de intenţii, energia se transformă, bâjbâie organizându-se în echilibre mereu precare, nevoite să se compenseze la nesfârşit, căci singura ei necesitate e mişcarea, determinând orbeşte forme adecvate.

Pentru o singură asemenea formă nenumărate înjghebări ratate sunt părăsite pe drum, sub imperiul necesităţii.

— Necesitatea...

Rostise pentru a doua oară cuvântul şi mi-am amintit de ciudata convorbire avută cândva cu bunicul.

— A blestemat de față cu tine necesitatea? Să nu te miri, de vreme ce e inerția. Veșnica mișcare, tinzând la o organizare pe planuri superioare, presupune o luptă veșnică și ea, lupta mișcării împotriva inerției.

— Și tu ești mișcarea?

— Numai una dintre formele ei, viața.

— Ce simplu, am spus. Două forțe... și am regăsit în mine împotrivirea care mă silise să-i vorbesc, așa cum niciodată nu-i vorbisem.

Dar nu s-a oprit la amărăciunea din cuvintele mele.

— Inerția, a continuat, înseamnă moarte. Inerția naște numai monștri. Și e incapabilă de imaginație...

Pereții atelierului se topiseră în beznă. Prin cele două ferăstruici nu se mai strecurau șuvoaiele de lumină, în care firicele de praf jucaseră absurd, inutil. Mirat, ca vizitat de amintirea unei lumi îndepărtate și aflată sub semnul provizoratului, o lume de corpuscule zbătându-se pentru infirme obiective incerte, mi-am spus că băieții se află acum în sala de mese, că se ridică în vacarmul scaunelor frecate de ciment și umplu dormitoare. Cufundat în liniște și întuneric, vedeam în fața mea cămașa roșie care-și pierduse formele, nu mai era decât o flacăra, crescând și descrescând în ritmul cuvintelor.

— Dar eu? am strigat. Eu?

Ca împinsă de răsuflarea mea, a unduit, apoi s-a amplificat.

— Inerția e lipsită de imaginație, ți-am spus. Câte o dată mișcarea e mai puternică și omenirea țâșnește înainte, propulsată de revoluții. Pentru a o trage îndărăt e nevoie de demonstrații spectaculoase și atunci, în ciuda condițiilor schimbate, incapabilă să imagineze, inerția recurge la scheme folosite cândva... cu aparent succes.

Nemișcat, priveam flacăra. Așa cum bănuisem, nu eram decât un element al unei scheme, pionul pe care forțe incomensurabile și-l disputau.

— Mai departe, l-am rugat. Spune, trebuie să știu.

— Totul a mai fost o dată, la un alt început, grădina și bunicul, mărul și șarpele, perechea izgonită și cei doi feciori. Atunci erai plugar și Savel păstor...

Și deodată am auzit acordurile. Undeva, în întuneric, răsunau niște strune. Glasul pornit din flacăra se înălța și cobora până la șoaptă, iar strunele-l însoțeau, sprijinind cuvintele.

— Erai drept și nedreptatea creștea lângă tine, toți te disprețuiau pentru trupul ars de soare și nearătos, pentru că munca îți pocise mușchii și-ți încovoiasp spinarea, în vreme ce Savel bucura privirile când își plimba tunicile, zornăindu-și brățările de la încheieturi și glezne.. Adunaseși în tine amărăciune multă atunci când bunicul te-a batjocorit și și-a întors privirile de la neasemuitele roade pe care i le înfățișai, giuvaeruri scăpărătoare, în care luni de muncă decantaseră puterile soarelui, ale pământului și ale viselor tale, pentru a lăuda peste măsură cei trei miei costelivi aduși de Savel, singurii rămași în viață din pricina nepăsării cu care-și îngrijise turma. Erai tânăr și în tine se adunase atâta obidă... împlinind, fără să știi, dorința ascunsă a bunicului, către către te-îndrumase de la naștere, ți-ai ridicat mâna muncită și...

— Nu, am strigat, nu!

Voiam să fug, dar nu puteam fugi de mine și flacăra s-a zbugiumat, ca răscolită de o pală de vânt. Izbite cu sălbăticie, strunele au gemut, în vreme ce glasul se înălța cu o nouă putere:

— Bunicul s-a prefăcut supărat și te-a blestemat, apoi te-a trimis în lume ca pe o dovadă vie pentru ca oamenii să înceteze a-și închipui că pot crea, folosindu-se de mâinile, de creierul și inima lor. Iar, ca nimic să nu ți se întâmple și să poți îndeplini multă vreme funcția de sperietoare, pe care ți-o atribuiseră, ți-a făcut un semn pe frunte cu sângele lui Savel, așa ca toți să te recunoască și nimeni să nu te răpună, căci oricine te-ar fi ucis ar fi căzut sub înșeptita lui

răzbunare.

Încremenit, ascultam cuvintele care-mi descopereau viitorul, în vreme ce amintirile se adunau pentru a le întări sentința. *Ține minte, băiete, bunicul are nevoie de tine.* Mă temusem de soarta domnului Iosif, dar aş fi ales-o, acum, fără șovăire. Întorcându-mi privirile de la jocul tulburător al flăcării, vedeam în beznă fețișoara boțită a monstrului violaceu, pe care-l uciseseam.

— Liniștește-te, inerția e incapabilă de imaginație, a spus pentru a treia oară glasul pornit din flacăra. Pentru oameni, Savel a pierit fără folos. Un al treilea fiu avea să stea la obârșia unei omeniri pe placul bunicului, cronică însă nu e în stare să pomenească despre urmașii acestuia decât că au trăit ani mulți și au murit, lăsând feciori, au trăit și au murit fără alt merit decât perpeluarea speciei. Atunci când, după multă vreme, puterea inerției a scăzut în sufletele lor, bunicul s-a grăbit să-i nimicească, trimitând asupră-le potopul și a lăsat în viață doar familia unui bețivan bătrân, în care avea încredere. Dar despre urmașii tăi se știe că au fost întemeietori de cetăți, părinții tuturor celor ce cântă din gitară și flaut, al făurarilor de unelte de aramă și fier.

Acordurile au încetat și s-a făcut tăcere.

— Și, totuși, te temi de bunicul! am șoptit.

— Viața cea puternică e plăpândă, fiule, și atât de naivă... Se încredințează unui strop de apă, unui fir de pământ și primei raze de soare. Ca un artist, e optimistă și plină de ingenuitate, incapabilă de calcule și neprevăzătoare. Ai observat că ratații și neputincioșii alimentează intrigi și întocmesc cabale pentru a se da drept ceea ce nu vor fi niciodată? Gălăgioși, violenți, înșeală și cred că triumfă. Ei, care nu creează, au timp... ca și bunicul. Darnic cu milenii, pentru el sterpe, oricum, a izbutit să ducă până la capăt marea scamatorie a imposturii. Negând moartea particulară prin viața întregului, omenirea pășea spre lumină și drumul i-ar fi fost riguros ca drumul astrilor și pământul ar fi devenit leagănul făpturilor armonioase, pe

care le visam. Dar m-am lăsat înșelat și am desăvârșit monstrul plămădit de bunicul, ajutându-l să devină om...

— Tata!

— Am sperat c-ar putea înțelege... zadarnic, totul era alterat și până și ea... De atunci bunicul și Mihail se muncesc să creeze un sâmbure de viață care să li se supună orbește, un sâmbure de aberantă și imposibilă viață. N-au izbutit și nu vor izbuti, deși sunt puternici.

Dar bunicul le-a descoperit oamenilor, prin tine, crima...

— Încetează! am strigat. Nu eu, înțelege!

— Nu cuțitul, ci mâna care-l poartă e vinovată, iar tu ai fost doar unealta. O dată cu cea dintâi crimă, în locul scadenței firești se ivea o înspăimântătoare nesiguranță. Sfârșitul putea veni oricând. Suspiciunea destrăma încrederea frățească și teama, aliata inerției, își arunca umbra asupra tuturor. Teamă, care-i Mihail. Executantul... Bunicul nu s-a compromis, a rămas întotdeauna departe și putea părea bun. Atotștiutorul înșelat nu e decât unul dintre absurdele roluri pe care le joacă și nu puțini s-au găsit să-l justifice... Acum oamenii se gândeau mai mult la moarte și mai puțin la viață, fiecare încerca să păstreze și nu să sporească. Țelul bunicului era atins. De unde se afla relegat într-o zonă incertă, propice legendelor vagi, dar nedăunătoare, moartea pătrunsese cu violență în mijlocul obștei. Rugăciuni și jertfe au încercat s-o îmbune, fără a obține decât permanentizarea obsesiei. A fost, aceasta, contribuția generațiilor îngenuncheate, ai căror reprezentanți au trăit ani mulți pentru a muri, lăsând urmași. Inerția covârșise mișcarea. Atunci s-a întemeiat marea impostură, prin răsturnarea raporturilor, căci înspăimântați de puterea morții oamenii s-au străduit s-o înfrumusețeze, i-au deghizat oroarea, artibundu-i puterile vieții. Minciuna încurajată a căpătat cu vremea venerabila patină a tradiției și falsa speranță a vechilor generații îngenuncheate s-a permanentizat. Firește, oameni liberi au mai apărut în cursul mileniilor și uneori omenirea întreagă

s-a eliberat, detașându-se de impostor, pentru că necesitatea o duce pe drumul creației și nu poate fi creație fără înfrângerea inerției. Puterea întunecată a fost nevoită să se demaște, afirmându-se prin catastrofe, singurul fel în care putea întoarce către ea o omenire menită s-o depășească, dar inerția e lipsită de imaginație, ți-am mai spus. Tentativele ei, în mod fatal identice, de a recuceri terenul pierdut sunt de aceea, mai devreme sau mai târziu, condamnate la ineficiență, chiar dacă schema tradițională cunoaște unele modificări...

— Mai devreme sau mai târziu, l-am întrerupt. Cât de târziu? Eu n-am timp să aștept. La scara mea, nimicul e uneori tot.

Rolul de pion, mi-am spus. Dar eram zdrobit și nu mai aveam puterea de a-l înfrunta. Apoi mi-am amintit că e viața, curgerea vieții.

— Totul se mișcă, a spus, și inerția va cunoaște curând o înfrângere hotărâtoare. *E/* simte, asta, dar n-a fost în stare să pună la cale decât actualizarea vechii diversiuni a fratelui ucis de către frate.

Privisem prea mult flacăra? Ardeam, pielea-mi ardea și m-am zbatut în flăcările necruțătoare.

— E absurd, am strigat, absurd! N-am să-l ucid niciodată pe Savel!

— Știu, a șoptit. Dar Savel te poate ucide...

În marea liniște, în întuneric, focul încetase să mai mistuie. Acum ardea departe, ca flacăra nestinsă pe un mormânt.

Orb am fost și ochii mi s-au deschis abia acum, când am în față peretele alb, pe care-i prinsă diagrama neagră. *Numai moartea e albă sau neagră*, da... Și vremea culorilor revine sub pleoapele arse. Hăituit, mă strecor dintr-o casă într-alta. Sirenele se tânguie la adăpostul camuflajului, maiurile pisează din cer orașul care latră inutil și manifestele noastre răsar pe ziduri. Nimeni nu știe unde mă

ascund și numai bilețelul Inei, trecut printr-atâtea mâini, ajunge până la mine strigând *zilnic între opt și nouă, dar repede, repede...* Casa galbenă are o singură fereastră, niciun copil nu se joacă pe stradă. Sun de trei ori, scurt, lung, lung. *Ai venit*, spune, și încă nu înțeleg de ce nu mi se aruncă în brațe, de ce ochii i-au devenit sticloși ca și cum un ger interior i-ar fi congelat brusc. *Intră*. Și Savel râde în încăperea hidoasă unde cei patru se reped și cătușele țăcăne. *Ei bine?* spune Savel. *Te-aș putea omori, dar avem planuri mai mari*. Ina a ieșit. Mecanismul a funcționat impecabil. *Te-am prevenit*, spune mai târziu șeful lagărului, Andrei, și-și pleacă privirile când adăugă *duceți-l la infirmerie*. Atunci am strigat, dar nimeni nu s-a arătat pentru că cea din urmă linie a pentagramei fusese trasă și mă aflam în puterea bunicului, nimerisem în capcana unde trebuia să ajung pentru a-i îngădui ultima și marea experiență, simetric inversă celei prin care tata devenise om. Nu ființa mea fizică trebuia schilodită, sau nu numai ea, asta nu înțelegeam și aflam la vreme.

Ca și cum ar fi respectat o convenție tacită, nici bunicul, nici Amăgitorul nu se arătau. Își trimiteau mesagerii disputându-și mai departe bietul teritoriu infinit fără de care nu erau decât niște fantome și așteptau să le dăruiesc consistența sângelui meu. *Nu alb sau negru, ci alb și negru*. Mihail avea dreptate, dar alesesem și zadarnic m-a ucis de milioane de ori. Inerția va fi înfrântă. Și-n vreme ce lunec pe nesimțite în golul pe care nimic nu-l poate umple, rebele, pletele ruginii se avântă în tulburătorul zbor al veșnicei lor tinereți, iar zâmbetul mi se răcește pe buze, definitiv.

BIBLIOTHÈQUE
MARABOUT

FANTAS
TIQUE

VLADIMIR COLIN

LE PENTAGRAMME

Au commencement était le Malin...

